

ARGIA

«ARGIA»
ZAHARRAREN
BARATZA



Joxe Alberdi
«Donibane»:

«Hemen
denok gaude
askatasun
probisionalean»



EKO

EKO ALTZA

Larratxo Ibilbidea, 96 zbk. ALTZA

S. Juan Bautista Koperatiba

Villas auzoa. Tel. 55 01 99 HERNANI

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Tel. 46 11 77
DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite Póligonua, z/g. Tel. 69 25 26
ASTEASU

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Tel. 21 14 88 AIETE
(Donostia)



kirolzaleen zerbitzutan



miner

donostia



271050 eta 270447

1.164. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

- 13.— Negoziaketan txinpartak itzali direnean. **I.Z.**
 15.— Joxe Alberdi: «Beste aldera pasatzen saiatu behar dugu hola gaudenok». **I. Zubiondo.**

NAZIOARTEKOA

- 18.— Zeinek desmaktatutako du Karibeko Taiwana? **P. Sastre.**

ERREPORTAIK

- 22.— Puenting-a, beldurrari desafio? **A. Elozegi.**
 24.— Mikaela Labaien eta Migel Antonio Azpiroz: «Argia zahararen baratz». **J. Mollari eta J.J. Petrikorena.**

TXT komikia

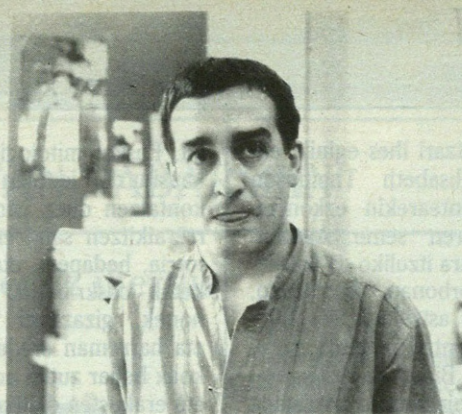
- 35.— Francisco Eskudero: «Intentzio berezi bat dago euskal musika egiterakoan». **Karmelo Iturria.**
 41.— Udazkena, ezti sasoi. **M. Aizpurua.**

KULTURA

- 45.— Kultur ataria.
 46.— Seaska, kinka larritik ateratzeko ahaleginetan. **J. Landa.**
 48.— Euskararen Kongresuan, parte hartze arrakastatsua. **I. Camino.**
 49.— J.M. Berastegi, administrazioa euskalduntzeko arazoez. **J.A.**
 52.— Kulturaren aste-borrastea.
 54.— Munduaren zabaletik kultura. **J.M. Heritz.**

ETA BESTE

- 55.— Kirolak.
 56.— Bertsokak.
 57.— Denborapasak.
 58.— Azkena. **Josu Landa.**



J OSETXO ALBERDI «DONIBANE» poliziak gora eta behera ibilitako errefuxiatua dugu. Duela hilabete batzu entregatua izan zen espainolen eskuetan, eta duela gutxi Iparraldera itzuli eta gauza bera egin dute jendarmeez. Bere esperientzia eta eritzien berri ematen da **15. orrialdean**. FRANCISCO ESCUDERO musikalaria dugu **35. orrialdean** aurkezten dizuegun bigarren pertsonaia. Konpositore bezala aski ezaguna, elkar hizketa luze batetan isurtzen ditu bereak. SEASKA eta EUSKARAREN KONGRESUA dira aste honetan **kultur orrialdeen** mamia berenganatzen duten gaiak, erreportaia zabal baina, baina horren berri zehatzagoz, ohi bezala, **45. orrialdeko** kultur atarian topatuko duzue.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Iñaki Camino, Jon Barandiaran, Ostaiska Irastorza, Gorka Izeta, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Antton Azkargorta, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Laura Mintegi, Iñaki Uriarte, 'Anaitasuna Taldea'.

Gastelzen: Blanca Agiriano, Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Josu Olano, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Iribarren, Itxaro Borda, Allande Sokarros.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Amaia Elozegi, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Esther Forcada, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Gure Irratikoak, Tito Irazusta, Irulegi Irratikoak, Koldo Izagirre, Kaki, Asun Larrañaga, Josetxo Lizartza, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Bego Montorio, Mikel Nabarro 'Trikuharri', Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarriandía, J.L. Alvarez 'Txillardegí', Mikel Ubillos, Urederra.

Marraskilariak: Joxemi, Julio.
Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran, Agus Barandi.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80—1963.

Helbidea: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia.

Telefonoa: 28 33 99.

Inprimategia: Gráficas SEMI.

Ale Bakarria: 145 pezeta / 7 libera (BEZ barne).

1987. urterako harpidetza sarriak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	5.300 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	360 libera.
Estatu Espainola.....	5.300 pezeta.
Beste atzerriak.....	7.200 pezeta.
Airez.....	11.000 pezeta.

IRAILA
13
IRAILA
19

irailaren 14ean
ilbehera

mareak: (irailaren 13an)
gora: 08.49 eta 21.16
behera: 02.33 eta 14.55

eguzkia: (irailaren 13an)
irten: 07.23
sartu: 17.33

LIBURUAK

Mikel Mendizabal



ABADIA URRUSTOI

Tituloa: Abadia Urrustoi
Pastorala.

Egilea: Jean Louis Davant.

Argitaletxea: Durangoko
Udala.

Ezaugarriak: 112 orrialde.
530 pezeta.

Antoinne D'Abbadie edo Abadia Urrustoi joan den mendeko euskal kulturaren mezenasari buruzko da Davant zuberotarrak Durangoko 1986ko euskal jaietara aurkeztutako pastoral berri hau, abertzaletasunaren bi-dean mamitua.

Zinez polifazetikoa gertatu zen Abadia hura, lore-jokoak mugaz bi aldeetan antolatuta eta sustatu zituen.

Antoinne D'Abbadieren aita zen Michel, abade laikoa, Irlandara doa Frantzia-

ko iraultzari ihes eginik, eta han Elisabeth Thompson protestantearekin ezkontzeko. Beren seme Antonio Frantziara itzuliko da ikasketak Sorbonan burutzeko, Brasilen astrologia eta Etiopian zientzian arituz gero. Artean, Bidasoaz ezkererako probintzietan karlistada gertatu da, Zumalakarregiren heriotzea ere pastorean antzeztu delarik. Abadiak bestalde, Agustin Xaho ezagutuko du harekin euskal gramatika bat egiten duela-rik.

Lore-jokoak prestatzerakoan, Duvoisin, Bonaparte, Elissanburu, Arrese Beitia eta holakoak ageri dira pastorean, iragan mendeko kultur sustaldiaren lekuko. Politika arazo berri ere ageri da Davanten lanean, Abadiak Frantziako errepublikarrekin zituen gorabeherak, nahiz Espainiako karlistenganako zuen xarma ageri bait da. Aipatzekoa euskara eskoletan sartzearen kontra nola aritu ziren errepublikarrak ageri dela pastorean. Santa Kruz apaiza, Abadiaren emazteak Virginiak haurrik ezin ukanak dakarren malura eta beste hainbat pastorean.

Ikuspegi osoki abertzaletik emana, zazpi Euskal Herrien bateratze asmoz eta zuberotarren kontzientziazte nahian, gaurkoan Zuberoan haurrak euskaratik nola saihestu diren ere dakarrena. Argitarapen honetan 36 jekaldi ageri dira, baina antzeztetakoan gehiegi ez luzatzearen 25 jekalditekin aski dela diosku Davantek.

Tituloa: Jentilen akabera.

Egilea: Juan Inazio Hartsuaga.

Argitaletxea: Euskal Antropologiaren Bilduma. Kri-selu.

Ezaugarriak: 110 orrialde.

Antropologiaren Euskal Bildumaren hamahirugarren zenbakiak Juan Inazio Hartsuaga tolosarraren azterke-ta lan interesgarria dakarki-

gu. Euskal mitologian ugari kausitu den jentilen akabera kontatzen duen istorioa ber-reraikitzen saiatzen da, ja-torria, hedapena eta eralda-ketak deskribatuz. Leienda honek, gizazkoei jokabide eta harreman ereduak nola-koak behar zuten adierazten eta erakusten dieten erraldoi haien suntsiera nola gertatu zen aditzera ematen digu.

Lanaren metodologia hiru zutabetan datza:

a.— Ahozko kontakizunek jaso dezaketen eraldaketa motak deskribatzen dituen modelo teoriko bat osatu du, ikerketarako lana errez gertatzearen. Kontaeran gaizki esplikaturako osakinak zein diren, zein den bertsiorik eraldatuena (jentilen akabe-raz hamabi bertsio ezagu-tzen dira Euskal Herrian), kontraesanak nondik nora doazen eta abar. Kontutan hartu beharrekoa da ahozko kontakizunek jasaten dituz-ten aldaketak nabarmenak izan ohi direla.

b.— Euskal eta indoeuropear mitologiaren ezaugarri eta be-reizgarri agerikoen irudi argi bat.

c.— Ezaguera arkeologikoak alde zurretik esparru geo-grafiko zehatz eta mugatuak marrazten dituen neurrian, konklusioen onegarritasunaren lekuko gertatzea. Pro-dukto kulturalaren jatorri eta hedapena erabakitze-ko, kultur materialeko aztarna-ekin bateratasuna eskatzen delarik.

Jentilen akaberaz dihardu-ten hamabi bertsio aurkitu dira Euskal Herrian: Atau-nen, Seguran, Zaldibin, Oiar-tzunen, Urdiainen, Orozkon, Aranon, Zerainen, Hernanin eta beste pare bat edo.

Interpretazio lana da Har-tsuagarena bertan ikuspegi historiazealea eta birreraiki-tzailea erakutsiz.

Jose M. Satrustegi

euskal
testu
zaharrak

Tituloa: Euskal Testu Zaha-
rrak I.

Egilea: Joxe M. Satrustegi.

Argitaletxea: Euskaltzain-
dia.

Ezaugarriak: 365 orrialde.

Duela aste batzu, Joxe Ma-ri Satrustegi filologo eta eus-kaltzainaren lan honetaz bi gauza aipatzen genituen: la-naren kalitatea batetik, XVI, XVII, XVIII eta XIX. mende-ko euskal testu zahar asko argitaratzen bait da garbi eta zehatz liburuan, material ezin eskertuzkoa kalera emanik. Gehien bat ekialde-ko testuak dira, Nafarroa eta Bidasoaz bestaldekoak, uler-tzekoa, Satrustegi hor barne ibili bait da gehien bat testu bilketan. Badira dena den mendealdekoak ere.

Gure keja ez zetorren la-narengatik, argitarapenaga-tik baino. Luxozko edizioa zen, arraskario, ez nornahik erosteko modukoa. Liburuaz bereziki behartuak ginenok erosi genuen, eta baita paga-tu ere. Edizio arruntik ba ote zen galdetu eta ezetz. Hara orain edizio arrunta hile ba-tzu berantago. Ezta dudarik, adarra jo digute.

ASTE HONETAN NABARMEN

Euskara berriz ikertuz

Tituloa: Historia lingüística vasco-románica.

Egilea: Maria Teresa Etxenike.

Argitaletxea: Paraninfo.

Ezaugarriak: 144 orrialde.

Maria Teresa Etxenike du gu euskarak inguruko erromantzeekin izandako hartu-emanak aztertzen diharduenetako bat. Gaurkoan dakarguna liburuaren bigarren argitarapena bada ere, merezi du arreta puska bat ezartzea.

Lan llabur hau, Maria Teresa Etxenikek aurrerantzean egin gogo duen azterketaren oinarria da.

Materialaren bilketa du gu batetik; hau da, orainokoa idatzi eta esan denarena. Bestalde, euskarak hizkuntz extrapenintsularrekin izan ditzakeen erlazioen ikuspegi bat ematen du: sustrato mediterranearrak, hizkuntz kamitiko eta kaukasiarrak, estatistika eta tipologiaz baliatuz.

historia lingüística vasco-románica

MARIA TERESA
ETXENIQUE
ELIZONDO

Hizkuntz hispaniarrei dagokienez, pirenaiakoak ere aipatzen dira, alde batekoak nahiz bestekoak. Erdi Aroan eta Espainiako parrafoaren aroan euskarak latinarekin izan zuen erlazioa aztertu eta gero, XVIII eta XIX. mendeetan gai honetaz izandako ikerketen berri ematen du, alegia, Humboldt, Sghurchardt, Bonapartek eta abar. XII. mendeko euskararen alde sortu giroa ez du aldentzen.

Apologistak, euskarak Gaztelako erromantzeari kutsatu edo atxeki bereizgarri linguistikaok, euskarari zor zaizkion Amerikako erdaren ezaugarriak, euskarak dituen elemendu arabiarrek, erromanizazioaren prozesua, toponimiari buruzkoak, vasco-iberismoa eta beste hainbat gai dira Etxenikek landuak.

Etxenikek aurrerantzean egin gogo duen ikerketa lanaren aintzin pausatzat hartu behar da liburuak. Izan ere, Gipuzkoa, Bizkaia eta Nafarroaren 'saltus' partean, orain artean esandakoari jarraiki, gaztelera berezkorik ez da izan, eta horixe da hain zuzen Etxenikek berri-itu nahi duen ustea, alegia, inguru honetan izan eta gorpuztu dela euskararen ondokoan gaztelania bat, Euskal Herriko gaztelania. Lana interes betekoa da, ume oraindik, baina emaitza oparoa lekarkeena.

Tituloa: Ele 3.

Egilea: Bizkaiko AEK.

Argitaletxea: AEK.

Ezaugarriak: 100 orrialde.

Gauza nabaria da Bizkaiko AEKkoak lanean nola ari diren. Ele izeneko liburuska-aren hirugarren zenbakia at-erra dute. Dakizueenez, Ele, hizkuntzaren deskribapenaz ari da gehien bat, era guztietako lanak onartzen dituen arren.

Hirugarren honetan, Eibarko AEKk, ihauteriak aprobetxaturik, moda erakusketa bat nola prestatu- zuten esplikatzeko zaigu joko- lekuen sailean. J.A. Urizar- rek Alberto Gabikari elkar- rizketa egin dio alfabetat- zea zer den zehazki ikusiz. G. Logerak berriz, giza soi-

naren giharreen euskal ize- nak dakartza marrazki eta guzti. Kapo izenekoak, 'bera' eta 'beraren' izenordeak nola erabili behar diren erakus- ten digu, horretarako 'haren' eta 'bere' zertan desberdin- tzen diren argituz. Bizidunek eta bizigabeek deklinabi- dean hartzen dituzten atziz- kiak eta hauek sortu arazo- txoren bat ere badakar Ka- pok. Inaki Gaminde ezagu- nak aldiz, 'bost urteko hau- rra' eta 'bost urtetako hau- rra' nola eta zergatik erabil- tzen den azaltzen du llabur. Eusebio Osak lan sakonxe- goa dauka AEKk hondar ur- teetan darabilen metodolo- gian hain garrantzizkoa den intzidentziak. Beste alde ba- tetik, G. Piedrak gogora erazten digu edukien lanke-

tak AEKren oraingo metodo- logian duen garrantzia zer nolakoa den. D. de Irizarren lanaren laburpen bat dakar- te hurrena, euskalkiak eta azpieuskalkiak zein diren. Azpieuskalki bakoitzaren hitzunen kopuruak lerroz ler- roeman nahi dira. Akabe- ran, Ega edo Sakontzen mai- lako jendearentzako presta- tutako hizkuntza tailer baten berri ematen zaigu, espre- sioak, atsotitzak, eratorbi- dea, komodinak, perpaus konposatuak eta abar lantze- ko.

Zinez eskertu beharrekoa Bizkaiko AEKkide hauen la- na.

Aldizkariaren izena: Kar- mel.

Ezaugarriak: 1987, biga- rren alea.

Argitaletxea: Karmela- rrak.

Aurtengo Karmel aldizka- riaren bigarren zenbakia da orriotara dakarguna. Betiko moduz, euskal gizarteareki- ko konpromezuari amore emanik, intereseko aldizka- ria atera dute karmeldarrek.

Lino Akesolok bi lan da- kartza; batetik Lizardik gaz- tetan idatzitako poemak (Euzko Mendiya, Oia, Maite- der Aselia eta Otoitza), bes- tetik Edith Stein Alemaniako katolikoen emakume zerbi- tzariari buruzko lana. Hus- serlen filosofiak eta nazis- moak haren bizitzan zer era- gin duten adierazten du Ake- solok.

D. Uribarren ikastolek an- tolatutako simposiuma eta Korrika ari da. L. Baraiaza- harra berriz, jaien jentil ku- tsuaz eta egungo gazteriaren sineste epeltasunaz. B. Marti- nez de Marigortak euskal- duntzeko urratsak eta ekital- di egitasmoa ditu gai.

Eliz gaiekin segituz, A. Olea ere Edith Steini buruz, eta L. Arestegi Hego Euskal Herriko gotzaien eskutitz ba- tez. J. Urkiza Bizkaiko eliz batzar nagusiko manipula- zioaz.

Ohizko sailetan, A. Subi- karainen kontakizun labur bat eta Muniategi, Arrinda, Aurre Apraiz eta Igotzen olerkiak.

Koro Lasarte, haur eta gazteen programen arduraduna, haur psikologikoa da eta programazioa goitik behera jarraitzen du. Bizioa hartuta, alegia.



Koro Lasarte: «Pedagogia mordoa erabil daiteke haurrak ikas dezan»

Koro Lasarte, orain dela gutxiarte "Txoria dut maitate" delako programaren aurkezlea, haur eta gazteen programen arduradun berria hautatu dute. ETB-ren zale amorratua dugu Koro, eta orduak eta orduak pasatzen omen ditu 'txoritxoari' begira: «ez ditut ordu guztiak ikusten baina bai programa guztien zati batzuk. Bizioa hartu diot erabat», psikologiaz haur konpletoa, antza denez.

Albistegietan erredaktore izana, programa berezieta-ko bateragile, prentsa eta jarraipen saileko burua... makina bat lan eta kargu: «oraingo lan honetan buru-belarri sartuta nabil. Haur programei begira, atsegin izan daitezen nahi dut eta bide batez, hezi egin behar dute». Kororen ustez pedagogia mordoa erabil daiteke haurrak ikas dezan: «kontutan harturik haurrak izugarri ordu piloa pasa-

tzen duela telebistaren aurrean. Programak entretenigarri besterik ez izateko ez da arduradun bat behar, kanpoan erosten dira eta liston».

Izango du bada lan nahikorik hemendik aurrera: «hiru eta sei urte bitarteko haurrek programa berri bat dute zuzen-zuzen beraientzat egina: "Banan Banan", 100% hezigarria. Gero, zortzi urtetik gorakoentzat ordubeteko programa bat jarriko da martxan "Marraskil Bos eta Pantxineta" izenekoa, zeinean ordu erdiko haurrentzako antzerki obra bat emango den. Maskota eta guzti gainera, barraskilo haundi bat hain zuzen ere.

"Don Don Kikilikon" programa ospetsuak atal berri bat sartuko du, txapelketa bat, gazte abt eta heldu bat izango direlarik partaidak». A ze arrakasta dator kigun!



Asteartez «Urrezko zubia». Sendi baten egoera larriak edozertara bultzatuko du.

«Music Box»: bideo «moñoñoegiak» ezta?

Eguerdiro ordubietatik Teleberri erdalduna hasi arte bideo kanpotarrak dastatzeko aukera ezin hobe izaten dugu. Ez dugu ukatuko bideo erkoizpen hauek kalitatez eginak direla, ez, baina bertako musikagintzari eskeintzean zaion laguntza estimagarriari esker ala erruz, aukera gutxi dute bertokook. Aitzakitzat bertan bideorik ez dela egiten norbitek pentsatuko du baina bideotatik kanpo hemengo musika aktibitatea ez da txantxetako; kontzertuak egiten dira eta grabatzeak ere ez lioke inori kalte handiegirik eginen. Jakina, diru gehixeago gastatu beharra baina telebista moderno bat egin nahi denean ez da nahikoa multinazional diskaetxeek bultzaturiko erkoizpena erostea eta telebista zaleei (oraindik gelditzen badira) lepa—hezurreraino sartzea. Ongi deritzot honelako saioak izatea hemengoak tratatzen diren beste saioak egongo balira; ez dugu itxi behar baina saio salduak egitea zertarako balio du? konplexurik ez ote dago. Telebista normalizatu bat lortzen dugun eguna iristen denean (zalantza handiak), nolakoa izango dira musika saioak?

Oporren ondoren lasaitasuna garaile

Gigandez «Letra Gorria». Ifar ameriketan kokatzen den emakume markatu baten istorioa kondatzen zaigu. Emakumearen trazioa dela eta senarrak mendekua hartu nahi izango.

Astelehenez «Feiferren Erokeriak». Amerikako politikari ezagun eta satiriko batek bere iritzia inuxentea Estatu Batuei buruz ematen du. Zuzendaria: Barrie Gavin.

Asteartez «Urrezko Zubia». Sendi batetan guztia oker doa. Aitak bihotzaldi bat jasan du eta dirudun enpresari batek miseria gorrian utzi nahi ditu. Zuzendaria: Paul Wendkos. Antzesleak: Perry King, R. Kiley eta R. Douglass.

Ostegunez «Vincent, Francois, Paul eta Besteak». Berrogeitamar urte inguruko hiru lagun burgesen eguneroko bizitza. Zuzendaria: Claude Sautet. Antzesleak: Yves Montand, M. Piccoli eta S. Reggiani.

Larunbatez «Azken Eguna». Amerikar enbaxadoreak, Henry Kissinger bezala, Vietnam—go iparraldean finkatzearen elkarriketa posible zela uste zuen, Hegoalde osoa eta Saigon izan ezik lortua egon arren.

kantaldiak

■ Hilaren 12a bitartean Arabako Nazioarteko Abesbatza Askea ospatuko da. Azken egun honetarako kontzertu galanta eratu dute, Guridi, Rossini, Brahms eta Edward Elgarren lanak entzun ahal izango direlarik.

■ Hilaren 20an Donostiako Egia auzoko Gaztetxean **Ruper Ordorikaren** kontzertua izango da. Ordua oraingoz zehaztu ez badute ere arratsaldeko 7 edo ta 9ak aldera izango da.



□ Irailaren 12an Karrantzan **Delirium tremens, Jotakie** eta **RIPen** kontzertua izango da, goizeko 3etan bertako zeen plazan.

□ Irailaren 12an Sondikako futbol zelaian **Bikar** taldearen anataldia, gaueko 10etan.

□ Hilaren 12an Ondarruko Bide Onera zinemaz **Benito Lertxundiren** kontzertua izango da, gaueko 10,30etan.

□ Hilaren 13an Legazpien **Bizkar** taldearen kantaldia izango da herriko plazan, gaueko 10etan.

□ Hilaren 13an Bilboko La Casillan, gaueko 10etan **Stranglersen** kontzertua izango da.

□ Hilaren 17an gaueko 10etan Bilboko La Casillan **Serraten** kontzertua izango da.

□ Hilaren 19an **Ruper Ordorikaren** kontzertua izango da Oñatiko frontoian, gaueko 11etan.

□ Irailaren 19an **Ittoizen** musika entzuteko aukera izango da Urdiñarbeko enparantzan, gaueko 11etan.

Kilometroak direla eta

iraila
18 Kilometroak direla eta hilaren 18rako era guztietako musika entzuteko aukera izango dute zarauztarrek. Arratsaldeko 8,30etan Parrokian Zarauzko Koruaren emanaldia (Koru Nagusia eta Txikia). Gaueko 10,30etan Munuan rock jaialdia: **Eskoria-tza, Bap** (Babarrun aza patatakin) eta **Ziklos Garayalde** taldeekin.



MUSKILDIKO MASKARADAK



aste
honetako
diskoa

Muskildiko gazteen indarra

Hamabost bat herritan zehar eskaini dute Muskildiko gazteek beren maskarada, horietatik bi emanaldi Hego Euskadin burutuz, Usurbil eta Mundakan. 1987ko maskarada biltzen du ia 80 minututan luzatzen den kasete honek, abuztuaren azken igandean beren sorterrian eskaini zuten saioan, despedidakoan, aurkeztu zuten honek. Den bezala, plazetan grabatua —Larrañe, Muskildi eta Barkoxeko emanaldietako puskarik egokienak lotu dituzte— dator kasete hau, eta 280 biztanletako herri batean hautatutako hiru dozena aktorek herri usadio zaharra gaurkotuz lortu dezaketenaren erakusgarri ederra da.

Zuberoko herririk dinamikoenetako bat den Muskildiko gazteek beren kulturgintzaren handitasuna eta mugak erakutsi dizkigute maskaradetan, eta grabazioan ere gelditu dira. Hegoaldean nekez aurkitzen diren abotsak zaintzen eta lantzen dituzte, esate baterako, Zuberokan. Baina xirulari gaztearen jotzeko moldeak urrun gelditzen da Hegoaldean txistuak talde eta jotzaile askotan lortu duen kalitate-tik.

Musika eta dantzaz osatutako pasarteak eta antzerki-egindakoak, betiko egituraren gainean burututako inprobisazioak direnak, denak hartu ditu kaseteak. Dokumentu bezala oso interesgarria suertatzen da, beraz, herri musika estimatzen dutenentzako kasete dotore bat, eta maskaraden maitale garenontzako oroigarri gozoa. Bertan esaten direnak ere arretaz entzun ditzazke eta aztertu, Zuberoko gazteek —ez gazte guztiak, eskuindarkeria oraino han ere indarrean da eta— ohitura zaharrek eta euskaltzaletasun berria nola ulertzen eta uztartzen dituzten ikusteko.

Estudio berria Altxaien duen Niko Etxarten esku egon da kasete honen tratamendu teknikoa, eta jakin dugunetik salmenta zuzenez nahi lukete Muskildiarrek banatu beren emaitza. Kaseteak eman ditzan diru guztiak, izan ere, Zuberokan euskal kulturaren alde hain lan baliotsa egiten duen «Xiberoko Botza» irratia eskaini dizkiote. Hegoaldean dendarik inportanteenetan ipiniko dute salgai, baina berri gehiago nahi izanez gero irratira deitu daiteke, 282987 telefonora.

ARTASO

□ "Muskildiko Maskaradak Xiberokan". Xiberoko Botza.

arte

■ Gipuzkoako Argazkilari Elkartearen hilaren 23a bitartean Jorge Ortega Orillonaren argazki erakusketa bat izango da.

■ San Telmo museoan Gipuzkoako Arte Elkartearen aretoan Ricardo Agirreurretaren margo erakusketa izango da irailaren 15a bitartean.

■ Jorzu margolari bizkaitarraren lanak Sondikako aireportuko erakusketa gelan iraila osoan zehar izango dira.

Nafarroako V. Eskulangintza Erakusketa

Nafarroako Eskuz Artesau Kooperatibak eraturik irailaren 24etik 27ra bitartean Iruñako Ziuadela erausketa bat ikusteko aukera izango da. Erakusketa honetan eskulangintza arloko artisauek izango dira bertan: besteak beste, zeramika arloko hamabi, laurugintzako sei, ohialgintzako bost, burdingintzako hiru, ..., denetara 51 izango direlarik.

Erakusketa honen batera Nafarroako Artesania Diseinu lehiaketarako baldintzak kaleratuko dira. Lehiaketa honetan parte hartu ahal izate-

ko bete beharreko baldintzak kalean izango dira beraz, erakusketa honen batera. Hala ere, lanak aurkezteko epea azaroaren erdialdean bukatuko dela jakina da eta baitalehiketa honetako sariak zeintzuk izango diren ere: milioi erdia lehengoarentzat, laurdena bigarren suertatzen denarentzat eta ehun mila pezeta hirugarrenarentzat.

Emilio Frejo Donostian

Irailaren 12tik hilaera bitartean Donostiako Etxeberria eraustokian (Zubieta kaleko 20. zenbakia) Emilio Frejo pintore balentzia-

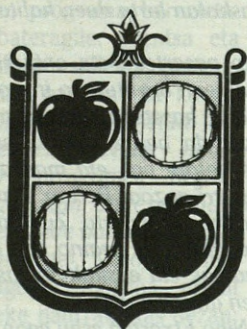
rraren lanak ikusgai izango dira.

Erakusketa kolektiboa Gasteizen

Irailaren 19a arte Gasteizko Artelarre erakustokian erakusketa kolektibo bat izango da: Basterra, Campo Cortazar, Clota Grás, Fiestras, García Bravo, López Tebar, Mateu, Merino, Orti, Rodas, Rosales, Selles, Tobelas, Vila...

Miryam Fernandez Iruñean

Iruñean berriz, hilaera 15a bitartean Retablo galerian Miryam Fernandez Agirrerren lanak izango dira eta Nueva Imagen galerian "Escenarios de guerra" izeneko erakusketa hilaera 12a bitartean.



GURUTZETA

Sagardoak

**Gure sagarren grazia
zure mahaiaren bizigarri.
Hemengoa, naturala,
alkool gutxikoa.
Ezin besterik eskatu.**

JOSE GOÑI URREAGA

Gurutzeta etxea. Telf. 552242

ASTIGARRAGA

lehiaketak

□**Euskal Herriko I. Bideo lehiaketa.**— Guztiz posiblea da, interesaturik dau-den bideo-egile zenbaitek honen berririk ez izatea eta I. Bideo-lehiaketa honen epea amaitzeaz badago ere (irailaren 15ean), honez gero bideo-lanak buruturik edukitzea. Hona hemen bete beharreko arauak. Euskal autoreak edo ta Euskal Komunitate Autonomoan eta Nafarroan bizi izatea. 3/4" (U-Matic standard) edo 1/2" Beta edo VHS edo 8m/m formatoetan aurkez daitezke obrak. Zintek orijinalak izan beharko dute, kreazio edo eta esperimentazio jitezkoak. Eskuhartzaile bakoitzak gehienez ere hiru bideo aurkez dezake. Zinten iraupena berriz, 30 minututakoa gehienez. I. Bideo-lehiaketa urriaren 8tik 12ra bitartean izango den I. Bideoaldiaren barne dago.



□**Gernika eta Lumoko VII. Argazki lehiaketa.**— Euskadin jaio ala bizi diren argazkizale guztiak har dezake parte. Gutxienezko neurria 18x24 izan behar du. Argazkiak zuri beltzean

ala kolorez aurkez daitezke. Argazkiok estalki batetan bidali behar dira, bertan urrengo datuok agertuz: titulua edo izenburua, izena, zuzenbidea eta telefonozenbakia. Aurreko ekitaldietako parte hartzea ugarria dela eta epai mahaiak aurre selekzio bat egingo du. Parte hartu nahi dutenak, zuzenbide honetara bidal ditzakete argazkiak: Gernika Zine Klub, 168 P.K., 48.300 Gernika. Lanak bidaltzeko epea irailaren 26ean bukatuko da. Argazkiak lehiaketa bukatu ondoren 20 egun barru itzuliko dira.

□**Bizenta Mogel lehiaketa Azkoitian.**— Azkoitiako Kultur Elkartek, bertako udaletxearen babesean, "6. go Bizenta Mogel Ipuin Lehiaketa" antolatu du. Arauak: -parte hartzaileak 18 urte beteak beharko ditu izan. -Lanak udaletxera bidali beharko dira izengoiti batez izenpeturik eta honekin batera, bere azalean izengoiti bera daraman itxitako sobrean egilearen xehetasunak bidaliko dira. -Lan hauek orriaren alde batetik eta tarte bikoitzez mekanografiaturikoak izango dira, gutxienez lau orri eta gehienez hamar orri izanez. -Lanak bidaltzeko epea urriaren 31ean bukatzen da.

□**XIII. Azkue Saria.**— Aurtengoan ere leberria, olerkia eta ikerlana sailetan Azkue sariaketa antolatu da. Oinarriak betikoak dituzue, halere aipatzekoak dira ondokoak. Eleberriaren hedadura 125 orrialdetakoa da gutxienez, olerkiarena berriz 900 bertso lerrotakoa. Bi sail hauetan lau kopia bidali behar dira, ikerlanaren sailean berriz bi. Lanak aurkezteko epea urriaren 2an bukatzen da. Bidaltzeko helbideari dagokionez, honokoa duzue: Bilbo Aurrezki Kutxa, Gran Via 23, 48001 Bilbo.



aste
honetako
filma

Sua soinean

Momentu honetan gehienbat kotizatzen ari direneko aktore pare bat, William Hurt eta Kathleen Turner, zinta berean elkartu dituzte Lawrence Kasdan-ek zuzendutako luzemetraia honetan.

Aktoreen aldetik aipatzekoa da Mickey Rourke batek ere egiten duen paper laburra. Laburra izanagatik ikusgarria.

Filmaren izenburuak eta iragartzeko erabilitako argazkiek, hala nola filmaren hasierak berak "9 semanas y 1/2"ren moduko produzio baten aurrean gaudela eman dezake.

Zeluloidea aurrera doan neurrian bakarrik aterako gara erotismo giro horretatik, pasioaren barrena, hilketa baten inguruko trama beltz eta orijinal batetan sartzeko. Horixe da hain zuzen film honek daukan interesik handiena. Eskaintzen duen trama, motibazioa, egiteko modua... orijinalki ikuturik daudela ikuspegi moralaren aldetik.

Horrezaz gain modako aktoreak ikusteko aukera. Kathleen Turner, «Peggy Sue», «El honor de los Prizzi», eta laister ikusi ahal izango dugun «Giulia, Giulia»n gero eta ezagunagoa bilakatzen ari zaigu. Ez da ordea seguruenik film honetan egindako lanagatik bere izena urreztatuko zinare historian. William Hurt, bibote eta melenilla batez, ahalegintzen da beste irudi bat ematen. Ez da «Hijos de un Dios menor» edota «El beso de la mujer araña»ko bera. Lortzen du interpretazio aldetik film batetik bestera aldatzen.

Erraz ikusten den filma dugu. Entretenigarria. Film erotikoa eta telesail poliziakoaren generoak film bakar batetan nahasten dituena aspaldi honetan zabaltzen ari den generoak nahasteko joera honetan.

Martin Goikoetxea

□«Fuego en el cuerpo». Lawrence Kasdan (zuz.). Kathleen Turner, William Hurt. (akt).

bertsolaritza

□ Hilaren 13an, Lizartzan ere bi bertsolari: Lazkano eta Telleria.

□ Irailaren 13an Murua eta Lizaso Liernin arituko dira.

iraila

12 Hilaren 13an Izurtzako jaiak direla eta bertso saioa izango da hemen ere Euskal Herriko Bertsolari Txapelketako zortzi finalistak izango direlarik: Lizaso, Peinagarikano, Lopategi, Amuriza, Murua, Sarasua, Egaña, Enbeita.



Ordiziako Herri Antzokian

iraila

12 Ordizian ospatzen ari diren Euskal Jaietako Asteko egitarauan, hilaren 12an Ordiziako Herri Antzokian gaueko 10etan bertso saio galanta izango da. Bertan Peñagarikano, Lopategi, Amuriza, Lizaso, Murua eta Gorrotxategi arituko direlarik.

Zarautzen

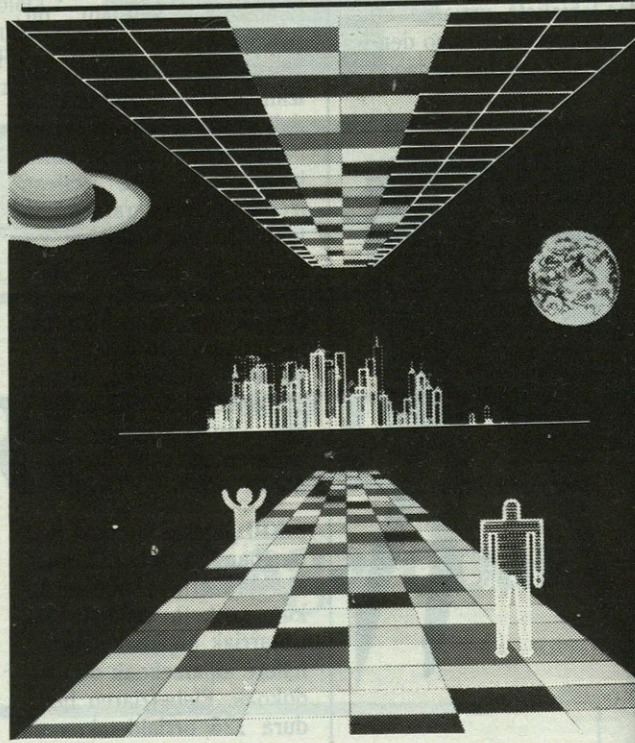
8 finalistak

Zarautzen ospatuko diren Kilometroen inguruan egitarau zabala eratu dute eta horren barnean bertsolaritzak ere izango du bere txokoa. Hilaren 19an gaueko 10,30etan Zinema frontoian bertsolari jaialdia izango da. Azken Bertsolari Txapelketako zortzi finalistek hartuko dute parte: Lizaso, Peñagarikano, Lopategi, Amuriza, Murua, Sarasua, Egaña, Enbeita.



ihardunaldiak

Teknologia berriak.— "Teknologia berriak eta beraien ondorioak Euskadin eta Irakaskuntzan" lema-pean, GITE-IPESek hitzaldi sorta bat eratu du. Hitzaldi hauek irailaren 14ean hasi eta 25ean bukatuko dira. Hitzaldi hauek irakaslegoaren hobakuntza aurrera eramateko asmotan eraturikoak dira. Egitaraua ondoren doakizuen da. Hilaren 14ean, Bioteknologia berriak sailean, «Injieneria genetikoa» eta «Bioteknologia eta elikadura» aztertuko dira. 15ean, Erreproduzio teknikak alorrean, beste bi gai jorratuko dira: «Fekundazio naturalari teknologia berrien aplikazioa» eta «Giza erreproduktzioari aplikatutako teknologia eta emakumea». 16ean, Teknologia berriak komunikazioa sozialean sailean, «Deskribaketa eta ondorioak lanaren organizazioan eta teknokulturaren sorketan». Eta aste honetan bukatzeko, 17an, Automatika eta informatika sailak jorratuko dira. Hauek ere bi sail dituzte: «Informatikaren hastapenak eta gaurko garapena» eta «Robotika-Automatika». Hitzaldi hauek Zubieta 38, Donostian izango dira.



II. Euskal Mundu Biltzarra

Jakina denez, abuztuaren 31ean hasi zen Donostian «Euskal Hizkuntza» gaitzat harturik, Euskal Mundu Biltzarra. Hiru tokitan banaturik dago Biltzar Nagusi hau: Donostia, Bilbo eta Gasteiz, toki hauetan banatuko direlarik 35 simposiumak. Euskal Mundu Biltzar honen iraupena abuztuaren 31etik abenduaren 18ra bitartekoa izango da. Aste honetan, irailaren 14ean hasi eta 24ean bukatuz, Donostian «Ekonomi Zientzien Gaurko Arazoak» izango da landuko den gaia.

ikastaroak

● **Euskararen didaktika B ereduan.**— Gipuzkoako Irakasle Elkartek izenburuan aipatutako ikastaroa eratu du irailaren 28an hasera eta urriaren 2an amaiera izango dituelarik. Arratsaldean izango da, 4etatik 8ak arte. Lekua: Ikasbide Ikastola, Karmelo Baldaren ondoan. Izen emateak 455100 telefono zenbakian egin daitezke. Ikastaroaren talde kopurua mugatua izanik, lehen bait lehen izena ematea eskatzen da.



● **Catalina de Erauso taldea.**— Talde honek bere ekin-tza zerrenda berriro ere martxan jarri du oporrak bukatu ondoren. Besteen artean Ferranek emango duen pintura ikastaroa eta Susanne Hepfinger alemanak emango duen tapizen ikastaroak dira aipatzekoak. Izena eman nahi dutenek 290238 telefonora dei beza edo ta bestela Gran Via kaleko 10-bajura jo beza.

kirolak



Donostiako Estropadak

iraila

13 Irailaren 3an egindako kanporaketan, zazpi traineru klasifikatu ziren. Zazpi hauetaz gain Donostiako Fortuna traineruak zuzenean parte hartzeko eskubidea du estropada hauetako arautegiak dion legez. Kanporaketan klasifikatutako lehen zazpiak hauek dira: San Pedro, San Juan, Mundaka, Orio (datorren igandean, hilaren 13an, lehenengo tanda jokatu dutelarik) eta Zierbana, Ondarribia, Fortuna eta Zumaia (bigarren tandan). estropada hauek betiko orduan izango dira.

XXIV. idi dema txapelketa amaitzear

Elorriren irailaren 5ean hasi zen idi dema txapelketa amaitzear dago hilaren 14an. Jakina den bezala erabiliko den harria Elorriko probalekukoa izango da. Idi pare guztiak bi akulariz joango dira lagunduta. 1.100 kilo baino gehiago duten idi pareek, hortik gorako kilo bakoitzeko kilo ta erdiko gainzama eramango dute. Azkeneko egunak ikusgarriak izango dira benetan.



jaiak



Bizkaian:

- ☐ Galdakao, 14ean.
- ☐ Lezaman, 14an.

Gipuzkoan:

- ☐ Lezon, 14an.
- ☐ Mutrikun, 14an.

Arabian:

- ☐ Mendibilen, 15ean.

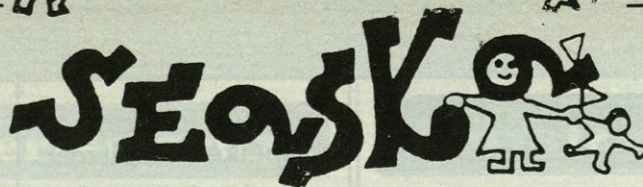
Nafarroan

- ☐ Aberinen, 14an.
- ☐ Etxalarren, 14an.
- ☐ Lantzen, 14an.

Ordizian Euskal Astea amaitzear

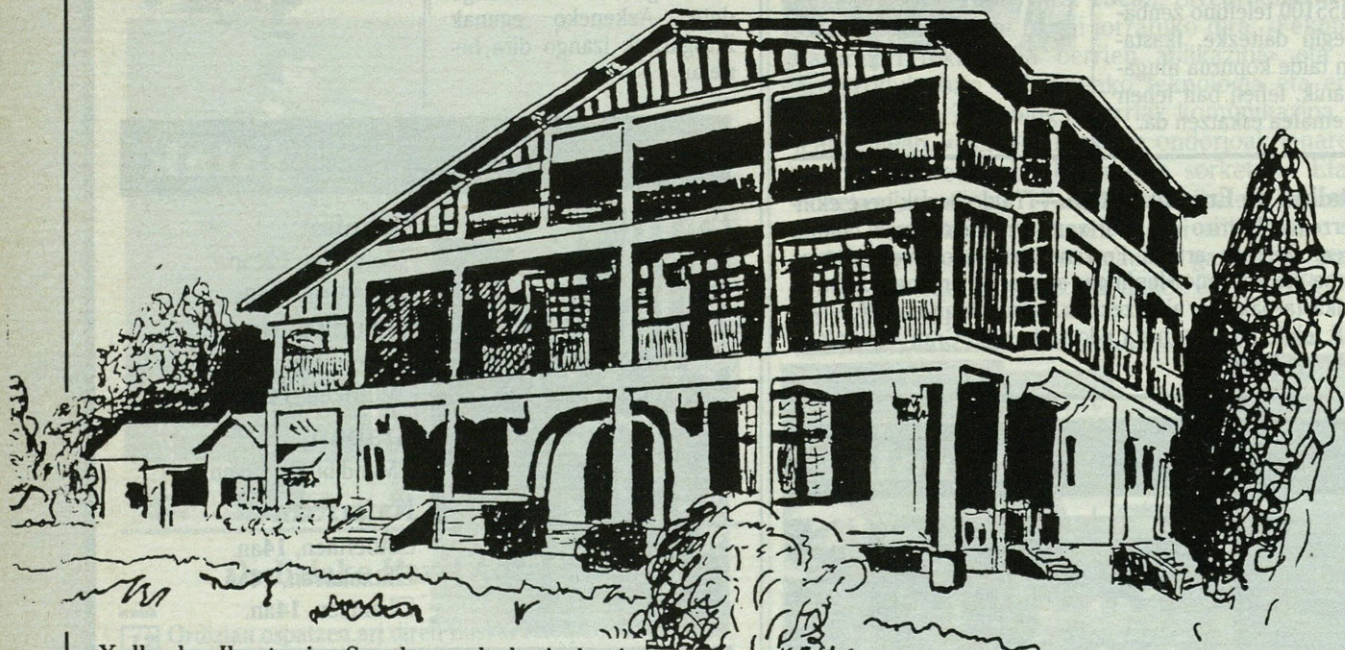
Hilaren 13an bukatuko da Ordizian urtero ospatzen den Euskal Astea. Larunbatean hasi zen toka txapelketarekin Euskal Aste hau eta amaiera berriz beste ekin-tza ugariren artean, hilaren 13an Ordiziako Peria ospatuko da, bertan zebait ekin-tza kultural ere izango direlarik.





Ipar Euskadiko Ikastolen Federakuntza

SEASKAREN EUSKAL LIZEOA ESKURATZEN LAGUN GAITZAZUE



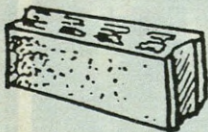
«Xalbador Ikastegia» Seaskaren kolegio hori
1987ko irailean idekiko da, Kanbo herrian.

Euskara aurreratzen laguntzen dut SEASKA

Deitura..... Izena.....
Zuzenbidea..... Herria.....

Nere sustengoa XALBADOR IKASTEGIAri nahi diot ekarri eta eskaintzen diot:

harri batzu



100 l./2.000 pzta.

liburu batzu



300 l./6.000 pzta.

mahain bat
kadera bat



500 l./10.000 pzta.

erakaskuntzako
tresnak



800 l./16.000 pzta.

kirolako
tresnak



1.000 l./20.000 pzta.

Helburua:

— 3 milion libera

edo

— 60 milion pezeta

(18 ziloko golfa zelai baten 1/6 baizik...)

Zati hau moztu eta itzuli zure xekearekin: XALBADOR IKASTEGIA, B.P. 332, 64107 BAYONNE Cédex

Edo zure emailta igor:

— BANCO DE BILBAO (Bayonne), XALBADOR IKASTEGIA 20 00 70 166 08

— CAJA LABORAL POPULAR (Azpeitia), XALBADOR IKASTEGIA 20 00 24 74/1

Negoziaketaren txinpartak itzali direnean...

Haizeak eraman ditu ETA-Gobernu negoziaketa edo elkarriketaren inguruko artifiziozko suak. Baina zerbait aldatu da: negoziaketa posibilitatea, matiz ezberdinak ahortzitzen gabe ere, normaltasunez komentatu du mundu guztiak. Denek behar dute, antza, edo negoziatzea edo gutxienez itxurak egitea, eta hori aldaketa bat bada.

«Udako sugea» deitu diote batzuek Aljerien izan diren solasaldien inguruan antolatutako den zurrumbilari. «Globo bat zen, eta hustu egin da» esan du beste komentaria politiko horrek. Baina globo berezia izan da oraingoa: globo sonda. Eta holako puxikak zerbait sonatzera bidaltzen dira.

Ballesteros eta Argote, solaskide bitxiak

Ez da izan aldizkaririk afera honi hainbat orri eskaini ez dionik, irati guztietan eztabaidatu da negoziatzeko posibilitatea, mundu guztiak aipatu ditu ETako gogor eta bigunak, negoziaketaren mugak non egon daitezkeen argitu nahi izan dute komentaria politikoei. Kanpainaren hasieratik bukaerara, ordea, aldaketa nabarmen bat ikusi da prentsak Aljerian ETArekin «solasean» ipintzen zituen protagonistei zegokienez: hasieran aipatzen ziren Julián Sancristóbal eta Rafael Vera-ri —kargu politikoak— Argote abokatua eta Ballesteros eta Martínez Torres poliziak erantsi zaizkie.

Negoiazio usainak zabaldu ondoren mundu guztiak Gobernuaren eskaintza bakarra reintertzioa dela garbi ikusi dezan grafikoki ere zuhur jokatu nahi izan dute komunikabideei hainbeste filtrazio luzatu dizkietenek. ETA bera izan da, komunikatu luze baten bidez, elkarriketen benetako giroa esplikatzen duena: interrogatorio polizial baten estiloko solasa eskaini zaiola Antxon



Etxebesteri, lehenago Txomin Iturberekin hitzegitera joan zen Sancristóbalek zeraman tratutako politikoago haren ordez.

ETAren komunikatuak bere betiko tesiak errepikatzen dituela? Ala PSOeri karga bat kentzen dio, «ezer politikorik negoziatzera prest ez dagoela» etsai kaputxadunak ere deklaratzeko erabiltzeko posibilitatea eskainiz? Egia esan, Gobernuak zerbait eskaintzeko baldin badauka ez zituen bi polizia bidaliko horretara. Eta Mitterranden aurrean «dialogo» hori zerbait berri bezala aurkeztu zuenez...

Desblokeoa, gure politikaren beharra

Bere eritzia partidu eta indar politiko guztiek eman dute, OTAN bera barne.

OTANek terroristekiko edozein negoziaketa politiko baztertu behar dela argi eta garbi ipini du. Kontutan hartzeko eritzi bat da OTANena. Talde politikoaren artean negoziaketaren kontra gogorren mintzatu dena EE izan da Onaindiaren lumatik: «El mayor obstáculo para que ETA evolucione hacia el acatamiento de la democracia es la actitud de los que no descartan firmemente la negociación de estos temas políticos».

Gai honetan Arzalluzek atzean isilik egoteko prest egon behar zela idatzi bazuen, Gasteizko Gobernuak bere alderdikideek garbi utzi dute tokatzen zaien protagonismo zatia erabili nahi dutela. Baina ez da ETA-Gobernua negoziaketarena «rentrée» honetako polemika zentratuko duen gai bakarra. PSOE barruan federalismo alderako urrats batzuk ematea planteatzen da, Eusko Alkartasunak bere lehen urterrena betetzen zuen egunean Garaikoe txekak deklaratu du Estatutoa hondoa jota dagoela, «arruinatzea» hola euskaratu badaiteke.

Mugimendu asko, eta gehiago hemendik aurrera ikusiko ditugunak. Nabarmena bait da mugimendu hori, eta negoziaketaren gaia bera ere, ez dela mugatzen orain arte argitu direnetara. Gobernuak, matizak matiz, negoziazio hitza zabaldu du, nahiz eta oraingoz dakigun mailan geratu. ETAk argitu du elkarriketaren orain arteko alantzea, baina argi utzi du «KAS alternatibaren mamia bere osotasunean» onartzea eskatzen duela, mamia espreski, nahiz eta biharamonean askoz tonu gogorra-goko beste komunikabide batean Euskadiko partiduei jipoj gogorra eman. Denek behar dute egoera honen blokeoa haustea. Bakoitzak bere aldera tirako du eta negoziaketa bera estrategia ezberdinetarako nahiko dute. Baina aldaketak ari dira, nonbait.

I.Z.

LATTUN

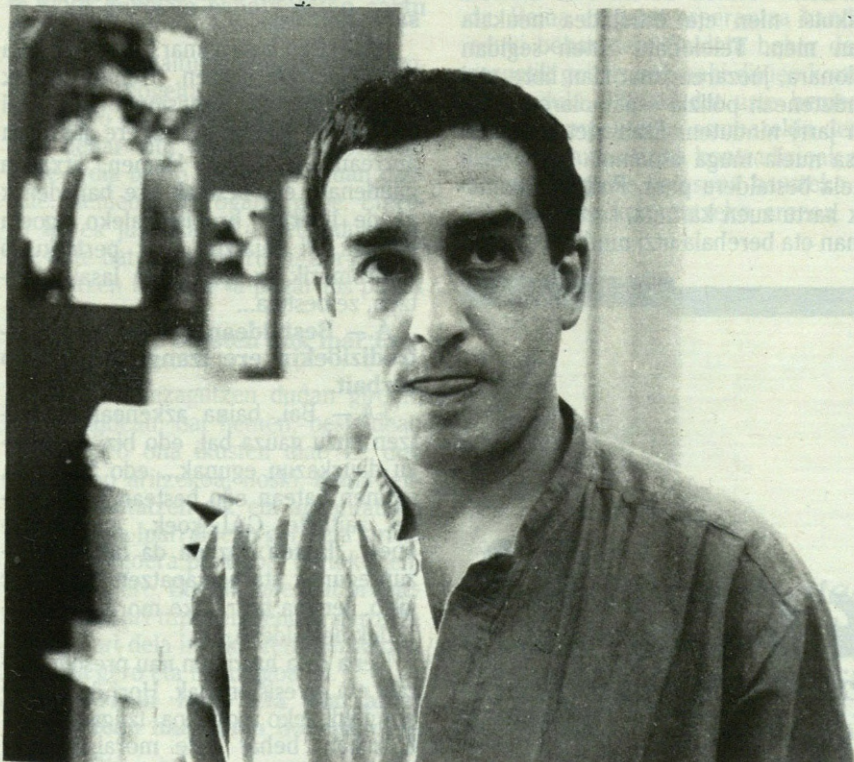


Hona gure boskarren alea,
euskal nazio proiektu bati buruz.
Zure harpidetzaren laguntzaz...

*Joxe Alberdi «Donibane»,
Ipar Euskaditik bi aldiz espulstsatua*

«Bestaldera pasatzen saiatu behar dugu hola gaudenok»

13 urte Ipar Euskadin errefuxiatuak pasa eta gero aurtengo otsailean ekarri zuten hona. Hemen sei hilabete egin ondoren muga pasa eta berriro ekarri dute, Arnegiko frontean polizia frantsesek detentatu ondoren. «Argilo»k plaza-ratutako «Pitxu» pertsonaiari bizia eman dion artista honek, batzuek «Donibane» eta askok «Sanjuan» deitzen diotena, bere buruaz gutxi kontatu nahi duela diosku.



Ipar Euskadin dituen emazte eta haurrekin bildu nahi du Alberdik; juezak bere kontra deus ez du baina poliziak...

Joxe Alberdi.— Grafikoki esateko, hau duk niretzat bigarren exilioan egoitea, ze ezin diagu orain jada pasa bestaldera.

ARGIA.— Ipar Euskadira saiatu haiz joaten, eta saiatu haiz mugatik pasatzen. Horrek zerbait esan nahi dik, ezta?

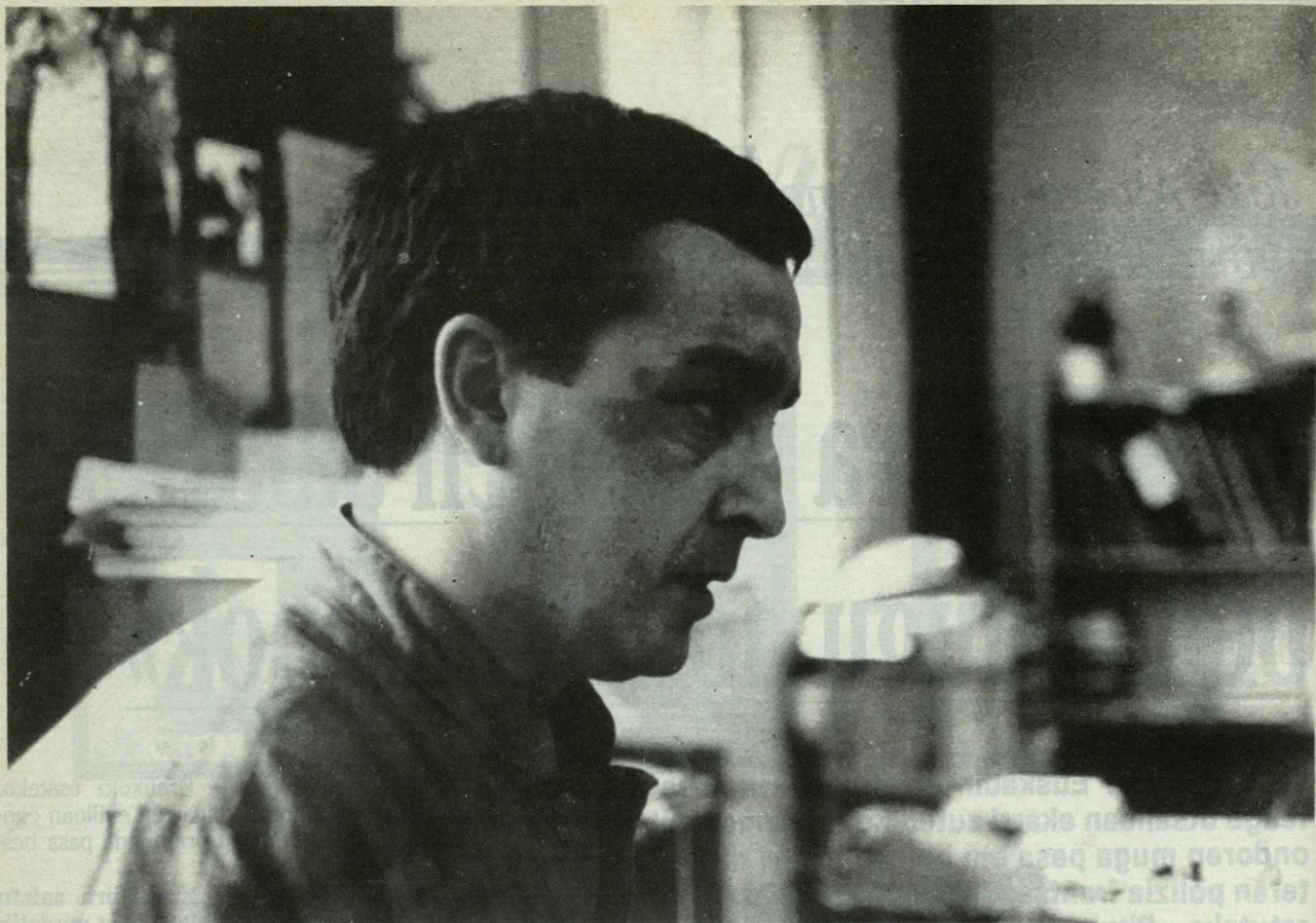
J.A.— Bai, noski. Orain arte ez zidaten eman karnetik. Orain dela hilabete edo eman zidaten eta nik esan nuen pasatu behar nintzela. Bi haurrak han dauzkat, emaztea ere bai, eta bueno, ni ere pasa behar naiz. Nere papera duk saiatzea bestaldera joatea. Eta nire egoera berean daudenek ere saiatu behar dute bestaldera joaten.

Aurre eman behar diogu gobernu frantsesari, zeren hona espulstsatu gintuztenean akusazioa zen «pertenencia a bandas armadas» eta atentatuak prestatzen ari ginela. Lehengoan, hara joan nintzenean eta polizia frantsesak hartu ninduenean, nere artean pentsatzen nuen: ea pasatzen nauten juezarengandik. Zeren eta galdetuko nion ea non dauden frogak. Eta gero gobernu espainolak ez baldin badu akusazione konkreturik gure kontra, ea zergatik gobernu frantsesak mantentzen duen postura hau.

Espulzioak barne ministeritzatik datoz zuzenean, Pandraud-en eskutik. Baina justizia frantsesaren aurrean guk ez daukagu deusik. Judizialki karpeta garbia daukagu, baina deizisione politikoa duk.

A.— Zer esan ditek orain mugan harrapatu hautenean?

J.A.— Deusik. Pasatu ginen seiretan eta hamarrak bitartean eduki gintuzten



Presoen espetxe espainoletan daukaten moralari harrigarri derizkio Joxe Alberdik.

Arnegiko mugan, paperak egiten, eskuak lotuta eta horrela. Hamarrak aldean jaitsi ninduten Hendaiara. Arnegin esan zidaten hurrengo goizeko hamarretan juezaren aurretik pasa behar nuela, eta prest nintzen ni. Prest eta kontent. Jakingo nuen zergatik bidali ninduten Hegoaldera. Hurrengo egunean ordea pasa ziren hamarrak, ha-maikak... eta azkenean etorri zen tipo bat eta esan zidan aske utziko nindutela ez bait zeukaten fitsik nere kontra.

Uste diat ni bezala jendea prest dagoela Iparraldera joateko eta juizioa eskatzeko, gaur egun dagoen deizisio hori anulatzeko. Ea non diren frogak, eta frogarik ez badago —guk badakigu ez dagoela— bada deizisio hori haustea. Saiatuko gara hara joaten.

A.— Nola ikusten duk hire burua hemen, Hego Euskal Herrian?

J.A.— Azken hamahiru urteak bestaldean pasa ditudalarik nere bizitza guztia han zegok. Projektu guztiak, burua, familia, lagunak... han zeukeat dena. Hemen ondo nago. Ezagutzen diat hau, baina nere azken 13 urteak, inportanteenak, han pasatu dizkiat. Bi haurrak, emaztea, lagunak, lana...

A.— Eta poliziarekin?

J.A.— PAFekoak harrituta geratu ziren. «Nola atrebitzen da hau berriro

etortzen?» esaten zuten. Nik karneta erakutsi nien eta eskubidea neukala esan nien. Telefonatu zuten segidan Baionara, juezarengana. Han libre utzi nindutenean polizia espainolaren eskutan jarri ninduten. Esan zieten legalki pasa nuela muga espainola baina ezin nuela bestaldera pasa. Polizia espainolak hartu zuen karneta, sartu zuen makinan eta berehala utzi ninduen.

“Hemen denok gaude askatasun probisionalean”.

A.— Bestela nola habil hemen, lasai samar edo...

J.A.— Bai, lasai samar... badakik nola diren gauzak hemen. Hemen denak gaude «libertad provisional»ean. Aski da edozer gauza berriz ere juezaren aurrean aurkitzeko. Hemen, fitxatuta gaudenak, eta besteak ere bai, denak gaude libertad probisionaleko egoera batean. Ni saiatzen naiz pertsekuzio sindromerik ez izaten eta lasaiki bizitzen, ze bestela...

A.— Bestaldean, GALEkin eta es-tradizioekin ere izango da halako zerbait.

J.A.— Bai, baina azkenean markatzen duzu gauza bat, edo bizitzen dituzu daukazun egunak... edo badakizu, egunen batean edo bestean harrapatuko zaituzte GALEkoek, edo PAFekoek... Egiten duzuna da bizi daukazun egunak eta harrapatzen bazaituzte kitto. Jendea horrelako moralarekin bizi duk bestaldean.

Dena dela harritzen nau presoen moral eta erresistentziak. Hori duk... mutua gelditzeko modukoa. Izugarria duk. Fabrikatu behar dute moral hori ze inork ez die ematen. Fabrikatu behar dute hemen gertatzen diren gauzekin. Inguriarekin e.a. Kolektibo horren batasuna eta erresistentzia.

“ **PAFekoek harrituta «Baina hola atrebitu da pasatzera?» zioten».**

A.— Beti esaten da gogorra dela bestaldean errefuxiatuak dauden egoera baina are eta gogorragoa dela barruan daudenena.

J.A.— Bestaldean gogorra duk baina jendeak botatzen dio botatzen zaion morala. Azkenean gordeta edo erdi-gordeta egiten duzu zure bizitza pribatua eta publikoa, ze bestaldeko jendeak ere laguntzen dizu, eta ez dira beti zulo batetan egoten. Bueno, egon behar direnak bai, baina beste jendea gordeta baina tira... Eta horrek izorratzen dio poliziar, ez dute lortzen jende hau isolatzearik.

A.— Hi libre utzi haute baina beste asko gartzela espainoletan sartu dizkitek.

J.A.— Utzi gaituzte libre ez dakit zenbat jende, hogeita hamar edo horrela. Horrelako egoera batetan norbaitek pagatu behar ditu «los platos rotos», eta beste erdia baino gehiago barruan daukate. Gehienetan frogarik gabe. Entrega hauek justifikatzeko beti eduki behar dute baten bat barruan. Eta gartzela tokatzen zaionak «a pagar los platos rotos».

A.— Ze giro ikusten duk Ipar Euskal Herrian?

J.A.— Nik ezagutzen dudan giroan, bai bestaldean, bai hemen, bestaldean nahiko giro ona ikusten diat. Ez duk txantxetan aritzekoa, noski, baina jendeak aguantatzen dik eta aguantatuko dik. Gainera Iparraldean gero eta larriago zegoen egoera politikoa, bertako jendearentzat ere. Eta nik uste diat problema ez dela ari ttipitzen, jendea gero eta gehiago ari dela inplikatzan. Bertakoen laguntza gero eta handiago da.

A.— Orain hego eta iparraldekoen artean harreman hobeak daukate diok.

J.A.— Bai, bai. Noski. Hobeto gainera, ez manifestaldietan bakarrik. Errefuxiatuei denetan laguntzeko.

A.— Hamahiru urte Ipar Euskal Herrian pasa ondoren, nola aurkitu duk Hegoaldeko egoera hilabete hauetan?

J.A.— Hamahiru urte han baina beti ere hemengo gauzatan fijatzen. Dena dela pentsatzen nuen aldaketa handiagoa ikusiko nuela. Eta ez dut ikusi hain handia. Ez dakit justu zergatik, ez delako eman, edota nahiko hurbiletik jarraitzen genuelako. Politika mailan aldatu dira gauza batzuk, baina aldatu diren gauza horiek inportanteak al dira guk dauzkagun egiazko problemak soluzionatzeko? Nik uste dut ezetz. Aldatu dira azaleko gauzak, eta ez barnekoak. Eta gero eta zailagoak izango dira konpontzen gauzak, ez badira atzotik bideak jartzen horiek konpontzeko.

Lehengo batean esaten nion beste bati, gu eta gu baino zaharragoak multikopistak-eta lapurtzen hasi ginen, afitxak egiten, propaganda ilegala egiten. Gu horrela esnatu ginen. Ni konkretuki Burgosko Prozesuan. Gaurko gaztea ordea politikara esnatzen da kotxe-bonba batekin. Trajedia handiago batekin. Eta azaletik ematen du aldatu dela baina barnetik ez da gauza handirik aldatu. Kontradizio handiagorekin sortzen da horrelako jendea.

Orain ematen ari diren negoziazio edo kontakto horiek ez dute deusik emango. Ez da ilusione handirik egin behar. Momentuz puntu bakarra irabazi da eta da publikoki egitea kontakto horiek. Eta organizazioak beti esan izan du du kontaktoak ematekotan publikoki eman behar zirela. Hori lortu da. Baina ez dakit esperantza handirik eduki behar den. Galdetu behar da ea zergatik gobernuak nahi dituen kontaktoak eduki. Nik ez dut uste hemengo arazoa konpontzeko asmoarekin denik. Uste dut gure artean kontradizioak sortzeko eta geure batasuna hausteko dela. Baina ez konpontzeko arazoa. Beraz, erne!

“ **Oraingo kontakto eta negoziazio horiek ez dute deusik emango».**

A.— Hire egoerara etorriaz berriro, eta hori horrela ikusita, ez duk epe laburrera Iparraldera bueltatzetik izango, kontaktoak direla eta, edo beste zerbaitegatik gobernu frantsesak jarrera aldatzen ez badik behintzat.

J.A.— Edozein gerratan bezala negoziaketak ematen ari diren bitartean inor ez da gelditzen bere gerra aurrera eramatearekin. Frantzia eta Aljeriaren arteko gerran errepresioa ez zen geratu negoziatzen ari zirenean. Aljeriako erresistentzia ere ez zen geratu. Bakoitzak bere lana egiten du.

A.— Kaleko giro alaia... hik bizi eta ikusitakogauzekin, ez al duk arin samarra aurkitu?

J.A.— Bai, baina nik jakin nahi nuke beste tokietan ere zenbat jendeak hartzen duen parte erresistentzian. Nik uste dut hemen portzentaia nahiko handia dela beste herriekin konparatuta. Egoera honetan. Jendea armekin baldin badabil kalean, jendea sartzen da. Baina hemen giro espeziala duk eta nahiko herri burgesa gara. Nik uste ematen den borroka nahiko dexentea dela. Hemengo renta per capita nahiko handia da eta horren ondorioz ematen da nahiko lasaitasun moduko bat. Horretaz aparte nik uste badela nahiko erresistentzia politikoa.

Guk eskatzen duguna ez da muga jarzea Hendaian eta listo. Eskatzen duguna muga hori kentzea duk. Sinplea duk. $4 + 3 = 1$. Gure helburua herri bat izatea da. Europa barruan beste edozein desgraziatu bezala bizitzea. PAFeko komisarian irakurri nuen paper bat eta haiek uste dute garena baino askoz ere prosobietikoagoak garena.

A.— Politika utzita, Zuberoako «Pitxu» pertsonaiarekin marrazki bizidunetan egin duzuen bertsioak egin hau ezagun.

J.A.— Geneuzkan medioekin eginda egoteko ondo dagoela uste diat. Baina zailago duk egoera honetan marrazki bizidunekin filme bat egitea Libanon filme bat egitea baino. Pentsa: Ramonek behin tailerreko atea ireki eta GALEkoari enkaskilatu zitzaioneko hura esaterako. Edota beti egoten haizela detenituko hauten zai. Ramoni esaten nion ezin zuela gaisorik gelditu ze bestela ez genuela pelikula bukatuko. Eta bukatu genuen.

Egoera kaskarrean utzi gaituzte baina badugu beste proiekturik ere. Aldizkari bat egitea pentsatzen dugu. Handientzako. Materiala bildu eta publikatu. Literatura, gauza grafikoak. Iparraldeko eta Hegoaldeko jendearen artean.

Iñaki ZUBIONDO

Azaroan izango dira hauteskundeak eta momentu gakoa dateke.

Zeinek desmakutizatuko du Karibeko Taiwanana?

Haitiko gobernu berriak (CNG, Conseil national de gouvernementek) alde batera utzi du zeharo lehengo erregimenaren torturatzaileen zigortzea, eta arazo ekonomiko sakonak eta injustizia sozialak ez dituzte ukitu ere egin. Jendeak hori nabari duelarik, errebolta nagusitu da berriro kaleaz.



Bost haitiarretatik bat Port-au-Prince-ko zuloan bizi da; hirutatik bik ez dauka non lan eginik.

Laster bigarren urtea Jean-Claude Duvalier-ek bere herritik alde egin behar izan zuenetik, eta, momentuz, bi gizon fuertek diraute gobernuaren buruzagitzan: Henri Namphy eta Williams Regala, biak armadako buruak. Hirugarren gizon batek, zibil batek ere parte hartzen du teoriarik CNGn, baina minbi-ziak jota hospitalean datza aspaldiz geroztik.

«tontons macoute»en «dechoukage»a

CNGren zeregin nagusia zera da, bi urtetako transizio prozesu batean, Estatu demokratiko bat altxatzea, heldu den azaroko hauteskundeak bideratzeko. Hortik aurrera Lege Biltzar bat osatuko litzateke, eta presidente bat aukeratu-ko.

Konstituzio bat egin dute bitarte honetan, bai aurtengo martxoan onartu ere erreferendum bidez, aldiz, urte hasieratik honotza, herriaren ezin-egonaren seinaleak geroz eta nabarmenagoak gertatu dira. Motibuetako bat: Duvalier-en errepresioaren sinbolo gertatu ziren «tontons macoutes» direlakoak (15.000 gizon) ez dira erradikalki disolbitu, ez gutxiagorik ere, asko eta asko oraingo aparato errepresiboetan integratu dira. Berak dira pasa den uztailaren 24ean berrogeitamarren bat nekazari akabatu dituztenak.

Eta horixe izan zen hasiera batean Duvalier joan zenean gelditu zen indar erakundetu bakarrak, Armadak alegia, erabili zuen bandera: berek bukatu behar omen zuten «tonton macoute» haiekin. Ez horrelakorik. Jakina, Armada aski txikia da (8.000 gizon), eta estatu-batu ar aholkulariek esan dutenez, datozen denboretarako gutxiegi dira benetan. Iturri on samarreko informazioen arabera, Haitirako 50.000 soldaduko armada bat proiektatuko lukete iparramerikarrek. Horretan hainbat «tonton macoute» sartuko liratekeela, begi bistakoa da.

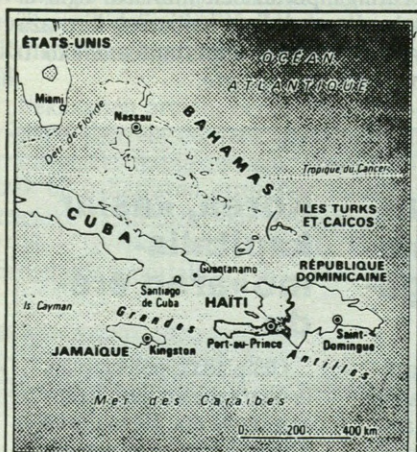
«CNGren macoutizazio»az hitz egiteko badago motiburik. Pasa den apirilean, torturatzaileak gorrotatuenetako batek, Luc Desyr-ek hain zuzen ere, ihes egiten saiatu zen abioiaz. CNG inplikaturik zegoela, argitaratu da. Aireportuko enplegatu emakumezko batek ordea, ezagutu eta irratik lokutore bati eman zion abisu. Irratiak berria zabaldu eta ehundaka lagun bertaratu zen, doi-doi abioitik atera eta ihesa galera-ziz. Ondorioz, epaitu zuten noski, bai heriotzera kondenatu ere, inork ez omen du sinisten ordea, pena hori apli-



«Tonton macoutak» kaleko nagusi zebiltzen garaian...

katuko zaionik, errege lez bizi omen da eta.

Egin den «dechoukage»a (kreole hizkuntzaren berba, «errotik atera» esanahia duena eta Duvalier-en erregimenaren suntsitze prozesuari aplikatua) eskasa izan dela, garbi dauka populazioak. Eliza eta irratietatik (oso historia intergarria duten bi instituzio, Haitin) askotan kritikatzan da, gainera, gobernuaren politika.



Lurraldez: 28.000 km².

Populazioa: 5,9 milioi bizilagun. (Beste milioi bat atzerrian).

Hiriburua: Port-au-Prince (milioi bat lagun).

Kanpoko zorra: 833 milioi dolar.

Populazio aktiboa: %70a nekazaritzan, %8a industrian, %22a zerbitzuetan.

Ume hilkortasuna: milako 97.

Merkatal harremanak: %75a inguru EEBekin, %12a EEekin, %6a Latinoamerikarekin.

«Bamboche démocratique»aren mixeriazko mugak

Mendi aldeko eskola eta osasun zentro gehienak (eta Haitin populazioaren %72a mendian bizi da, nekazaritzatik) Elizak eraikiak dira. Izan ere Estatua ez da iristen leku horietara. Elizak, berriz, dextenteko errespetoz begiratu ditu bai vuduaren praktika eta bai kreole hizkuntza, azkeneko hamarkadetan bederen. Populazioaren %85ak kreolez bai-zik ez daki mintzatzan, eta elizak hizkuntza horretan alfabetizazioa eragin dizu. Aldi berean, iratiaren papera dago, inon entzuten dena, eta oso eragilea ere bai: mobilizapen bat baino gehiago antolatu da, ordu gutxitan, iratiari esker (Luc Desyr-ena lekuko). Diotenez, bien eragina hain da inportantea, ze elizak ekintza-bide bat eragingo balu (hauteskundeak boikoteatzea, esate batera), populazio gehienak bide horretan barrena joko lukeela ia segurtasun osoz esan omen bait liteke.

Haitiar herriaren bizitasunak atentzioa deitzen omen du. 86ko «iraultza»z geroz leher egin omen du, kalera jalgi da, denetaz hitz egiten eta eztabaidatzen omen du. Nork bere moduan disfruta egiten du «bamboche démocratique» delakoaz. «Bamboche»k kreolez «jaia, parranda» esan gura du. Hala moduzko anarkia nabari omen da horretan. Trafikoan, adibidez, goardiek txoferrek «demokrazia»ri buruz duten kontzeptua errespetatu behar omen dute: norberak bai bait du justiziari buruzko sentimentu bat; horrek eragin du, militar batek autobus gidalaria bat hil zuelarik, txoferren gremioak dozenaka milaka lagunek parte hartu zuten manifestaldi bat antola zezan.

Zer baketuko du Oscar Ariasek?

Hilabete bat da Guatemala hirian Ertamerikako bost lehendakariak Esquipulas-2-ko hitzarmena sinatu zutenetik. Orduan, Oscar Arias sozialdemokrataren arrakasta pertsonaltzat jo zuten ituna mendebaldeko mass-mediek. Baikorrenen eritziz ate berri bat zabal dakioke bakeari Ertamerikan, eta bide batez EEBetako interbentzioa ekiditu Nicaraguan. Orduan eta gaur berdin, inor gutxi aipatu zituen Duarteren demokraziak El Salvadorren burutzen dituen sarraskiak, Honduraseko militarizazioa, edo Guatemalako errepresio genozida. Mendebal Europako agintari eta komunikabideek argi utzi zuten, Ertamerikako arazo bakarra Nicaragua sandinista da, oso arriskutsua da Ertamerikako zapalduen iraultzaren isplua esportatzea eta. Orain, Ariasek bigarren urratsa emango du, kontrarekin lehenengo, eta FMLNarekin gero bilduz. Hitzarmena irakurritz gero, elkarrizketa eta negoziazioa omen dira bideak amnistia, bakea eta demokratizazioa lortzeko; eta Arias hortxe ere ararteko izateko prest dago. Negoziatu bai baina, gauza bera al dira kontra eta FMLNa? Berdin al da herri zapaldu batek mozorroturiko diktadura militar baten aurka borroka armatua erabiltzea eta EEBek antolatu eta finantziaturiko mertzenarioen eraso?

Noiz salatuko du Ariasek El Salvadorreko milioi bat bizilagun (%20a) atzerrian bizi dela armada erregularraren hilketetatik ihes egiteko? Noiz esjituiko du benetako demokrazia Honduras eta Guatemalarako? Noiz eskatuko dio Honduras irrefuxiatu salvadortarrak konzentrazio zelaetatik atera eta kontrari ematen dion tratua bera ematea? Noiz? Hobe luke Ariasek bere etxea garbituko balu.

Iñaki Goitioitza



Uztailean, grebaldi batean, hogeitazazpi manifestalari hil zituen armadak hiriburuan. Ordukoxea da argazkia.

Agintariengandiko mesfidantzaz, jendeak bere justizia administratzen du. Ibiltari bat harrapatzen badu kotxe batek, segituan jende zurrumbilo bat pila-tzen omen da (masak ibiltzen omen dira karriketan, benetan superpopulaturik bait dago Haiti, batipat hiriburua), automobila erretzen dute, polizia garaiz iristen ez bada txoferrarenak egin dezake.

Betidanik aditu dugu Haitikoa dela

munduko populaziorik pobreenetakoa. Problema larriak dituzte (esaterako, %60ko langabezia), aldiz Leslie Delatour, ekonomi ministrariak politika liberala darama, inongo aldaketa erradikalik espero erazten ez duena: nekazal erreforma bat, behintzat, oraingo desberdintasun izugarriak berdintzerā joko lukeena: populazioaren %1ak Estatuko ondasunen %95aren jabe bai bait da.

Delatour-en politika Washington-ek bultzatzen du. Izan ere, Estatu Batuek beren laguntza ekonomikoa emendatu dute. Berek nahi duten bidetik jotzen ari da Haitiko ekonomia. Adibidez, Haitiko aberastasunik handiena den azukrearen inportazioak murriztu egin dituzte, eta ondorioz, haitiarrek hiru azukre birfindegirik inportanteenetako bi itxi behar izan dituzte.



Itxuraz deus berririk ez Burundin

Kolpe baten bidez Bagaza koronela baztertu eta Pierre Buyoya maiorrak heldu dio Bujumbura-ko botereari. «Afrikar sozialismo»aren esperientzia interesgarri batean ahalegintzen den Tanzania eta EEBBen erabat aldeko Zaire-ren artean harapatuta, Burundi Afrikako estatu «normal» bat da: oso pobrea, menpekoa, eta nekazaritazatik bizi dena. Noiznahi gerta liteke besterik, baina kolpe honek Afrikako «beste bat gehiago» ematen du: pertsonaje batzu besterik aldarazten ez dituztenetakoa.

Rust-en abenturaren amaiera gloriarik gabea

Mathias Rust-ek lau urteko pena arin batez ordaindu beharko du Plaza Gorrian lurrreratzeko bere okurrentzia. «Alprojakeria»zko delitua egin omen du. Horrelako kasu ttuntun samar batek zeresan handia izan dezake potentzien arteko gora-beheretan, irudi kontuan bati-pat. Sobietarrak nolakoak atera diren afera honetatik, Rust-i berari galdegin beharko genioke.

Korea, «asiar kapitalismo»aren eredu

Olinpiadak, poliki-poliki, ia oharkabea, hurbiltzen zaizkigula eta, Hegoaldeko Koreatik beti berri txarrak jasaten ditugu. Asiar kapitalismoaren eredutzat aurkeztu izan den estatu hartan, greba eta langile manifestaldi bolada gogor bat iragan berri da. Soldata gora-beherak, kasu honetan.

«Blan merikanak», txerri hiltzaileak

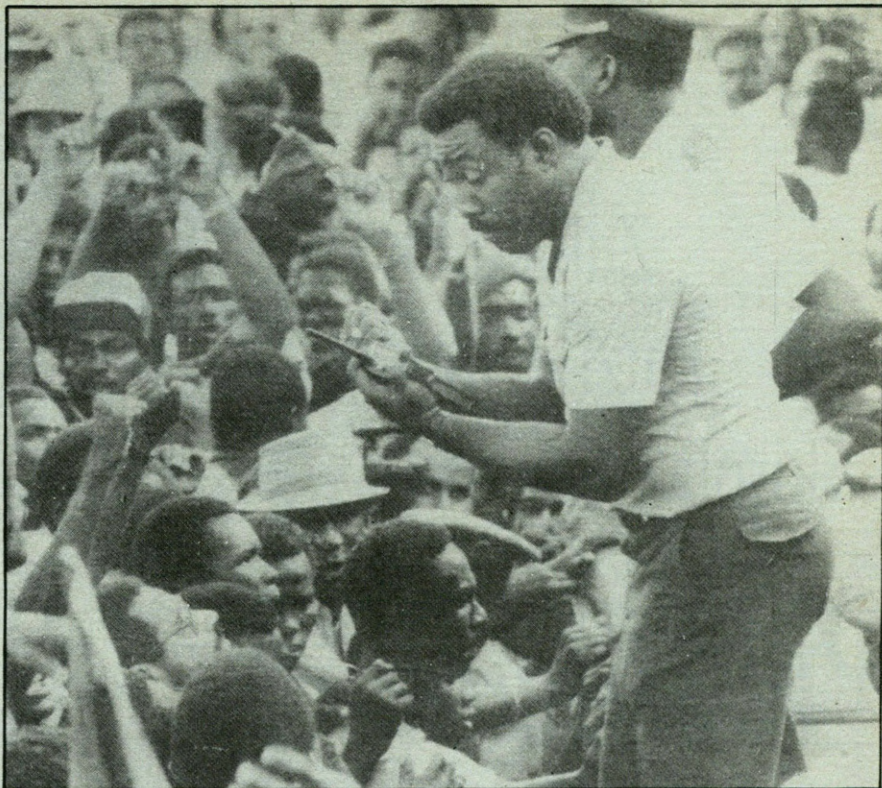
1984ean, «Desarrolloarako laguntzak» agentzia amerikarra (USAID)-en informe batean, «Haitirako desarrollo estrategia» deitu kapituluan, «Karibeko Taiwan»-tzat jotzen zen Haiti. «Ekonomi sistema irekiago bat»-en alde iharduten zen, «manufakturatutako eta landutako nekazal produktoak esportatuko lituzkeena baina zerealetan eta kontsumorako beste produktoetan menpeko litza-tekeena. Aldaketa historiko bat izango da, Estatu Batuekiko 'interdependienteagoa' gertaraziko diona».

Proiektu honen artisaua Delatour bera litzateke. Marc Bazin 1982an finantzi ministro izan zenaren hurbilekoa izana, Delatour hau, bestalde, Munduko Bankoaren funtzionarioa izan da, Duvalier-en azken ekonomi ministraria izan zen eta orain atzerrian bizi den Frantz Merceron-en konfiantzazko gizona Washingtonen. Jarraitasuna ez da beraz «tontons macoutes»-enean bakarrik ageri.

Bide horri ekin diotelarik, 86ko abuztuan Port-au-Prince-ra eginiko bisitan George Shultz estatubatuarrak hitzok esan zitzaizkion, ez da harritzekoa: «Bide onean zaudete eta herri amerikarrak lagundu egingo zaituzte».

Herriak urte luzeetako mixerian bereganatu dituen sentimenturik bizienezko bat Estatu Batuen aurkakoa da. Duvalier-ek hanka egin zuenean, ekonomi laguntza sendoa luzatu beharrean, 90 milioi dolarretako laguntza militarra bidali zuen Washingtonetik, eta 10 milioitako laguntza ekonomikoa, soilik.

Nekazarien artean, berriz, «blan mericaïn»-a (horrela deritzo, iparramerikarrari) gaizki ikusia badago, txerri beltzak hil behar diren errua hari egotzen zaiolako da; nekazal ekonomiaren oinarri ziren txerri beltzak akabatuta, Estatu Batuetatik inportatu ziren «txerri txu-



Luc Desyr-ek alde egin nahi izan zueneko argazkia; herriak aterarazi zuen abioitik.

riak» kantidadean. Elizak (Askapen Teologia delakoak nahiko eragindakoa) behin eta berrir salatu izan du, iparramerikarrei, beren interesak zaintzeko, Haitiko gizarte tradizionalaren desegitea interesatzen zaiela. Fabrika lana gehiagotu. Autokontsumorako egiten den bihi produkzioa deuseztu. Estatubatuar merkatuari begira fruta tropikalen produkzioa ugaritu...

Azaro hauteskunderi begira

Azaroan hauteskundeak izango dira beraz. Eskuinaldean, batere eraginik ez duten partidu batzuek aurkitzen dira; ho-

rietako hamarrek «hamarren taldea» osatzen dute, iparramerikar liberalen, demokristauen, Internazional Sozialistaren sektore batzuen apoioa dutenak. Hauen artean landuko omen dute kandidato egokiren bat, denbora gutxi daukate baina.

Ezkerraldean, ehundaka talde, batzorde, erakunde eta elkargok funtzionatzen dute. Tradizioz, Elizaz aparte, PUCH (Haitiko Partidu Komunista) bakarrik aritu izan da. Partidu hau zeharo desegin zuten 69ko errepresioaldian, orain berriz, bere buruzagi batzuek itzuli dira herbestetik, baina jendeak muxin egiten omen die, ez bait da fidatzen «partidu zahar»-ez, «politiko»-ez, «komunista»-direlako.

310 erakundetako 800 ordezkari bildu ziren, aurtengo urtarrele, estrategia baten inguruan puntu batzuek zehazteko asmotan. Linea orokorretan ados jarri baziren ere («Injustiziaren eta zapalketaren amaitzea» esijitzen zen, eta «herriaren aldeko armada eta poliziak» eta «hauteskunde demokratikoak»), betiko puntuan etorri ziren eztabaidak: datozen hauteskundeetan parte hartuko ote dute?

Ideologi edo taktika ipuspegiak alde batera utzita, egia esateko, ez dirudi hauteskunde horiek baldintza egokietan egiteko moduan daudenik, zentso osorik ere ez dago eta. Nekazariak uko egiten omen diote zentsoan sartzeari, ez dira eta fido montaje horietaz.

PABLO SASTRE



86ko hasieran disolbitu egin ziren «macoutak»; Port-au-Prince-ko pintada honek zigorra ere esijitzen du.

Zubietatik
jauzi egitea,
kirola, erokeria?

Puenting-a, beldurrari desafioa

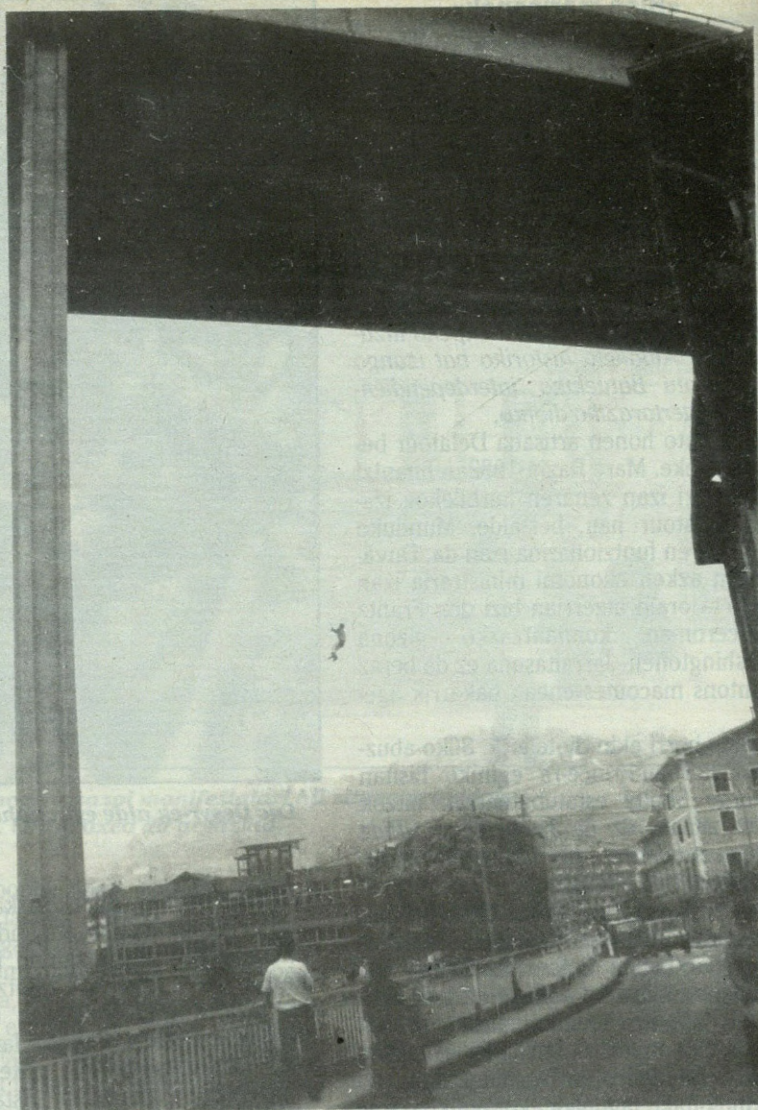
Gehienek suiziden gauza dela pentsatuko dute, bizitza nahikoa maite ez dutenen gauza, gizartean pertsona arraro eta ohizko ez direnen gauza. Baina "puenting"-a ez da hori, ez da horrelakorik, ez da erokeriarik. Izan ere, nik bizitza maite bait dut guzti ororen gain, izan ere, ni ez bait naiz suizida bat eta ez dut uste psikiatrarengana joateko moduan nagoenik. Izan ere neronek ere bota bait dut nere burua zubitik behera.

Baina, zer arraio da "puenting" hori? Egia esan, ez nago ziur nortzuk asmatu zuten edo nortzuk izan ziren hegalaria berri horiek, baina normalki "puenting" egiten dutenak eskaladoreak direnez, beren eskalada hizkuntza horretan, ingeles tankerako hitz bat sartu nahi izan zutela uste dut. Etimologia piska bat eginez, "puente"-etatik jauzten bait ziren, zergaitik ez "puenting" deitu kirol berri honi?

Egun hartan lanetik lehenago irtetze-

ko baimena eskatu nuen; abuztua zen, abuztuko egun sargori bat eta musika kaskoak jantzita izerdia masailetan behera irristatzen zitzaidalda nentorren pedalei eraginez.

Dagoeneko, duela urte bete edo, behin ikusi nituen telebistan, Despeñaperros-eko amildegien artean zubi batetik zintzilik, beren burua zubitik behera botatzen zuten horietako batzuk. Egia esatearren, aparteko ikuskizuna zen, beldurgarria baina erakargarria.



Sentsazio fuertek dastatzea

Orain nere txanda zen. Autobiako artzanean zeuden txirbil eta harrikoskorrez ez nintzen ohartzen, ez ziztu bizian pasatzen ninduten kotxe eta kamioiez; errebuelta ezkerrera, gero eskubira, jaiki eserlekutik, aldatu kanbioa, eta izerdia dagoeneko leporaino heltzen zitzaidan... Ilunabarreko eltxoez babesteko betaurrekoak jantzi nituen, "makarra" itxurako betaurreko beltz horiek...

Bai "puenting" egin behar nuen, dastatu egin behar nuen. Gogoan nuen, lagun batek "parakaidas"-a probatu behar nuela esan zidaneko eguna. "Sentsazio fuerte, sakon, izugarri bat zer den jakin behar da". Eta orain, horretarako bidean nindoan, komentzimendu osoz gainera. Tolosa eta Ibarra artean pasatzen den zubibidera heldu nintzen. Jendea ekintza prestatzen, sokak behar bezala lotzen eta beste zenbait, begira. Bizikleta utzi, zubitik behera begiratu eta... ez, ni banoa etxera, hau ez da ni-retzat, pentsatu nuen. Bihotza taupada-

ka, gero eta azkarrago, gorputz osoaren dardara, hezurretaraino sartzen zitzaidan zirrarara... Ea, har dezagun pul-tsazioa: 80, 100... eta oraindik geldirik, ezer egin gabe. Berriro ere beheruntz begiratu, 35 metroko jauzia; ez, ez, ni banoa etxera.

Eta behean jendea begira, xinaurrien neurriko jendea, eta ibaia, eta zumardia, eta zumardiko zuhaitzak, eta etxe-ko teilatuak, eta... Eta bapatean, han joan zen Piti behera; eta behera, behe-ra erortzen, erortzen ari zen, inoiz erortzeaz bukatuko ez balu bezala, ametsetan amaigabeko zulo ilun batetatik erortzen arituko balitz bezala, eta segundu bat, bi, hiru, lau, bost, sei, eta desagertu da. Txarlik dagoeneko kalkuluak egin omen ditu eta orduko 86 kilo-metroko abiadura hartzen omen da.

Arriskurik ez

Baina, lasai, ez dago inongo arriskurik, guztia kontrolpean dago: "No problem". Orain esplikatuko dizuet. "Puenting" egiteko lehen esan bezala zubi bat behar da, zenbat eta zubi altuagoa eta zabalagoa, orduan eta sentsazio bortitza-goa, batez ere zabalerari dagokio-nez.

Kirol honetarako behar den materia-la eskaladarako erabiltzen dena da, eska-ladako sokak, 2 gutxienez, moske-toiak, zortziak... eta kirolariaren parte-tik ausardia piska bat besterik ez. So-kak, zubiaren alde batetan lotzen dira eta zubiaren azpitik pasaz, beste alde-raino eramaten dira; beste alde hone-tan jauzi behar den pertsona sokara lot-zen da, "boudrier" bat jantzia duenari-k. Ondoren, zubiaren gainetik pasa eta bere azken errezoak egiteko denbora ematen zaio; beste aldetik sokak tentsa-tu eta kitto, nahi duzunean...

Zubiko petrilerak heltzen zaituen es-kua askatzen duzu eta hanka. Koska txiki horretatik atera, eta, noski, bi al-diz pentsatu gabe, bazoaz, bazoaz... eta zubia goruntz doa eta sokak la-sa daudela ikusten duzu eta ez dakizu



«Koxka txiki horretatik atera, eta, noski, bi aldiz pentsatu gabe, bazoaz, ba-zooooooooaz...».

nora begiratu, eta hain azkar zoaz... Eta soka hausten bada? Eta soka tentsa-tzean tiraizo gogor bat ematen badit? Eta soka ongi lotua ez badago? Eta ga-raiera ongi kalkulatu ez badute eta lu-rrreraino heltzen banaiz? Eta bihotzak honelako sentsazio bat jasaten ez badu? Eta...

35 metroko zubitik behera

Ez, ez dago hainbesteraino pentsa-tzeko denborarik, guzti hori aurrez pentsatzen duzu baina erortzen ari za-renean ezin duzu garraisirik ere egin, eztarria lehortzen zaizu, arnasa geldit-zen, zure barren guztiak leporaino igot-zen zaizkizula uste duzu, eta bapatean, haurren kolunpio erraldoi bat balitz be-zala zubiaren azpian kulunkan zabiltza-la ohartzen zara, eta izugarritzko sentsa-zio ederra sumatzen duzu zure baitan, esplika ezin den giza sentimendu bat, errealtatetik at ametsetan bazeunde

bezala. Eta gora begiratzen duzu eta han daude lagunak, xinaurriak bezain txiki, urrun...

Iluntzen ari da, autobiatik pasatzen diren autoak argiak pizten hasiak dira. Ez dago ia inor. Aurreko batetan, herri-ko festetan "San Dios" batzuk bailiran, "puenting" egin zuten koloretako "ma-lla", ile horidun melena eta gorputz gi-hartsudun bi eskalatzaileek. Jendea erruz bildu zen ikuskizuna usainean: Aaaaaaaa... entzun zen jendearen aho-tan eta betirako gogoan izango ditu jen-deak bi mutil trebe eta ausarta haiek. Baina horretarako ez da jenderik be-har, ez da norgehiagoka bat, ez da zir-ko bat, ez da jendearentzat egin beha-rreko ikuskizun bat. Desafio bat da, norberaren aurkako desafioa, beldurra-ri desafioa.

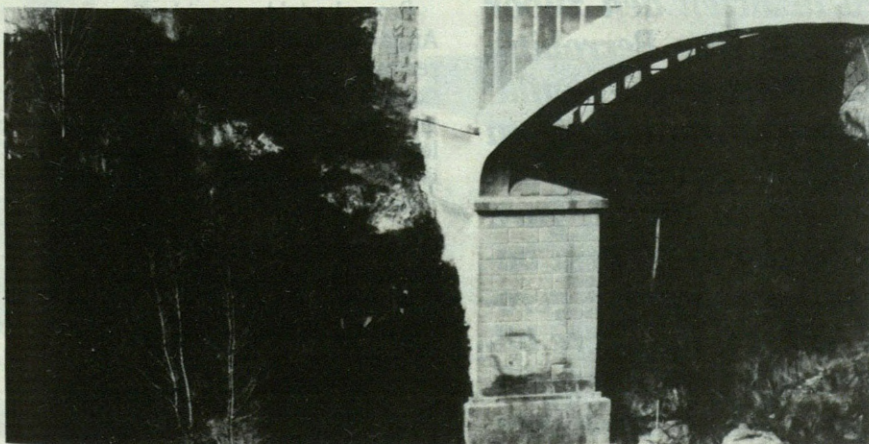
Beldurrari irabaztea

Azkenekoa jauzi zenean, honez gero ilun zegoen baina oraindik sargori; eguzkia lainoen atzean ezkutatzen zen eta ez genuen ilargirik ikusiko. Sokak askatu, bildu eta dutxa bat hartu ondo-ren afaltzera joan ginen. Ez genuen "puenting"-ari buruz hitzegin. Bakoi-tzak bere baitan zuen arratsalde hura.

Hurrengo egunean, nere pentsamen-duetan beste hogeitaz jauzi nintzen zubi hartatik; ezin nuen sinetsi neroni hura egiteko gai izan nintzenik. Agian aste honetan bertan berriro egingo du-gu, baina ez da berdina izango, agian zailagoa jadanik sentsazio hori zer den ezagutzen dugulako, baina lehenengo aldia ez da inoiz errepikatzen.

Beldurrari desafioa bota genion, bai eta irabazi ere!

AMAIA ELOSEGI



«Zubitik behera begiratu eta... ez, ni banoa etxera, hau ez da niretzat».

Mikaela Labaien eta Migel Antonio Azpiroz gerraurreko «Argia»ko idazleekin

«Argia» zaharraren baratza



Asko aldatu den arren azken urte hauetan, Leitzako paraje eder horietan badu bistak aski gozamenik bestelako lasaitasun eta giro herritarrago bat somatzen; Tolosatik gora luzatzen den zilbor estean zehar, mendi, baso eta zelaietan Berrobitik beti gora Heldua, Helduaien eta Berastegiko bailara ezagutuz «Sarrio» papelerak markatuko digu Leitzako herria. Leitzako taberna giroan paratu pixkat eta Asteitzaga baserri aldera abiatu gara bertako amona gaztea den Mikaelarekin garai bateko «Argia» astekariaz solasatzera eta gero geroakoak, azkenez Migel Antonio 'amerikanoa' ere bildu zaigu artaldera eta Txubitanea baserrian bukatu dugu kafe artean arrats gozo baten dastatzen, hitzegiten...

Mikaela Labaien eta Migel Antonio Azpiroz-ek, Leitzarrak jaiotzez eta izaitez, makina bat komeria bizi izan dute azken 75 urte hauetan: gazte zirela gerra garaia ezagutu zuten bere krudeltasun osoan eta ondoren mixeria latzetan bizi ere *bost txakurrik gabe* luzaro, bizitza apenas gozatzeko betarik gabe zahartzarora iritsi direlarik. Hau honela, salako mahai ederrean eserita baserriko trastu zahar mordoaren bistan, tximinia ornituaren parean jarrita, gerra aurreko tarteaz eta «Argia»rekiko zuten konpromezuaz hasi zaizkigu: **Migel Antonio:** Harpidetuak ginen hasiera batean eta astero jasotzen genuen Argia etxean. Nik handik ikasi nuen euskaraz idazten. 31tik 35era banuen zer ikusi pixkat Argiarekin, herriko kontuk eta, idazten. Bazituen astekariak ordu-rako 15 urte. Gero, dena koloretan ateratzen zen...

Mikaela: Urdinak, gorrian... azkenekoa eta erdiko biak ateratzen ziren koloretan, oso garantia haundikoa zen gainera, nekazariak zirela, eliza-gaiak, deporte guztiak, herrietako berriak, galderantzunak, eta badakizu ze inportantea zen hura euskaldunentzat!

Bazen bestalde, garai hartan «Zeruko Argia» aldizkaria, gaurko gure ARGIA-ren arbasoa hain zuzen ere, zeina kaputxinoen eskutan zegoen eta Iruñean argitaratzen zen 1919. urteaz geroztik, hilean behin: «ez zuen zerikusirik 'Argia'rekin. Hiru gizon estudiatu eta beste hiru apaizek egiten zuten Argia».

Halaxe da. «Argia», «Euskerazko aterekoa» Donostian sortu zen 1921. urtean eta 1936.a bitartean argitaratu zen. Bitor Garitonaindia eta Ambrosio Zatarain izan zituen zuzendari.

Mikaela: Hemen Leitzan bertan jenu e askok letzen zuen «Argia» eta Nafarroako beste herritan bastante... gero idazten eta ibiltzen zirenak ere dexente:

Etxalartik, Etxarrin 'txikia' anaiak, Are-
sotik Endoia maisua...

M. Antonio: Beste izparringitan eta, ez
zen herritako konturik ezertxo ere
azaltzen eta euskaraz tutik ez. Milagro
dexeute zen garai hartan euskaraz jar-
dutea, debekatu samarra egoten zen
puskat hitzegitea eta ez zen ongi ikusia
izaten.

Ederki ikasitako eskolatatik pasatua
dugu gure pare: «*escuela nacio-
nal*»ean, en esta escuela esta prohibido
hablar el vasco esaten ziguten.

Mikaela: Monjek ere halaxe egiten zi-
guten guri, euskaraz harrapatzen ba-
gintuzten zinta bat jarri lepoan: kapi-
llan bost bat minutu errezatuta etortzen
ginen erne besteren bat euskaraz hitze-
giten harrapatu eta hari pasatzeko zin-
ta, badakizu Primo de Rivera-ren garai
hartan...

M. Antonio: Errepublika garaian,
31ean edo, orduantxe hasi ginen piskat
lasaitzen, hizketan eta, libertate gehi-
xeago ere bai, orduantxe hasi ziren
partidu nazionalistak.

Mikaela: Errepublikanoak ez ziren eus-
kaltzale haundiak, badakizu, Madril al-
de hortakoak...

M. Antonio: Bai, bai, zera esan zuen
Madrilgo politikoa haundi batek: «*mas
queremos una España roja que una Es-
paña rota*».

Mikaela: Beti makila hemendik bait
doakie.

Eta gerra zibilaren ikasitara makurtu
behar burua gazte gaztetan: «*36an edo
tokatu zitzaidan neri soldaduskara joa-
tea. Garai hartan karlista asko zen Lei-
tza aldean eta nazionalisten kontra ate-
ra zirela sortu zen hemen falangea.
Esan zidaten zergatik ez nintzen falan-
gera joaten, ondo pasatuko nuela... ha-
la joan nintzen ni... 40 bat egun pasa*



**Txubita-Enean bildu ginen garai bateko «Argia»koak eta gaurko ARGIAkoak.
«Baratz zaharra baratz berri» Lizardik idatzi zuen bezala.**

*nituen Iruñan eta Gipuzkoa aldean jen-
de faltan zebiltzan frankistak eta hango
faltak kubritzera joan nintzen Arrasate-
ra eta beti hantxe... frontera guardiak
egiten, refuertzuaz, cara al sol kanta-
tzen ziguten... rompan filas y viva Fran-
co!, ematen dik lana frango... bastante
kalamitate pasa nizkian!».*

Mikaela berriz, etxean sartuta zetzan
gazterik geratzen ez zen Leitza hartan,
karlisten joan etorriaz gain noizbehin-
kako tiroketa batzuren entzuten, bien-
bitarteko amaigabeko esperoa linoaren
egiten eta arreoaren prestaketan ema-
ten zituelarik, ganbaran gordetako na-
zionalistaren bat zaintzen eta elizako
errezoak ospatuz:

Mikaela: Oso moztuak geunden gerra
harekin... italiarrak eta moroak...

M. Antonio: Italiarrak gutxi balio zuen,
motel samarrak izan ziren, kartzelata-
tik ekarritako jendea eta... Alemanak
bai, jende estudiantuak, tankeak, hegaz-
kinak eta guzti; errespetoko jendea.

Gerrara ilusioz beterik joandakoak
lur jota bueltatu omen ziren, ikusitakoa-
ren eta egindakoaren ahanz ezinez
erabat makalduta bezain minduta, ge-
rra galduta. Migel Antoniok Ameriketa-
ko bidea hartu zuen: «*Ni 41an joan nin-
tzen hemendik, orduan hemen mixeria
haundia zegoen eta nere saba bat han
bizi zenez hanka! Eta hantxe...*». Mon-
tebideotik 40 kilometrotara dagoen he-
rri batean.

M. Antonio: Den dena gazta egiten den
lekua da. Ostiralero kargatu kamioia to-
peka gaztaz eta Florida, ondoko hirira
eman ohi genuen. Behin batean zera
galdetu zidaten: nola esaten zen quese-
ria euskaraz, nik gaztandegia zela eta
hara nola azaltzen zaizkidan hurrengo
asteen denek elastikoan gaztandegia
idatzita zutela; haiek farrak!

Halere, semearekin, seme alabak di-
tu Migel Antoniok, ezin euskaraz egin:
«*gu lanean aritzen ginen egun osoz eta
etxean denak erdaraz semearekin; guk
etsita utzi genuen*»:

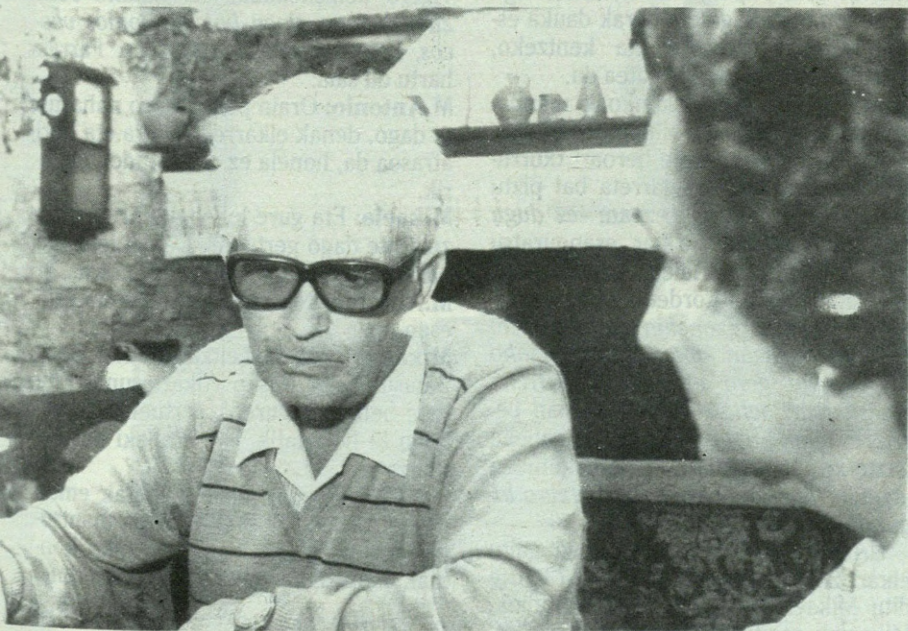
Mikaela: Eta lagunik edo ba al zenuen
euskaldunik, hizketan aritzeko modu-
koak edo?

M. Antonio: Errazkindar batzuk daude
gurekin, baina haiekin ere gutxi...

Mikaela: Etaizu batere ahaztu ba, eus-
karaz zuri!

M. Antonio: Auspoa liburutegitik bidal-
tzen zizkidaten neri liburuak, bertsola-
rienak, kontu zaharrak...

Kontu zaharrak bai: «oraingo gazteek



Montebideotik 40 kilometrotara bizi da gaur egun Migel Antonio.



Mikaela Labaien liburu bat prestatzen ari da baserrian aurki daitezkeen tresna, apaingarri eta kontu zaharrei buruz.

ez dakite. Ondo egotea zer den jakiteko lehenago gaizki pasatu behar da. Ni igandean andregaiarekin paseatu gus-tora eta hurrengo goizean 3retan jaiki eta tunel haundian zehar, Lekunberri-tik aurrera 16 kilometro eginda joan ohi nintzen lanera askotan; gaurko gazteari emaziozu hori!». Orduan izaten ziren komeriak, ezin ukatu eta kristore-nak gainera eta gaur zer?

Mikaela: Oso, oso diferente, Eliza alde-tik ere gauzak kanbio haundia eman du.

M. Antonio: Ba al dakizu San Pedrori zer esan zion Kristok: tu eres piedra, encima tuyo edificaré mi iglesia que na-die derrumbará hasta la consumación de los siglos. Lo que perdonais vosotros en el tierra será perdonado en el cielo; hor elizak du eskubide guztia.

Mikaela: Bai, baina ez du beti berdin egiten; ordukoak izan behar dute apaiz-zak eta legeak ere...

Mikaela: Mutilek libre izaten zinaten, hura ere ez dakit zergatik; Jainkoak mandamendu batzuk eman al zituen gi-zonezkoentzat apartekoak?

M. Antonio: Bai, ta zer horrekin?; ema-kumeak peligro gehixeago izango du!

Mikaela: Zergatik?. Emakumeak baka-rrik ez du okerrik egiten.

M. Antonio: Ba al dakizu nere alabari zer esan zion apaiza batek handik?: *cuando seas Papa ya dirás*; Elizak egi-ten badu ongi dago eta berak dauka es-kubide osoa jartzeko eta kentzeko, Kristok emandako potestatea du.

Mikaela: Bai, baina Jainkoak manda-menduak berdin egin zituen denontzat.

Amen. Bigarren kafe beroari txurru-tada emanez beste zigarreta bat piztu dugu inongo presarik ezean: *«ez dugu haserretu behar»* dio far esanguratsu batean Mikaelak. Halere badu ziriren bat barrenaldean gordeta: *«gure gazta-roan etzizguten gizonekin egoten uzten. Libre genuenean apaizarekin elizako bilerak eta gero ezkilak jo aurretik etxera joan behar»*. Gerra garaian be-rriz, mutilak tiroka eta edaderik gabeko gaztetxo 'muturzikinak' emakumeen atzetik: *«hantxe aritzen ziren etxera la-gunduko dizut esanez»*.

Urteen joanak gaurkora itzuli gaitu elkarrizketa pausatu honetan. 73 urte ditu Mikaelak eta 72 Migel Antoniok. Mikaelak segitzen du eskribitzen, Ger-nikako Bonbardaketaren 50. urteurre-

na zela-ta bere poema bat eskura eman zigularik garaiko errebistak, izkribuak eta erabili ohi zuen pluma eskuartearen erakutsiz: *«gorriak izan zirela esan zi-guten hemen. Beroiek eman ziotela su Gernikari, general Molaren kontuak di-ra...»*.

M. Antonio: Euskara garbia idazten ge-nuen orduan, Aranaren euskara klase hartara. Ez zen behin ere *h* bat jartzen, eta orain berriz dena *ha*. Nik ez dakit orain euskaraz idazten.

Mikaela: Guri iruditzen zitzaigun traba bezala.

M. Antonio: Garai hartan euskara atra-satua zela iruditzen zitzaion jendeari. Hemengo neskatzek ez zuten euskaraz egiten, erdaraz eginez haundixeagoak ote ziren iruditzen zitzairen eta hori hu-tsegite haundia zen.

Mikaela: Bi apaiza ere elkarrekin erda-raz mintzatzen ziren asko-ta, goiko jen-dea erdaraz ikusten zuten eta gaixoe-k zerbait egin behar.

M. Antonio: Zuk uste duzu euskara gi-zonak emana dela?, nik seguru joko nu-ke Jainkoak emana dela, inork ez bait daki nondik etorri den, euskara askoz ere zaharragoa da denak baino.

Eta beste txurrutada bat eman diogu patxaran kopari gure elkarrizketak hain indar berezia hartu duen honetan: *«oraingo ikastola eta, umee-kin ez da galduko; ikastolara jende asko joaten da eta zerbaiten seinale da hori noski»*, bota du Mikaelak gero bestaldera kan-biatzeko: *«tabernatan eta halako lekue-tan erdaraz asko somatzen da orain»*, guk baietz, egia hutsa dela. Migeli bitar-tean okurrentzi bat etorri zaio burura: *«32ean, nazionalismoa hasi zenean, ba-zen hemen familia bat erdalduna zena, Viger aabizenekoak, eta halaxe bota zuen kalean ginen batean: somos vas-cos, somos vascos, bi gera...»*. Farrak hartu du sala:

M. Antonio: Orain politika oso nahastu-ta dago, denak elkarren kontra eta hori atrasoa da, honela ez dago ondo ibiltze-rik.

Mikaela: Eta gure lehengo partidutatik zein ote dago gertuen?. Denak lehengo nazionalista zaharretatik heldu dira.

M. Antonio: Ni urruti bizi naiz eta ezin esan.

Mikaela: Hemen Leitzan daude Herri Batasuna eta Eusko Alkartasuna. Era-baki behar da guretik gertuen zein da-goen bi horietatik. Nik erabaki dut be-hintzat...

Zazpirak eman digute. Zintak eman du berea eta Tolosarako bidea mantso-ki dastatuz duela ordu batzutako kon-tuak datozkigu epeka, aldapa beheran.

J. MOLLARRI

J.J. PETRIKORENA

ARGIA

"TTARTTALO" ren laguntzaz

73

K O M I K I A

73. zenbakia

WALTER GARMENDIA JR.

Lekortan
&
Varela 86-7

OPORRAK
PASA ETA
WALTER...



HURRENGOAN
EZ BA
HATOR
AKABO!

DISEINU BAT

IRIZARREN DRAGOI modeloa

GOI MAILAKO

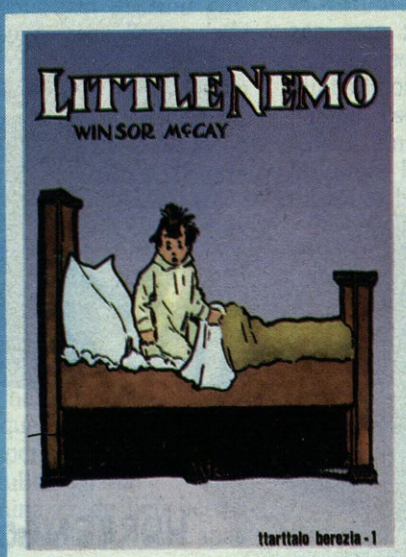


Capazitatea,
konforta eta diseinua,
IRIZAR
kalitatearen zigiluarekin.

IRIZAR

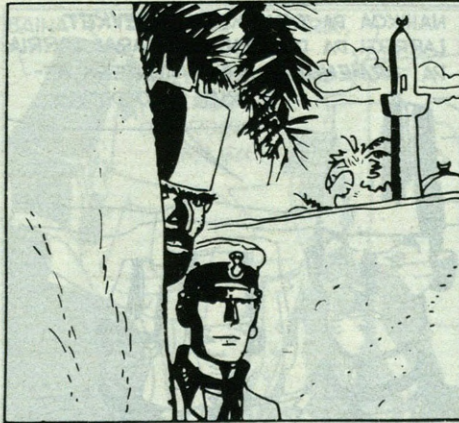
Barrio San Andrés, s/n. ORMAIZTEGI Gipuzkoa Tel. (943) 881900 - Telex 36670 IRKA E

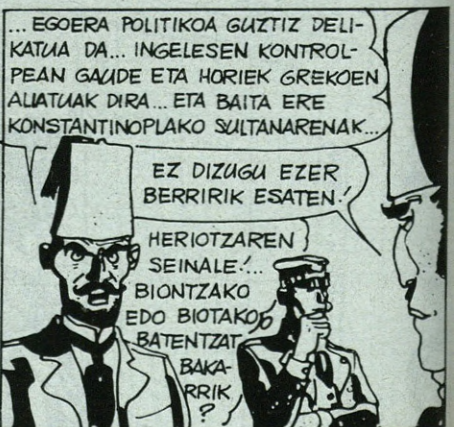
EZ UTZI IRAKURRI GABE

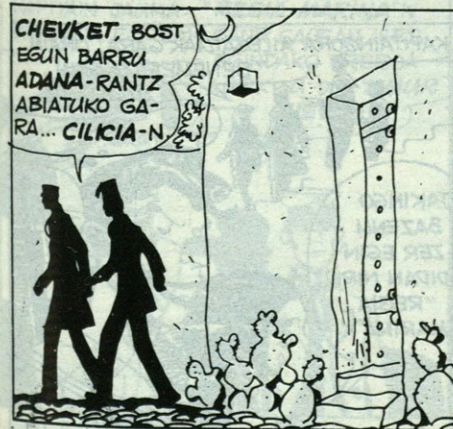
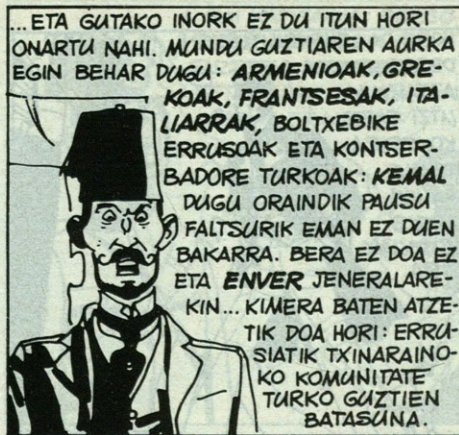


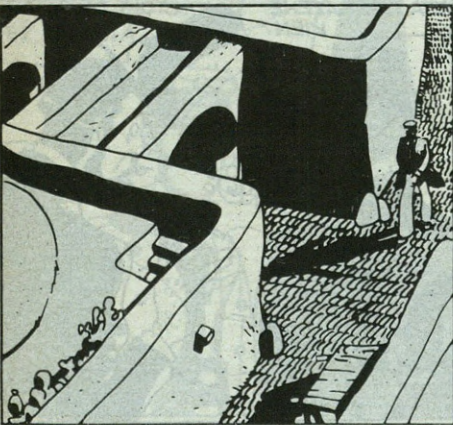
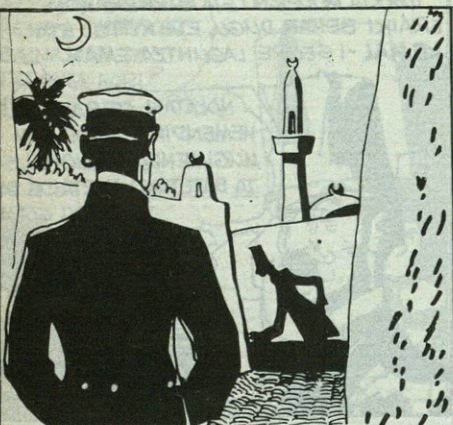
NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea











(datorren astean jarraituko da)

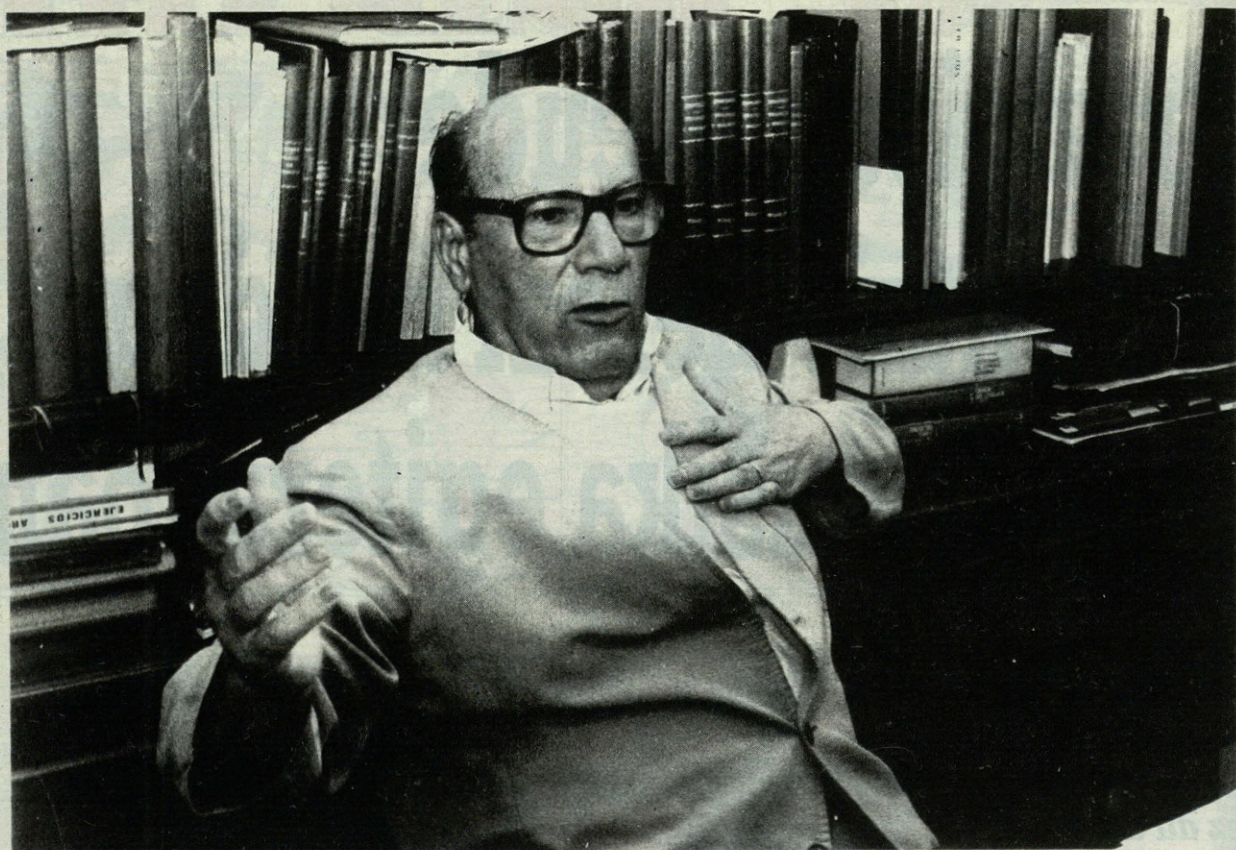


Francisco Escudero: «Intentzio berezi bat dago euskal musika egiterakoan»

**'Hileta', 'Zigor',
'Gernika' eta
beste hainbat
obraren egileak
ez du aurten
ikusiko iaz
amaitu zuen bere
azken obraren
estreinaldia.
Zarautzko 750.
urteurrena dela
eta enkarguz
egindako "San
Juan Bautista"
oratorioa
kajoiaren batean
geratu da
oraingoz. Hauxe
da Francisco
Escudero, eta
beste zenbait
euskal**



**konposatzaile handiren tragedia: bere obrak ez direla interpretatzen. Bere
edadean, egindako lan guztiaren ondoren, erremin puntua nabarmentzen
zaio "gure orkestak" aipatzerakoan eta hauek daramaten politika
gainbegiratzekoan. Donostian bizi den zarautzar honen zenbait operatan
libretista izan den aita Karmelo Iturria izan dugu galdetzaile. Bere obrari
errepasoa eginez, euskal musika, Euskal Herria eta bizitzari buruzko
gogoeta oso bat atera da Escuderoren hitzetan.**



«Ni ez naiz inor, baina nire obra bada zerbait».

GALDERA: Zure burua zara zartatzat al daukazu?

ERANTZUNA: Bai. Nire gaztaroan, Zarautzen, "Concierto de piano" egin nuenean, beste zenbait lagunen artean Jose Zinkunegi doktore jaunarekin ibiltzen nintzen; edadeko gizona ordurako, ona, erromantikoa, egoerak asko sufritu arazitakoa. Gizon honekin, eta koadrila oso batean, sensibilizatu egiten ginen geure artean. Euskal Herrian pentsatuaz euskal musika sortu beharra zegoen. Herriak handia izan behar zuen. Euskal musika eta ez prezeski herri-kanta. Horrela sortu zen "Hileta" beste zara zartat baten hitzez, Lizardiren hitzez. Amets asko egiten genuen. Horixe izan da egin duguna, idatzi eta amets egin. Halaz eta guztiz ere ez dut neure burua galdutzat ematen. Hor daude obrak eta horien arrazoiak indartsuak dira. Egunen batean aterako dira eta izango dute behar adinako baldintzarik. Lelokeria litzateke nik hau isiltzea eta ez agertzea.

GALDERA: Zure obrak hitzegingo dugu. "El sueño de un bailarín".

ERANTZUNA: "El sueño de un bailarín", "Iciar", "Geosinfónica" izenekoa... pittin bat txikiak dira nire erreperitorioan. Ez dira hain txikiak... baina txikiak dira. Barka-

tzen ez dudana da gure Musikaldirik garrantzitsuenetan, "Hileta" bezalako obrarik ez jartzea, daukagun musikaren zabal-kundeari mesede kaskarra egitea da.

GALDERA: Sar gaitezen bada "Hileta"-rekin.

ERANTZUNA: Bilbon 1955an estrenatu zen, euskararen gethoa puskatuaz Lizardiren "Bihotzean min dut" horrekin, euskal oratorio handi eta unibertsal baten modura. Bilbon han egon beharra zegoen hura estreinatu zenean. Lehenengo aldia zen euskaraz kantatzen zela frankismora ohitutako antzoki batean. Uste zuten gauza arrunt bat izango zela, zortzikoren bat, Euskadirentzat ez zuela ezer suposatzen. Egur ederra jaso zuten euskara lurperatu nahi zuten guztiek. Esanahi handia zeukan, obra handi bat zen europear sentidu batean eginda eta gure herria zer zen islatatzen zuena. Min handia egin zuen horrek. Madrilera eraman zutenean boikot moduko bat egin zioten.

GALDERA: "Concierto vasco para piano y orquesta".

ERANTZUNA: 1947.ekoa da. Manuel de Fallaren heriotza zela eta antolatutako sari-ketan saria jasotako bakarra izan zen. Ha-

laz eta guztiz ere Euskadiko Orkesta ez du oraindik Donostian jo. Hau izan zen herri-kantak, herri-doinuak erabili gabe ere euskal musika egin zitekeela. Giroa, sintaxia, coafesurak, kadentzia formak... eta horrelakoak hartuaz egin zitekeela. Musika horrekin bat eginaz norberak euskal musika isurtzen du. Zinkunegiren koadrila hartan joan zen mamitzen guzti hau nahiz eta gero Bilbon idatzi nuen.

GALDERA: Eta zertan ari zinen Bilbon San Mameseko organojole baino izan gabe daukazun kategoriarekin?

ERANTZUNA: Bizitzen ari nintzen aizul Gutxi iruditzen al zaizu? Jateko ogia atera beharra neukan eta hango Miserikordian ihardun nintzen. Han konposatu nuen "Concierto de piano" hori. Asteburuetan Zarautzera joaten nintzen eta han jarraitzen nuen koadrilarekin. Zer egiten nuen kontatzen nien. Ilusioa geneukan. Bakoi-tzak geneukan barne-munduan herria bizitzen genuen. Bizi egiten genuen herria zena. Orain berriz badirudi horrek ez duela horrela funtzionatzen. Tronpatu egin gine-la...

GALDERA: Goazen beste batekin. "Aran-zazu".

ERANTZUNA: 1956.ekoa da. Arantzazuko benedicta zer den isladatzen dudana poema sinfonikoa da. Horrezaz gain euskaldunaren izpiritu inaziotarra ere eman nuen hor, euskaldunak badauka San Inazioaren zerbait bere barruan. San Inazioaren etorrera kontatzen dut, haundikiro. Baina horren aurretik gerrak egon dira. Oinaztarren eta Ganboatarren arteko liskarrak, Arantzazuko paisaia latza, Baltzategi artzaiari Ama-birjina agertzen zaionekoa... guzti hori dago jasoa. Poema hau lehengo urtean jo du-te Arantzazun, baina ez dute beste inon jo.

GALDERA: Donostian jo zuten garai ba-tean.

ERANTZUNA: Hori orduan izan zen. Lehen. Ez zaidazu iraganaz hitzegin. Gure orkestaren garaian bizi naiz eta gure orkestak lehengo urtean estreinatu zuen Arantzazun, baina ez du berriro beste inon jo.

GALDERA: "Zigor" opera handia...

ERANTZUNA: Arrazoa duzu. Opera handia da "Zigor". Adi. Nire bizitzaren azkenetan nago eta, ni ez naiz inor, baina nire obra bada zerbait. Nola esan daiteke hori aita Karmelo? Ni ez naiz inor. Gazte baintz edertzat jo nezake nire burua, edo pretenziotsua izan nintekeen... Baina ez naiz gaztea. Ez eta ere pretenziotsua. Argi geratzea nahi dut pertsona apal bat izan naizela eta suerte handia izan dudala, inspirazioa eta obra hauek konposatu ahal

izateko lasaitasuna eman bait dizkit Jainkoak. Irudimena eman dit... eta agian me-rezi ez nituen gauzak. Baina ni ez naiz inor.

Euskaraz idatzita dago "Zigor" on Manuel Lekuonaren eskutik. Bilbon, Iruñean, Donostian, Gasteizen eta Madrilén estrenatu zen Vienako orkestra sinfonikoarekin, espreski horretara etorrita. Bilboko "Patronato pro arte" izan zen aurrera atera zuena. Hiruzpalau lagun ziren edozer egiteko prest horrelako obrak aurrera ateratzeko asmoz. Egia esan ez dute esker handirik jaso baina haiei esker daukagu gaur egun "Zigor" bat, edo "Gernika" bat... Horrelako pertsonak dira oraindik ere gizadian eta inguruan konfidantza edukitze-ra bultzatzen zaituztenak.

1968. urtean Madrilén estrenatu zen "Zigor" errepresentazio eta guzti. Bilboko ABAOk eskatutakoa zen. Donostian ez da eskenara eraman oraindik.

GALDERA: "Concierto para violoncello y orquesta".

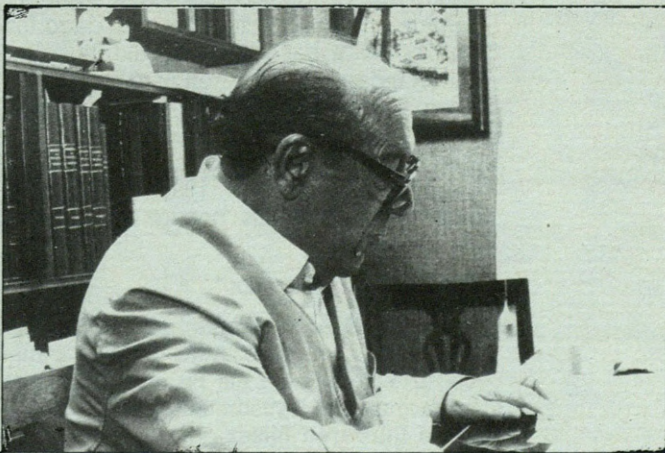
ERANTZUNA: Obra konplexu samarra da, ze neroni ere konpositore irudikor samarra naiz, kreatiboa, ez noa do-re-mi-fa-sol egitera besterik gabe, ezta? Eskola bila noa. Kontzertu hau, bere forma eta sonoritatean, bakarra da, tonu-laurdenetan idatzirik bait dago. Modernidade erabatekoa izanik ere espresiboa, Madrilén, Bartzelonan, Bilbon eta Donostian ere estrenatu zen. Urte asko dira ordea, eta ez da berriro interpretatu.

Biolontxeloak daukan hizkerak erabat anplifikatzen du bere jatorrizkoa, bere jotzeko modua, bere natura. Lehen sekula aditu gabeko soinuak ateratzen ditu.

GALDERA: "Sinfonita sacra".

ERANTZUNA: Erlijio Musikaren Zuzendaritza Teknikoaren enkargua da. Kamara orkestarako idatzita dago, oboe bat, corno ingeles bat eta fagot batentzat. Cuencan estrenatu zen 1972. urtean. Madrilén gero,

«Tristeza da ikustea nola gure obrak ez diren kanpora proiektatzen. Gure orkestek ez dute lan hori egiten».



«Amets asko egiten genuen. Horixe izan da egin duguna, idatzi eta amets egin».

eta lehengo urtean Bilbon hango orkestra sinfonikoarekin. Donostian ordea ez da ezagutzen oraindik. Obra hau ere zaila da deskribitzen. Enkargua egin zidatenean ez dut uste konturatu zirenik ez dagoela bat behartzerik enkarguz musika obra bat egitera Jesukristo Gure Jaunaren pasioan oinarrituta. Pasioan, letra bat hartu, eta letra hori koroan jarri gero berehala lortzen duzu bat berotzea. Letraren indarrak, egoeren indarrak. Orkestazioa pittin bat dominatuz gero egin dezakezu pasio bat. Baina esaten badizute sokazko instrumentuak erabiliz bakarrik egin behar duzula pasioa, ez dagoela perkusiorik, tronpetariarik ere ez; oboea, fagota, korno ingelese basterik ez dagoela... estuasun batean jartzen zaituzte. Nola adierazi Jesus Jotsemanin dagoenean, Judasek musu ematen dionean. Bada bilatu egin nuen hori adierazi ahal izateko forma. Sokaz egindako perkusioak bilatu nituen. San Pedrori Nazarenoaz galdegiten diotenekoa fagot baten bidez egin nuen: notak emateaz gain hitz egiten duen fagot baten bidez. Oilarren efektoa ere ateratzen da. Baina hori da gutxienezkoa. Patetismo handiko obra da. Ikusi egin behar da orkestra San Pedro presionatzen bere kontzientzia balitz bezala. Negar egingo du gero fagotak. Patetismo handia dauka talde txiki batentzat. Gurutzaketa ere eman beharra zegoen. Gurutzean emandako mailukada haiek kontrabaxu baten bitartez eginda daude. Honen perkusia halakoa da ze sakontasun handia ematen bait die Jesusei sartutako iltzei.

Nere obrarik onenetakoa dela uste dut. Berriro diot, Donostian ez da ezagutzen oraindik, nahiz eta 1972.ean idatzirik egon.

GALDERA: "Euskal salmoa".

ERANTZUNA: Obra hau Eusko Jaurlaritzaren enkargua izan zen. Euskadiren Batasuna, Pakea eta Anaitasuna sinbolizatzen zituen. Egunen batean iritsiko da guzti hau, iritsiko da. Karmelo Iturriak eta biok salmo bat, ez idatzi Sainduetatik ateratako salmoa, salmo abertzale bat... ez dago formarik. Testu bat pentsatu genuen salmo baten indarra, herri baten uste sendoa eta herri horren historia ere izango zituena. Indar handiko obra da, espiritualitate handikoa. Euskadiren izakera oso ondo isladatzen duela uste dut. 1980. urtean estreñatu ondoren ez da berriro eman. Pena da.

GALDERA: "Gernika".

ERANTZUNA: "Gernika" opera, hau ere euskaraz... berriro esango dut a ze pena? 50. urteurrena zela eta Bilboko Coralaren enkarguz eta Agustín Zubikarai eta Karmelo Iturriaren hitzez egindako obra hau

Bilbon estrenatu zen. Indar handiko obra da. Baina nik hasi behar al dut berriro ere nire obra zein ederra den esaten? Begira, gauza bat kontatuko dizut. Arrano bat bizi zen baso batean. Haren kabiaren inguruan hontzuri batek zeukan bere kabia, txito jaio berriz beterik. Jakina, hontzuriak gauzez egiten du ehiz. Arranoak berriz egunez. Noski, ez bat ez bestea ez zeuden bat ere lasai. Arranoak esan zion hontzuriari: «zure kabia errespetatuko dut egunez nire txitoak gauzez errespetatzen badi-tuzu». «Ondo da» erantzun zion hontzuriak. Arranoak tratua ondo zihoala ikusirik, okerrak uxatzeko asmoz, «nola ezagutuko ditut nik ordea zure txitoak?» galdetu zion hontzuriari. «Etzazula kuidadorik izan! Nere txitoak ederrak dira benetan! Ikusi eta berehala ohartuko zara» erantzun zion hontzuriak pozaren pozez. Neroni nire obraz aritzerakoan bezala. Egun batez ordea, hontzuriaren kabiara joan zen arranoa eta txito itxusi batzuk ikusi zituen mokoak ireki ireki eginda eta begi handi handikoak. «Txito itxusi hauek ezin izan daitezke hontzuriarenak» esan eta jan egin zituen guztiak. Antzeko zerbait gerta daitekeela uste dut nire obrarekin. "Gernika" eskenan ikusi behar den obra da. Obra handia da. Nagusia. Euskal Herria gustora sentitu beharko litzateke honelako obra bat izateaz.

GALDERA: Zer da zuretzat euskal musika?

Nik uste dut euskal musikan diferentzia handia dagoela bat euskal musika egiten jarri edota ez jartzearen artean. Esatebaterako, "Sinfonita sacra", nik idatzia izan arren "Hileta" bezala ezin esan dezaket euskal musika denik. Euskaldun batek eginga da. Bai, egia. Baina nik uste dut intentzio berezi bat dagoela euskal musika egiten denean. Gauza bereziak hartzen dira kontutan, esateko moduak, azentuak...

GALDERA: Usandizagaren "Mendi mendian" edota Guridiren "Amaya"n euskal herri-doinuak erabiltzen dira. Aldiz zure obraren beste ezaugarri bat da, "Gernika", "Zigor"en... horrelako doinuak ez erabiltzea. Halaz ere euskal musika da.

ERANTZUNA: "Hileta"n herri-kanta bat hartu nuen, baina ez nintzen mugatu hori armonizatzerara. Garatu egin nuen argumentuaren barruan. Herri-kanta hori beste bizi propio bat eman nion. Herri kantak sortzeko balio dit, ez armonizatzeke. Bada esteta bat Teodoro Adorno izenekoa kukuak deitzen dituen herri-kantak armonizatzen dituztenak badakitelako jendeari gustatuko zaiola. Ez da hain kreatiboa. Ez nago ni hala ere hori egiten dutenen kontra. Errespetoa diet Usandizaga eta Guri-



diri. Haiengan ikasteko asko daukagula uste dut.

GALDERA: Zergatik interpretatzen da hain gutxi zure musika? Zaila delako? Koro eta orkestra handiak eskatzen dituelako?

ERANTZUNA: Biolontxelo eta biolin bate-tarako egingo banu gehiago joko litzateke. Dudarik ez. Baina hain da handia Euskal Herriaren adorea! Nola da posible gurea bezalako herri batek, denetara jota Madril baino txikiagoa, halako proiektzioa, halako indarra, halako nortasuna izatea? Zergatik? Indar handia du bere musikak. Izpiritu handia. Koroak behar ditut, orkestra behar dut, solistak behar ditut Euskal Herria den herri handia eman ahal izateko. Eta gainera hemen bertan dauzkagu guzti horiek. Ez daukagu kanpoko inoren beharrik. Nik Opera Koro Ofizial bat sortzea eskatzen dut. Boz euskaldunak ez da falta. Eta hori izaten da arazoa, ze buruz eta euskaraz kantatu behar da. Operak ekintza ere eskatzen du, buruz ikastea eta euskaraz kantatzeaz gain. Bozak badauzkagu. Egin behar dena da boz horiek hezi eta opera koroak sortu. Nik ez dut nahi

boz akalderonatu horiek etortzea gorgorito asko egitera. Horrek ez du ezertarako balio. Mende asko dira hori pasa zela. Tradiziozko tetro horrek jarraitzen du, bizi da, etortzen da gugana. Baina teatro klase hori bultzatzen dugu eta ez geurea. Teatro klase hori, hain interesantea Wagner bitartean, Verdi eta abar... nik uste dut guk gainditzeko dugula hori. Zergatik ez dugu esango? Lerdea dariola ibiliko gara bestela beti horiei begira.

GALDERA: Zer pentsatzen duzu Euskadiko Orkestak daraman politikaz? Gure obrak eraman beharrean Euskaditik kanpo ezagutzera emateko, Beethoven, Mozart eta abarren obrak daramatza nahiz eta erabat ezagunak izan mundu guztian. Esan zuten euskal musikoen musika ezagutzera ematea izango zela bere politika, baina badirudi ez dutela hitza betetzen.

ERANTZUNA: Segi... Zerorrek segi deza-kezu. Rodrigoren musika eraman du, Fallaren musika eraman du... Tristeia da nola gure obrak ez diren kanpora proiektatzen. Uste dut aldatuko dela. Aldatu behar du. Honek ezin du beti horrela jarraitu.

KARMELO ITURRIA

«Opera Koro Ofizial bat sortzea eskatzen dut. Boz euskaldunak badauzkagu. Hezi egin behar dira».



Soka berean.

1

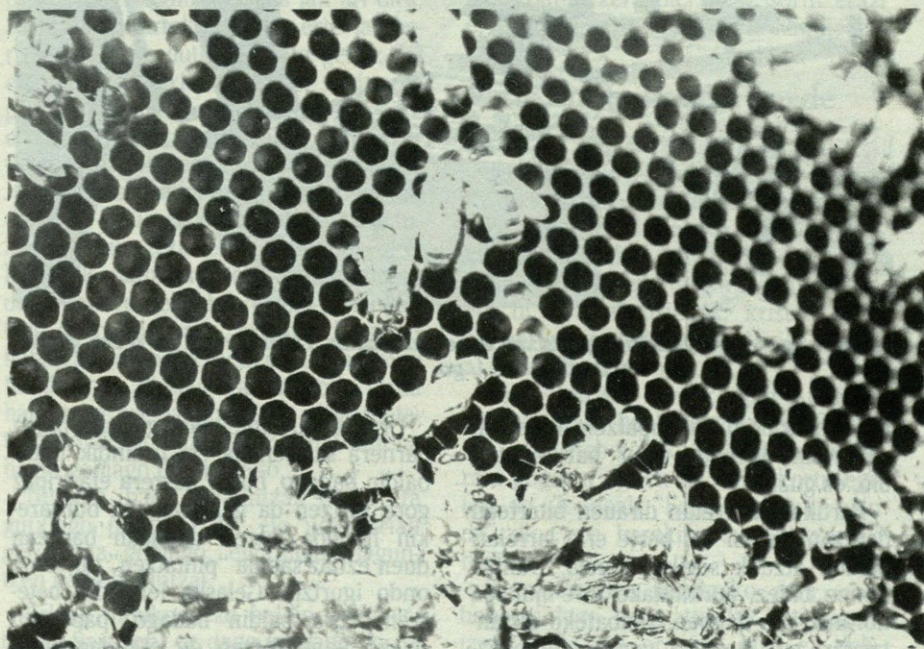
907tik. Bizkaiarrekin batera. Berton bizi eta behar egiten duten guztiekin. Gaur, atzo bezala, zurekin batera. Eguneroko problemetan bat eginda. Beharrianetan laguntzen. Irtenbide egokiak ematen. Lehenengo eta behin, zu zerbitzeko gaudelako. Eta azkenean ere bai. Horrexegatik egongo gara zurekin batera gero ere. Elkarrekin. Soka berean.



CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE BILBAO
BILBO AURREZKI KUTXA

Garai honetan kentzen zaio erleari ezia

Udazkena, ezti sasoia



Erlauntz barruan duten eztitik etengabe aritzen dira erleak jan eta jan.

Udazkena datorrenean, eta erlearen gorabeherak jarraitzen dituenari, ezia kentzeko garaia heldu dela gogoratuko zaio. Egia esan, itsas aldean bizi garenok ez dakigu sarritan zer gertatzen den lautada lehorretan. Erlazantza profesionalari begiratzen badiogu, transhumentzia da ohizko praktika, alegia, erleak alde batetik bestera erabiltzen dituzte, lorea non den erleak hara eramanez. Horiek ez diete urtean behin kentzen, lorealdiz aldatzen diren bakoitzean baizik.

Horrela eduki ditzakete gero eukali-tu-ezia, ainarra-ezia, arkazia-ezia, etab., alegia, horrelako landare asko loretan dagoen tokian eduki ondoren kentzen zaien ezia, landare haren nektarrez osatua izango da.

Beraz, erleak geldirik edukitzen ditugunontzat udazkena da urteko ezia kentzeko sasoia, eta transhumentzia egiten dutenentzat urteko hirugarren edo laugarren uzta jasotzeko tenorea.

Ea erleak ezia egin ala bildu egiten duen

Erle-munduan gabiltzanoei egiten zaizkigun hainbat galderen atzean funtsezko ezezagueria bat dago, ez jakinik ezia nondik sortua den eta sarritan entzun dugu entzun ezia erle-kaka ote den.

Batek baino gehiagok eztiaren sorrera eta esnearena parekotzat jotzen ditu, baina ez da horrela, eta antz handiagoa luke negurako garia pilatu duen saguaren jokabidearekin.

a) Erleak nektarra biltzea egiten du lehenik

Goizean goiz erle esploratzaileek erlauntzetik irteten eta lore-multzoren bat aurkitzen dutenean, lore haietako nektarra paparoan sartu eta beren etxera itzuliko dira aurkitutakoaren berri ematera. Eztingintza, bada, nektarra etxera-

Eztiaren osaketa kimikoa

Kopuru handian daudenak

Ura: % 18 (Nektarrak % 80)
Glukosa: % 31
Lebulosa: % 38 (= fruktosa)
Maltosa: % 7.5
Sakarosa: % 1.5
Beste azukreak (10-tik gora)

Kopuru txikian daudenak

Azidoak: % 0.3

Az. glukonikoa
Az. sukzinikoa
Az. glutamikoa
Az. formika, etab.

Entzimak:

Amilasa
Inbertasa, etab.

Bitaminak:

Tiamina
Erriboflabina
Piridoxina
Biotina
Az. askorbikoa
Az. pantotenikoa
Az. folikoa
Az. nikotinikoa

Proteinak:

bere baitan nahasian
dituen polen-aleak
direla medio, gehienbat

Gatz mineralak: % 0.2

Ca, Mg, K, Fe, Cu, Mn, B, P, Si

Ester iheskorak, pimentuak, anti-
biotikoak, etab.



Neguan, gero eta gutxiago pisatzen du erlauntziak. Udaberrian gero eta gehiago.

ari den erleren bat topatzen duenean, paparoan duenetik apur bat ematen dio, ez guztia.

Partiketa horretan dirauen bitartean dantzan hasten da, beste erle larrelari batzuk atzetik segika dituela. Dantza honen bidez, aurkitutako lore-multzoa norantz jota dagoen, zenbateko distantziara eta (tarteka geratu eta paparoan duen ezti-izpi bat ematen dienez) zein zaporetako nektardunak diren adierazten die.

Beraz, nektarrez paparoa beteta etorri den erleak erlauntzeko beste hiruzpalau erleri pasatzen die barnean zue-na. Ondoren berriro gehiagoren bila ir-tengo da, erlauntz barnean almagazat-zeko ardurarik hartu ere egin gabe.

c) Nektarra loditu egiten dute erlauntz barnean

Nektarrak ur asko du bere osaketan eta hezetasun horrekin gordeko balukete aberaskan berehala hartitu edo fermentatuko litzakete, mustioa upe-lean bezalaxe. Datozen lerroetan ur ho-ri nola kentzen dioten ikusiko dugu.

Erle larrelariarengandik nektarra ja-so duten erleak ahalik eta lekuri bakartienera joaten dira eta han aberas-kan buruz gora jarriz, paparoan duten nektar-tanta ahoratu eta irentsiz aritzen dira hogeiren bat minutu. Prozesu ho-rron bidez ura galduz doa nektarra eta ezti bihurtuz.

Ura kendu diotenean, gelaska baten barnera sartzen da eta oraindik hutsa baldin badago, buruz aurrera eta tripaz gora sartzen da gelaskan eta buruare-kin hondoa jotzen duenean barnean duen ezti-az sapaia "pintatzen" du, dena ondo igurtziz. Gelaska lehendik bete-tzen hasia baldin badago, paparoan duena kanporatzen du eta dagoenari gehitzen dio ezti berria.

Baina ez dira beti gauzak horrela gertatzen, batez ere, nektar-ekarpen handia dagoenean. Nektar asko heltzen denean, ez dute gorago esandako lan horretan aritzeko adina asti eta, ondorioz, beste sistema bat erabiltzen dute.

Larrelariak dakarten nektarra lehen-bailehen almagazatu egin behar da, kanpotik sartu ahala. Nektar urtsu ho-rrek ura azkar gal dezan, aberaskako gelaska bakoitzean ez dute tantatxo bat besterik ipintzen sapaia-rik zintzilik. Ho-nela eskegitako tantak, erlauntz bar-nean dagoen beroa dela medio, ur asko galtzen du, izan ere, umesabia (lar-ba-multzoa) dagoen inguruan ipintzen saiatzen bait dira, han bait dago berorik handiena. Gelaska bakoitzean tanta txi-ki bat ipintzen dutenez, azalera handia hartzen dute, baina gaez nektar berri-rik ez datorrenez, ura galdu ahala pila-tzen joaten dira eta gelaskak betetzen.

Hitz gutxitan esateko, erleak bildu egiten du ezti-gaia (nektarra, alegia) eta

tzearrekin hasten da, bilketarekin, ale-gia. (Ikus grafikan nektarraren eta ez-tiaren osaketa kimikoa).

b) Nektarra liseritu egiten du erleak

Erleak nektarra xurgatzen duenean bere listuarekin nahasten du eta listuan duen entzima batez (inbertasaz) sakaro-sa (azukre zuria sakarosa purua da) be-re bi osagaietan bereizten da, hots, fruktuosa eta glukosatan. Nektarretik ezti-antza burutzen den prozesu osoan hau bakarrik litzateke gertatzen den al-daketa kimiko bakarra, beste guztia fisi-koa litzateke.

Nektarra bildu duen erlea erlauntze-ra iristen denean, beste erleren artean kokatzen da. Erlauntz barneko lanetan

sakarosa liseritu eta ura kendu ondoren, eta ondorioz, ezti bihurtua geratzen da. Alferrik da, bada, erleari jan ematen aritzea jan horrekin ezti egingo duen esperantzatan, izan ere, jan hori une hartan bertan behar ez badu, gorde egingo bait du lehendik duen eztiarekin batera, eta gero ezti kentzen diogunean beronekin nahasian geratuko bait zaigu.

Erleak ez du guretzat egiten ezti

Ez dut uste gaurko egunean inor egongo denik irakurleen artean, erleak ezti guretzat egiten duela pentsatzen duenik. Erleak berarentzat egiten du ezti. Gu bezalaxe, erleak egunero jan behar du, horregatik erlauntz barnean dutenetik etengabe jan eta jan ari dira: Sei egun bitarteko larbek erle jaioberriek jariatzen duten erregin gelea; Sei egunetik operkulatu arte, eztiz eta polenaz eginiko ahia; Jaioberriek ere ezti eta polena jaten dute; eta, azkenik, helduagoek ezti soilik.

Erlauntza etengabe pisatuko bagenu eta bere pisua ez dela igotzen sumatuko bagenu, zera esan nahikoa luke: kanpotik datorrena eta kontsumitzen dena kopuru bera dela; Kaxa pisua galitzen ari baldin bada, erlauntz barneko beharrak kanpotik heltzen dena baino handiagoak direla; Eta, azkenik, pisua handitzen ari baldin bada, ezti metatzen ari direla, momentuz behar dutena baino gehiago datorrelako.

Neguan, bada, erlauntzak geroz eta gutxiago pisatuko du, eta udaberrian geroz eta gehiago, eguraldiak laguntzen badu behintzat.

Erleak nahikoa ezti baldin badu erlauntz barnean, ez dago kuidadorik, ez

da hotz handienarekin ere hilko. Erlea hil, gosez hiltzen bait da neguan, ez hotzez. Hotz denean, kaxaren barnean temperatura iraunkor bati eustearren, ariketak egiten ditu eta honela berotzen da. Horrek, ordea, ezti-kontsumo handi bat dakar berarekin eta negu hotzetan nahikoa janari behar du irauteko.

Gure artean, erlazarinak erleari berarentzat 14-16 kg. ezti uzten badizkio, lasai igaro dezake negua erleen ardura handiegirik gabe. Bestela, etengabe zaintzen aritu beharko du, janik gabe gera ez dadin eta falta duenean jana eman.

Erlazarinak etxeratzen duen ezti, bada, berez erleak negua pasatzeko behar duena utzi eta sobrante geratzen dena da. Kontua zera da, nolaz sortu erazi erleari gehiegizko kopururik handiena.

Ezti kontu handiz gorde behar da

Eztiak azukre-kopuru handia duenez ez du kontserbante beharrik ondo irauteko, baina ez da, ordea, edonola edukitzeko produktibatu. Baditu bere arazoak ezti naturalak gordetzeko orduan, eta bi dira nagusienak: kristalizazioa eta hartidura (edo fermentazioa)

a) Kristalizazioa

Ezti jaso eta handik egun gutxi barrru batzutan, hilabete gutxitara bestetan, eta urtebeterako ia beti, ezti naturala gogortu egiten da eta bikortu egiten da. Jendeak "Ezti azukretu egin da" dio, ezti harekiko susmo txarrak hartuz.

Beraz, jendea lasaitzeko zera esan beharra dago, ezti naturalak beti gogortzen direla eta prozesu hori ez dela

"azukretzea", eztiak bere osaketan berez dituen azukreak kristalizatzea baizik. Ezti naturala kristal berdin eta txikitik gogortzen da; berotua izan den ezti, ordea, kristal handitan gogortzen da, nahiz eta gogortzen denbora gehiago behar izan.

Ezti desberdinek kristalizatzeko duten joera, ezti beraren osaketa kimikorekin lotua dago, batetik, eta, bestetik, gordetzeko baldintzekin, batez ere, tenperaturarekin.

Kristalizatzeko tenperaturarik egokiena 14°C da, praktikan ikusi ahal izan denez. Oso tenperatura baxuetan, -18°C edo baxuagoetan nekezago gogortzen da, baina ez dago gogortuko ez denik esaterik.

Etxe komertzialek ezti ez-gogortura ohitu dute bezeria eta ezti gogortuak mesfidantza sortu ohi du horiengan. Etxe komertzial horiek ezti gogor ez dadin berotu egiten dute, pasteurizatu, alegia.

b) Hartidura

Ezti naturala mindu daiteke, hartitzen edo fermentatzen bada. Kristalizazioaren kasuan bezala, bi aldagairen funtzioan dago fenomenoak: Bata, eztiak bere osaketan duen legami-esporen eta ur-edukinaren funtzioan, eta, bestetik, ezti gordetzen den tokiko tenperaturarenean.

Eztiak beti du ura bere osaketan, baina ur hori % 18 baino gehiago baldin bada, hartitzeko arrisku handia du esti horrek. Erlazarinak, bada, arretaz zaindu beharko du lortu duen eztiaren ur-edukina, eta gehiago balu, kendu.

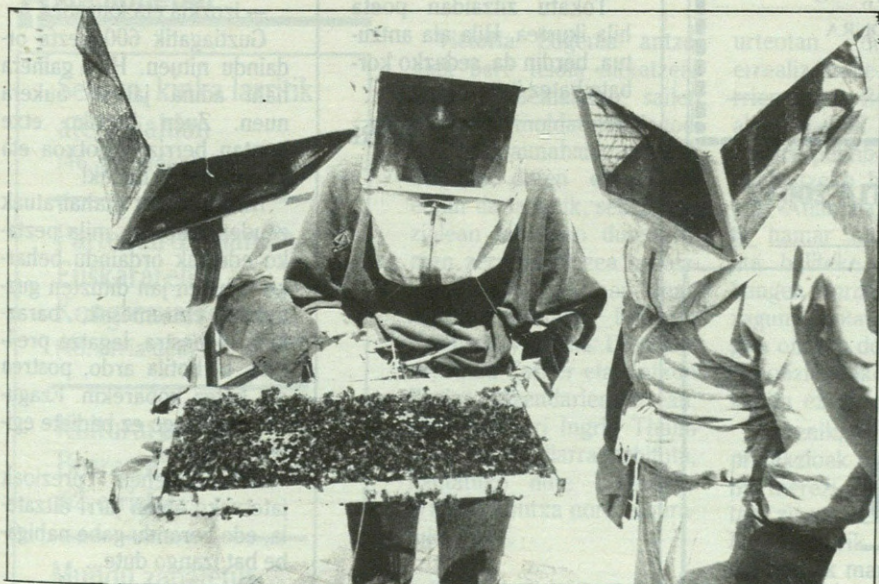
Bestalde, eztiak legami-espora asko baldin badu, erlategia dagoen tokian esporea horiek ugari direlako, edo erlauntz barnean bertan, fermentatzeko arriskua ere handia izango da.

Hartitzeko arriskurik handiena kristalizatzeko unean du ezti batek, orduan ura askatzen bait da eta aurrez ura neurrian bazuen ere, gehiegira pasa bait daiteke. Ontziak ere ondo ixtea gomendatzen da, bestela hezetan atmosferikoa har dezake eta ondorioz hartzitu.

Gordeta dagoen tokiko tenperaturak ere zerikusi handia du eta 11-15°C tarteko tenperaturak oso arriskutsuak dira. Hamar gradutik azpiko tenperaturatan almagatzat gero, ez dago arriskurik, baina ez dira hortik beherako tenperaturak aholkatzen.

Arrisku hauen kontrako erremedioa berotzea da, hala egiten dute etxe komertzialek. Horrela, kristalizazioa eta hartidura, biak ekiditzen dituzte. Baina gauza jakina da berotzearekin batera eztiaren osagai garrantzitsu batzua galdu egiten direla.

M. AIZPURUA



Batek baino gehiagok eztiaren sorrera eta esnearena parekotzat jotzen ditu, baina ez da horrela. Antz handiagoa luke negurako garia pilatu duen saguaren jokabidearekin.

ARGIA

BEHAR DEN ASTEKARIA

Euskal Kulturari pultsua hartzeko,
astekoaren berri jasotzeko,
gizarteaz eta politikaz ohartzeko,
alfabetatzen jarraitzeko,
denbora pasatzeko...
ARGIAk 60 orri eskaintzen dizkizu
astero zure etxean.

Erreportaia ugari,
elkarrizketa interesgarri,
komikia koloretan...
Haur eta gazte, senar eta emazte,
baserritar, langile ala estudiante,
euskaraz bizitzeko
ARGIA behar duzue.



ARGIAREN HARPIDE IZAN NAHI DUT:

IZEN DEITURAK

HELBIDEA

Telefonoa

Herna Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

Sukurtsala Kontu Korrontearen Zb.

SINADURA

ARGIA. Ametzagaña 19. DONOSTIA 20012

**SAGARDOTEGIA
JATETXEA**

KAIKO

**Bergara 13. Telf.:425072.
DONOSTIA**

Asteasu eta Berastegiren arteko diferentziak

Donostia, 1987ko abuztua-
ren 30an.

Kaixo Baleren Bakaikoa
eta Asteasutarrak: Gaur
igandea, egun lasaia nuela
eta zuen herria ezagutzen
izan naiz. Gustoa ibili ere he-
rrian zehar bazterrak aurki-
tzen. Oso txoko polita du-
zue. Baina bi akats galantak
aurkitu dizkiot. Bat, gaztela-
niaren mende egotea: auto-
busaren txoferrak hitz bat
ere ez zuen euskaraz egiten
eta kaleetan zehar, pertso-
nak barra-barra gaztelaniaz
ari ziren. Eta bigarrena: «Itu-
rri-Ondo» izeneko jatetxean
eman didaten bazkari «mer-
kea»; hau da:

- baso bat sagardo
- barazkien menestra
- legatza prejitua
- melokotoi bat
- kafesnea
- 1250 peyta, razioa eta
kitto.

Zortzi egun lehenago Be-
rastegin nintzen eta han ate-
ra zidaten:

- ardoa edateko
- bainak patatakin
- gixadua
- izozkia eta kafesnea

Guztiagatik 600 peyta or-
daindu nituen. Han gainera
nahi adina jateko aukera
nuen. Zuen herriko etxe
hontan berriz raziotxoia eta
kito. Lapur galantak!

Nire aurrean mahairatuak
zeuden bikoteak mila peyta-
ko ederrak ordaindu behar-
ko zituzten jan dituzten guz-
tiekin: entremesak, baraz-
kien menestra, legatza preji-
tuta, bi botila ardo, postrea
eta kafea koparekin. Ezagu-
nei merkeago ez badiete egi-
ten behintzat!

Lehenbailehen prezioak
jateko atean jarri ditzate-
la, edo berandu gabe nahiga-
be bat izango dute...

Besterik gabe agur

NYAMANZA

Ai poeta! Gogorra izango da zuretzat askatasun eguna

Bazen, behin batean,
poeta bat. Poeta hark, poe-
ta izanik, bere herriaren
malurak kontatu zituen sa-
rri, bere herriarekin bat egi-
nik. Eta baita ere plazarik
plaza kantatu, Iparragirre-
ren modura, gitarra zahar-
txo bat lagun zuelarik. Pen-
tsatua izango zuen zertxo-
bait noski aginteaz eta agin-
tariez. Eta hauekin batera
dagoen botere eta dirue-
taz. Eta horiek eskuratuz
gero zer egin zitekeen...

Baina ez zuen kontuan
izan poetak aide librea be-
har duenik, eta marmolez-
ko kaiola batean, instantzi,
dekretu eta legepean ehor-
tzirik, bereak egin duela.

Tokatu zitzaidan poeta
hila ikustea. Hila ala antzu-
tua, berdin da, sedazko kor-
bata batez itota.

ATEARI

Euskal diskagintzaren nobedadeak Durangorako bidean

Urtero errepikatzen dira urtero-koak euskal diskagintzan ere, eta dagoeneko Durangoko azoka hurbilagotik begiratzuz dihardute lanean Euskal Herriko disketxeek. Oporretarako udaldiaren segidako hilabeteak plastiko berrien argitaratzeko hartzen dituzte musikagile nola produktoreek, honez gero jakitera eman direlarik gutxi gorabehera asmo eta plangintza desberdinak.

Oskorrik bere bikoitza grabaturik omen dauka, bere urtebetetze martxoan Arriaga antzokian zuzenean eginga, nahasketetan hasteko pronto. Igualtsu dabil Benito Lertxundi ere. Hertzainak ere grabatzen hasia zen baina luzerako dauketela dirudi oraindik. Elkar-en kaleratze berehalakoak Kepa, Motriko eta Zabaleta trikitilariena eta Zurrumurru folk taldearen bi estraineko diskoak dira. Ganbara, Jozean Artze eta Mikel Laboak ere ez dute denbora alferrik galtzeko intentziorik adierazten. Ezta IZrekin ari diren Mak eta Jarri Berton taldeek ere (single bana bakoitzak). Eta Oihukak Delirium eta Zarraporenak sartuko ditu laister labean.

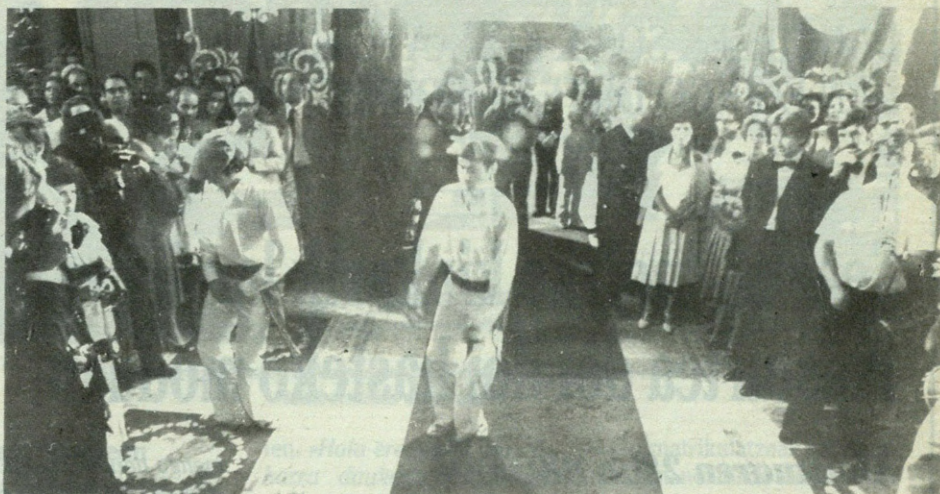
Aste honetan

Seaska, kinka larritik atera nahian
(46. orrialdea)

Parte hartze handia Euskararen Kongresuan
(48. orrialdea)

Kulturaren Aste Borrastea
(52. orrialdea)

Mundu zabaletik, kultura
(54. orrialdea)



EPAIMAHAIKO SEI ZUZENDARI ETA AKTORESAREN TARTEAN EZEIZA

Donostiako XXXV. Zinemaldia oihala altxatzeko pronto

Datorren asteko 17an emango zaio hasiera Donostiako Nazioarteko Zinemaldiaren edizio berri bati, sekzio ofizialarekin batera, Chile, Robert Siödmak, Zabaltegi, Ahantziak, Diamanteko Gosaria eta belodromoko saioak ikusgai.

Victoria Eugenia antzokiak bere teloa altxatzear dauka Zinemaldiko sailen egitaraua moldaturik dagoelarik. Epaimahaia nortzuk osatuko duten ezagutzera eman da iadanik, sekzio ofizialean lehiatzen duten filmen zerrenda luzea bezalaxe. Chantal Akerman, Juan Antonio Bardem, Edgardo Cozarinsky, Nana Djordjadjze, Alain Tanner eta Antxon Ezeiza zuzendarien artean, eta seikoteari Ingrid Thulin aktorea suediarrak gehituta, hautatuko dute Donostiko urrezko kontxa nork eskuratuko duen.

Beste sekzioei dagokienez, informazio sailean Chile izango da protagonista bere zinemaren sorreraren 85. urtebetetzean, diktaturako

urteotan desmarkatutako errealtatzaile adierazgarrien zintez. Robert Siödmak alemaniarrek beteko du erretrospektiben txokoa zine beltzeko hogeitau pelikulekin, «Ahantziak» saileko beste hamar filmekin batera, eta baliteke gainera Fritz Langen *Harakiri* (1919) ezezaguna botatzea. «Zabaltegi»n ohitura den bezala, sekzio ofizialerako aukeraketan kabituz ez direnak.

Azkenik, belodromo proiektzioek aipamen berezi bat merezi dute edizio honetan, zinemaren historian zehar harko unerik adierazgarri netarikoak markatzen dituzten filmez osatuko bait da: zine mutua, soinu gehituta, zine beltzekoa, kolorea, zinemaskopea, efektu espezial bolada...

Ikastolek sare publikoan sartzeko beharra zuzendu Hezkuntzari

Gure erredakzioa itxerakoan artean biltzeke zeuden batzarrean Hegoaldeko Ikastolen Federakundeko eta Gasteizko gobernuko Hezkuntza Saileko ordezkariak, aste honen hamargarrenean elkarrizketatu bait dira honez gero Lakuako egoitzetan.

Iragan den uztailko azken egunetan eten ziren bi alderdien arteko elkarrizketei berriro ekin zaie, oraintsu, euskal eskola publikorako negoziaketa bideak zabaltzeko ikastolen eskariaz: lege aurreproiektu bat lehen bait lehen gauza dabil, zeinaren arauera ikastolak hezkuntza sare publikoan sar daitezzen posible gertatuko den. Beraz, Federakundearen aldetikako planteiamenduek datorren urterako kontzertuen nondik norakoak eztabaidatzea baino areago jo dute, ikastolen etorkizuna babestu ahal izateko negoziaketa orokor baten beharrak azpimarratuz.

LANGILEEK SOSIK KOBRATU GABE LAN EGINGO DUTE HURRENGO BI HILEETAN

Seaska, inoizko kinkarik larrienean ikasturtea doi-doi hasteko moduan

Abuztuaren 28an Biltzarre garrantzizkoa izan zuten Seaskakideek. Kasik 300 lagunen artean hartutako erabakiak hil ala bizikoak izan ziren. Defizit izugarriak neurri gogorak hartzea eskatzen zuen eta halaxe izan zen.

Lehenengo erabakia gurasoei atxikitu zaie: beren kuotak eta kotizazioak goratzea. Guttien go eta beharrezko bezala, familia batetan sartzen den diruaren 3%a joanen da Seaskako kutxetara, eta gero, irabaziak handiagoak direlarik baremo baten bidez partizipazio handiagoa ematea.

Beste bide bat ere hartu zuen Biltzarre horrek: bai Iparraldean eta bai Hegoaldean finantziapen kanpaina bat sustatzea. Hegoaldeari begira, pentsatuz Iparraldeko ikastola bakoitzak beharko lukeela Hegoaldeko ikastola batekin parekatu, eta ikastola horien bitartez herri bakoitzeko udaletxeetan diru-laguntza zerbait eskatu. Lekuan berean egindako kanpaina honez gain, Ikastolen Konfederakuntzaren bidez zabalagotik ekingo zaio kanpaina horren sustapenari.

Hautetsien bidezko kanpaina

Bestetik, frantses Ministeriari buruz mobilizapen kan-

paina nolabait segitzea, Iparraldeko hautetsien bidez Ministeriari buruz urrats bat berriz eginez. Horren helburua, negoziaketetan kontratu gehiago eta diru-laguntza gehiago lortzea da. Gexan Lantzik adierazi zigunez, «he-

mengo hautetsiei erakutsi nahi diegu Seaska beti negoziatzeko prest dagoela, beti borrontate ona erakutsi duela, eta horrexegatik erabakia izan da lehendik proposatuak zaizkigun zortzi kontratu horiek sinatuko ditugula». Ikastola bakoitza dagoen herriko Udaletxeari zuzenduko zaizkio kanpaina honetan, baina horrez gain kultur elkarte, sindikato eta alderdi politikoei zuzendu dira Seaskakideak. Hautetsien eta gainerako elkarten ordezkari-tza bat Ministeritzara joatea eta ministroarekin elkar hizketa bat ukaitea da urrats berri honen xedea, Seaskaren

eskakizunak hari helarazteko bide bezala.

Irailaren 29an, manifestazioa Baionan

Kultur talde horiekin biltzarre bat proposatua da irailaren 19an, bertatik proposamen edo erabaki finkoren bat hartzeko. Gero, irailaren 25ean Seaskako Zuzendaritza eta Bulegoko kide guztiak biltzartuko dira, gauzak nola doazen ikusteko eta balantzea egiteko.

Alboraenezko zita ere badago, irailaren 29an egingo den manifestazio nagusiarena alegia. Hori izango baita mobilizapen eta sustengu kanpaina osoaren bururatzeari.

Irakasleek soldatarik ez bi hileez

Beste gauza bat inportantea dena. Seaskak gaur egun 5 milioi frankotako (100 milioi pezeta) zuloa dauka, eta horregatik uda hastean lanik gabe utzi zituen langile guztiak, 81 denera. Beste 10 hamar bat langileri joan den ekainean bururatzan zitzaien kontratua, eta ez zitzairen berritzen ahal ere. Berriz kurtsoa hasterakoan, ez ditu Seaskak engaiatzen ahal, eta beraz langabezia daudela hasiko da ikasturtea. Beren aldetik, ordea, irakasle ho-



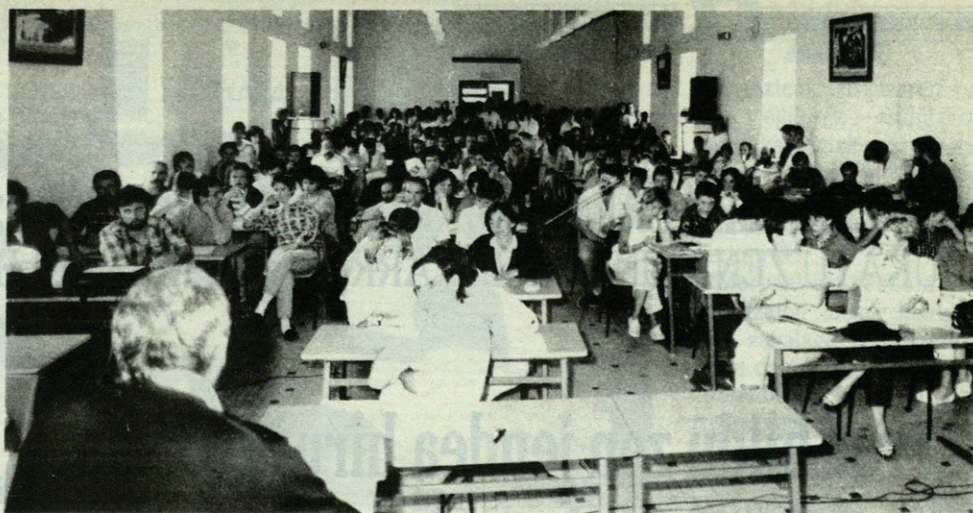
Mobilizapen handietara jo beharrean aurkitu dira oraingoan ere Seaskakideak. Irailaren 29an da hurrengo zita.

riek denek erabaki dute urriaren 31a arte lana dohainik egitea, baldintza batekin: bitartean ikastola bakoitzak bere finantziapen-plana segurta dezala, eta urriko bakanzetik lekora, Seaskak denak berriz engaita ditzatela, berriz har ditzatela.

Kanboko Lizeoa ere arrisku bizian

Beste hitz bat Bigarren Mailari buruz. Jakina denez, Kanbon Xalbador Lizeoa eraiki edo erostekotan ziren, eta azkenean orain arte Seaskak erabiltzen zuen etxea erostea erabaki zuten. Erosketa horretarako urratsak fintatuak zituen, horren aldeko talde sustatzaileak. Milioi bat eta larehun mila franko bilduak zituen alde batetik kanpaina herritar baten bitartez, eta besterik joan den maiatzeko «Herri Urrats»en erdietsitako sosei esker.

Etxea erosteko falta ziren 1,9 milioi frankoak hango bertako banku batzuri eskatuak zituen mailegu bezala, baina kasik hitza emana zuten bankuek ezetza eman dute, eta beste aste honetan bertan beste bi bankuren erantzuna jasotzekotan dira. Sekula ezetza eman balezate, beste bankuek bezala, Seaska orduan etxerik gabe gertatuko litzateke, eta Bigarren Mailarako sartzeari ezin segurtatuz. Beraz, alor horri buruz egoera biziki kinka larrian dago.



Berriz ere, Biltzarre Nagusiak zuzendu ditu Seaskaren urratsak krisiaren erditik.

Kontratu Sinpleen bideak, aterabiderik ez

Gexan Lantziriri galdegin genion ea iaztik hona jarraialdaketarik antzeman duten Administrazioaren alde. Ezetz ihardetsi zigun. «Majoria berria sartuz geroztik, horrek hartu duen bidea berdina izan da gaur arte. Esan nahi baita, 85eko abendu

duan izenpetu genuen hitzarmena ez aplikatzea eta Kontratu Sinplearen bidetik abiatzea. Hor ez duk aldaketarik izan».

Dena dela, Kontratu Sinpleen bidez deus ere jaso gabe igaro zuten. Iazko ikasturtea 85eko akordioari esker lortutako apurraz iraun zu-

ten. «Hala ere, garbi esan beharra daukagu proposatua zaigun modu horretatik, esan nahi baita Kontratu Sinpleen modutik, ez zaigula diru-irtenbiderik ematen, nahiz eta haiek eskatzen dituzten frantses ordu guztiak onartu. Ordu guzti-guztiak onartuz 30 bat kontratu lortu genitzake bakarrik, eta horiekin ere ez dugu osoko diru-aterabiderik Seaskarentzat». Erreferentzia gisa, esan dezagun 85eko akordioaren ondorioz 80 bat kontratu sortu behar ziratekeela.

Matrikulen kopurua, gora

Hainbeste iskanbilaren artean, pentsatzekoa liteke irai-

leko matrikulatzeak gibelera tze bat nozituko zuela. «Izen emateak aurreko urteetan baino gutxiagoak izan dira hai zuzen arrazoi horiengatik, beharbada ere haur guttiago direlako». Baina zifrak ikusiz, igoera gertatu da: iazko 875tik aurtengo 929ra. Gorapen orokor bat bada, beraz. Gainera, kontutan hartu behar da Bigarren Maila amaitu eta ikasketak Seaskan ezin segituz beste inora joan behar izan duten andana batzu izan direla. «Oraingo giroa ikusirik, aitortu behar dugu guraso batzuk haien haurrak kanporatuak dituztela Seaskatik aurtan, baina zenbat diren ez dakigu hain xuxen».

JOSU LANDA

Negoziaketen historia

Joan den eskolaurteko lehen bilera abenduaren 1ean ukan zuten. Gero, beste bilera bat abenduaren 19an izan zen, eta hirugarrena 1987ko urtarrilaren 14an. Hirugarrena Bordelen eta beste biak Parisen. Hirugarren bilera hartatik ekaina arte ez zuten bilerarik lortu ahal izan, eta beraz ikusi zutelarik udari buruz mobilizapen kanpaina bat prestatuta zeukatela, orduan hasi ziren berriz bilera bat ematen, nahiz eta negoziaketak betiko bidetik eramanez.

Esan nahi baita Kontratu Sinplearen bidetik.

Ekainaz geroztik, udan zehar, uztailan eta abuztuan hiru bilkura berri egin zituzten Ministeritzan, eta horien emaitza hau izan zen: 8 kontraturen proposamena, horren ondorioz milioi bat t'erdia frankoko diru-laguntzaren proposamena. Gaur egun arte, beraz, Ministeritzatik ukan duten proposamen bakarra hori izan da.

Zortzi horiez gain, kontratu gehiago proposatzen di-

tuzte, xuxen esateko 5 kontratu gehiago Lehen Mailan (aurrekoak ere Lehen Mailari dagozkie), baldin eta frantseseko 4 ordu gehiago sartzen badituzte Lehen Mailako bigarren urtean, eta horiekin ere hitz emanez kontratu gehiago Ama Ikastoletan (eskolaurrea). Frantseseko 4 ordu horiek bigarren kurtsoan sartzeari Seaskako Biltzarreak (gurasoak eta irakasleak) ez du onartu berriki, eta arrazoi batengatik: hori sartuz gero, euskararen ikaskuntza kon-

prometatua geldituko bait litzateke. Beraz, dituzten kontratu segur bakarrik 8 horiek dira.

Idia bat izateko, 8 kontratu horietatik sortuko liratekeen milioi t'erdia frankoak, prestatuta dauzkaten diru-beharretan, 17% diru-laguntza da bakarrik, eta egoera horri irtenbide bat kausitzearren, Hazparraren bildutako azken Biltzarrea gogotik saiatu zen finantziamendu posibleak aztertzen.

MARI KARMEN GARMENDIAREN HITZ ITXARIPENEZKOEKIN BUKATU ZEN MUNDU BILTZARREAN EUSKARARI EGIN TXOKOA

Erruz bildu zen jendea hiru arloetan kanpotar nahiz bertakoei entzuteko

Hizkuntzarekikoak arrakastatsu gertatu bide dira Donostiako EUTGn eskolaz kanpo jendeak zerizkiona aintzat hartu behar baldin badugu. Hona hizkuntzaren deskribapenari dagozkionak.

Hiru arlok osatu zuten euskal hizkuntzari II. Mundu Biltzarrek eskeinitako tokia. Gu hiru hauetatik bakar batera joan ahal izan gara soilik, hirurak aldi berean izan bait dira. Soziolinguistika eta hizkuntzaren jabekuntza gaitzat zuten arloen berri ezin dizue-

gi beraz eman oraingoan.

Antolaketa aldetik alde batzutatik ezin hobe eta beste batzuetatik makal samarra atera zen Biltzarrean denetarako eritziak aditu ziren. Hizkuntzaren deskribapenari dagokionez, aski eritzi baikorak entzun uste izan geni-

tuen EUTG donostiarrean. Baso bete zukuk edo bi minutu eskaseko atsedenaldiek gozatutako lan giroa lehen egunetik nagusitu zen. Hitzaldi luzeei komunikazio llaburak zerraizkien goiz guztian eta arratsaldearen parte batean. Esan behar hitzaldiak irakurtzeak bati baino gehiagori halakoxe antzutasun sententzia eman ziola, irakasle anitz andana irakurketara mugatu bait zen, hain ziren urriak hitzaldi bukaerako galderak kasu askotan. Hitzaldiak erdaretan zirenerako prestatu itzulpen zerbitzuak oneski bete zuen bere

lana hizlariaren abailak uzten bazuen bederen.

Bazter guztietako hizlariak

Duela zazpi urte Leioako Euskalarien Nazioarteko Ihardunaldietan bezala, hizkuntzalari edo filologo euskaldunekin bat, atzerititik etorritako asko ziren. Nagusiki, frantsesak, ingelesak, holandesen bat, sobietarrak, japoniarren bat eta baita espainol estatutik ere.

Ez da beharrezkoa esatea jendearen arreta hobekien bereganatu zutenak De Rijk, Mitxelena eta Martinet izan zirela, osperik gehiena dutenak izaki. Ez du horrek esanahi besteren lanek interesik ez zutenik, alde zurretik hain ezaguna eta ohoratua izateak bere pizua nonahi uzten duela baizik. Izan ere, kanpoko euskal linguisten ekarpenen zain geunden arren, ez dira guttiestekoak Euskal Herria bertako hainbat filologoren lanak, eta alderantziz, kanpotar zenbaiten lanak ez ziren behar bezala aprobetxatu gaia aurkezteko denbora faltaz, maila oso sakonetik eta alde zurretik argitasunak eskatzen dituen gaiari ekin ziotelako, edota georgiarren bat kasu, Leioan duela zazpi urte esandakotik asko aurreratu ez delako.

Izan ziren bestealde teoriari gehiegi lotu lanak, ohizko hizkuntzalaritazatik urrunegi



Koldo Mitxelena, M. Karmen Garmendia eta Luis Villasante, hasierako ihardunean.



Parte hartzearen kopuru altua izan da Euskara Kongresuaren alderdirik positiboetako bat, tasak hain garesti izanda ere.

zeudenak, azken finean jendearen arreta lortu ez zutenak.

Etxekoak bikain

Ordu beteko hitzaldia eman zuten bertakoak Miren Azkarate, Maria Teresa Etxenike eta Patxi Altuna ditugu.

Miren Azkaratek hitzaldi polit eta bizia egin zuen euskal hitz elkartu berri zenbaitetan sortzen hasi diren egitura okerre. Euskarak publikitatean anaratan eduki parte eskasek beharturik, erdal ereduak nagusitu dira laburpen bidezko hitz elkartuetan.

«Bonobus» bezalako hitz eza-guna euskaraz zein oker sortua den argitu zuen Mirenek «kredikar», «merkakredit» eta halako hitzak ere argiro azalduz.

Maria Teresa Etxenikek ere interes handiko gaia ukitu zuen, euskara eta erromani-koa alegia. Latinar hiztegien eta hizkuntz erromani-koen historian zehar euskari zer nolako maileguketa egin dioten, euskal koloniek Erdi Aroan inguruko herrietara joatean zein eragin linguistikoa izan duten, gloto-kronologiaren xedearen zilegitasuna, euskalariet eta erromanistek elkarren artean izan behar duten harreman filologikoa, Euskal Herrian egiten den gazteleraren jatorria, eta halakoak dantzatu zituen.

Patxi Altunak berriz, Axular eta Sarako Etxeberriren hizkera diferentziak eta antzekotasunak aztertu zituen batetik besteagana izandako denbora iragate horretan Lapurdiko hizkerak jasan zituen aldaketak argitu nahian. Traszendente gehiegi gabeko lan ongi egin honek jendearen arreta biziki bereganatu zuen, hain bait zen bertako ikaslegoaren hurbilekoa eta eza-guna gaia.

Kanpokoak ez ziren maingu ibili

De Rijk holandarra eta André Martinet frantsesa izan ziren jendearen egarria asetu zuten kanpotarretako bi.

Holandarrak, -ko euskal atzizkia galanki dantzatu zuen beste inoiz ere egin duen bezala. Atzizki honek euskarazko gainontzeko atzizkiekin dauzkan harremanetan oinarriturik ondorio politak atera zituen De Rijk.

Hizkuntzalari frantsesa berriz, euskal -ka eta indoeuropearrek -s hizt bukaerako fonemari aritu zen diakronian zehar euskaraz ergati-boak, lokatiboak, ablatiboak eta asoziatiboak izan dezaketen hartu emanean oinarritutako hipotesia boteaz.

Izan zen bai bestelako hitzaldirik kanpotik etorritako hizkuntzalari partetik, baina gu komunikazioekin hasiko gara besterik gabe.

Komunikazioak

Denboraren muga zuten pena komunikazioek kasu batzutan, Alfons Irigoien esate batera, hizlariak beren ideiak kasik ezin aditzera emanaz geratu ziren-eta. Beste batzutan gaiak, interes betekoak ziren arren, sakonak ziren oso, eta argibiderik ezean aski ulergaitzak ziren hain ginen askorentzat. Beñat Oihartzabalek euskal perpaus erlatibotako operatzaile isilaz esandakoak, nola Abai-

tua gazteak euskararen kontrol egiturez esandakoak konplikatuak ziren hain geunden askorentzat. Rebuschiren lanarekin eta beste zenbaitekin beste hainbeste gertatu zen.

Morvani ere denbora faltatu zitzaion ideiak klarkiago eta zabalago esplikatzeko. Dena den asko eta asko izan ziren beren denbora laburrean gaia argi eta zehatz aditzera emateko aukera izan zutenak. Espero izatekoa da gainera lan labur hauek Biltzarreko lanak bilduko dituen liburuan txukun asko gertatuko dituztela.

Bestalde, euskal hizkuntzalari-za gero eta kanpotar trebatu gehiago ingurutzen ari den garai honetan, halako biltzar batek gero eta nola susta ditzakeen pentsatzea guztiz estimagarria da. Zalantzak aurkako eritziak eta modu guztietako arazoak biltzar batek sor dezakeen elkarlanak konpondu edo behintzat goxatuko ditu ohizko argitarapen linguistikoa lagun.

INAKI CAMINO

Rudolf De Rijk: «Orain hobeki ezagutzen dugu euskararen barne egitura»

ARGIA.— Nola ikusten duzu aurrera egin duela euskal hizkuntzalaritzak gramatika sortzailea aplikatzen hasi zaionetik?

RUDOLF DE RIJK.— Euskal hizkuntzalaritzak, azken urte hauek harturik aurrerakada handia egin du. Hor genituzke Pello Salaburu, Patxi Goenaga eta Jon Ortiz de Urbina egin-dako lanak.

Orain lehen baino askoz hobeki eta zehazkiago ikusten dugu euskararen barne egitura nolakoa den.

A.— Nolatan sartu zinen mundu honetan. Zerk eragin zintuen eus-

kara ezagutu, ikasi eta aztertzeraz?

D.R.— Bi gauza dira, bata zientifikoa. Hizkuntzalari-tza ikasten hasia nintzen, eta hori dela-eta oso beharrezkoa zen indoeuropearra ez zen hizkuntza bat ikastea, eta orduan euskara aldameneari neukan, eta hori arrazoi bat euskararen ikasten hasteko.

Baina bada beste gauza bat ere. Ni hemen ibili nintzenean beti harrera ona izan nuen euskaldunen aldetik, beti oso abegi ona egin didate, eta lanean hala ibili beharra oso pozgarria izan da beti.



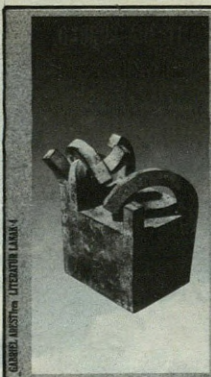
ARESTI.
Lehen poesiak.
(850 pzta.)



ARESTI.
Harri eta Herri.
(850 pzta.)



ARESTI.
Euskal Harria.
(850 pzta.)



ARESTI.
Harrizko Herri
Hau. (850 pzta.)



ARESTI.
Poesia argitara-
tugabea. (850
pzta.)



ARESTI.
Narratiba. (850
pzta.)



ARESTI.
Antzerkia.
(850 pzta.)



ARESTI.
Itzulpenak (I).
(850 pzta.)



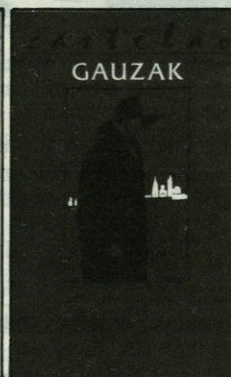
ARESTI.
Itzulpena (II).
(850 pzta.)



ARESTI. Artiku-
luak. Hitzaldiak.
Gutunak. (850
pzta.)



CASTELAO. Zir-
tzillak. Kristalez-
ko begia. (450
pzta.)



CASTELAO.
Gauzak.
(550 pzta.)



CASTELAO.
Betiko biak.
(550. pzta.)



CASTELAO.
Beti Galizan.
(550 pzta.)



GABRIEL KORTA.
Okaranak.
(500 pzta.)



KARTXI.
Ihesi.
(500 pzta.)



**BENEDETTI/IN-
TXIXU.** Pedro eta
Kapitaina. (450
pzta.)



MENDIGUREN E.
Kanpotarrak mai-
su. (550 pzta.)



PABLO SASTRE.
Joxemi.
(550 pzta.)



LAURA MINGEGI.
Bai... baina ez.
(600 pzta.)



Susa

«Susa»k kaleratzen dituen liburuak
etxean jaso nahi ditut

Izen-abizenak.....
Helbidea..... Telefonoa.....
Herria..... Herrialdea.....

Sinadura

Susa
Anetzagaña, 19 behea
20012 Donostia

ANDRE MARTINET HIZKUNTZALARI FAMATUA GURE ARTEAN

J.M. Berasategi, administrazioa euskalduntzeko arazoez jakitun

Euskararen Kongresuaz azken hitza emateko, hiru osagai bildu nahi izan ditugu orrialde honetako espazio murritzean. Alde batetik, Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailean langile den Berasategik aurkeztutako txosten interesgarri baten azalpena. André Martinet eta hainbat ikasleren eritziek osatzen dute honokoa.

ARGIA.— Euskal Administrazioan, eta bereziki La-kuan, azkenena zergatik ez dute egiten euskaraz langileek edo zein dira behinik behin horretarako oztopo nagusiak? Agintarien atxikimendu eskasa aipatu duzu hasteko.

J.M. BERASATEGI.— Betiere hitz hauek neurtu egin behar dira noski. Mundu guztiak dakienez gobernu berria sortu da, eta agintari berriek ez dute oraindik gure planen ezagutza nahikoa, eta beraz ez dute jarrikerarik azaldu. Orduan, atxikimendu eskasa aipatu dugunean, esan nahi genuen 85aren bukaeran —agintariak plangintza onartu zutenetik aurrera— denbora aurrera joan ahala babes hori gutxiagotzen ari ote zitzagun inpresioa hartu dugula.

A.— Beste oztopo batzu ere aipatu dituzu. Laburtuko al zenizkiguke?

J.M.B.— Bigarren eragozpen bat aipatu dugu: indarrean dauden legeen eta martxan dauden planaren ezagutza falta. Hau gure errua izan da argi eta garbi, jendea ulertarazten edo propaganda egiten jakin ez dugulako.

Hirugarren oztopo bat: elebitasunaren ulermenik eza azaldu dugu. Argi dago gizarte honek eta, batez ere, herri hone-

tako Administrazioak dakarren tradizio elebakarra, eta honek pisu handia du nahiz eta bertako jende asko sartu berria izan.

Laugarrenez aipatu duguna, sentsibilitate praktiko ahula da. Jendeak aldeko jarrera daukala azaltzen da, teorian. Baina gero, ahaztu egiten du hori eguneroko praktikan.

Bostgarren eragozpen bat da, adin batetik gorako guztien behintzat beren ikasketa guztiak gaztelanieraz jaso dituztela.

Euskararen normalizazio eta modernizazio bidea aitatu dugu seigarren eragozpen bezala.

Zazpigarren eta azken eragozpena izan da, zenbait kasutan Administrazioaren aldetikako presio falta. Hor aipatu daiteke, bertara iristen diren idazkietan euskara hutsezkoak oso-oso urriak direla.

Martinet-en eritzia

A.— Zer moduzkoa iruditzen zaizu Euskal Mundu Biltzar hau?

A.M.— Oso interesgarria da. Gertatu zaidana da atzo nahiko paltal nengoela, nekatuta nengoela, eta hori dela eta ez izan saio guztietara joateko modurik. Etorkizunari begira, uste dut hobeki berezirik planteiatu



Euskararen Kongresuko antolatzaile batzu: M. Zalbide, P. Salaburu, M.K. Garmendia eta I. Aldazabal.

beharko direla benetan arazo linguistikoa dena eta arazo pedagogikoak direnak. Gero, badira politika linguistikoaren prolemak, baina hizkuntza baten ikaskuntzako prolemak ere, eta azkenik nolabait linguistikaren prolema teorikoak deituko ditugunak. Oposizio hori hemengo egitarauetan ondo markatuta dago, baina agian ez behar haina berezita: lehenbiziko sailean aurkitu ditut gehienbat hirugarrenari dagozkion gauzak eta baita alde-rantziz ere.

Ikasleen eritzia

«Pentsatzen dut lasaia go ira-kurri beharko ditugula zenbait gauza. Baina lehenengo inpresioa izan da, gauza asko eta asko entzun direla. Jende ugari etorri da, baina bakoitzak bere gaia ekarri du, lotu gabeko makina bat gauza entzun dugularik. Gero horren balio aurrerago ikusi beharko dugu. Printzipioz, salbuespen gisako zerbait izan da Biltzarra, baina baloratu beharrekoa.

«Neri ez dit gauza haundirik aipatu. Nere ustez mahai-in-

guru gehiago egon beharko luke».

«Nik esango nuke oso egokia izan dela, batez ere eman duen aukera jendearekin harremanak izateko eta egoerak ezagutzeko».

«Ikuspegi profesionaletik, ba, zer esango dizut, oso interesgarria gertatu zait. Adibidez, soziolinguistikari dagokionez, abuztuan Berlingen ospatu berri den linguisten kongresuan izandako jendea baino askoz hobe eta etorri da hona. Antze-man dut, gramatika sailean esate batera, hemen badela lan sakonetan ari den linguista talde garrantzitsu bat, gramatika generatiboari begira, eta ondorioak epe luzetara ailegatuko direla uste dut».

«Printzipioz nik espero nuenik ez da izan. Batez ere euskararen tratamenduari dagokionez, ez da batere ona izan. Dena dela interesgarriak izan dira ponentzia asko. Baina hala ere, euskarari zor zaion tratamendua guztiz txiroa izan da».

J.A.

Paperetan idatzia

Gutti egin ahal lezaketek agintariek gizarateak ez badu jasotzen doakion konpetentzia. Gutariko bakoitzean eta gizarte osoan datza, gure izaeraren ardatz nagusia, gure hizkuntza-aren etorkizuna. Euskararen bizitza ziurtatu behar dugu auzolanean, zeren euskarak ez banatu, baizik eta herri bezala batu behar bait gaitu.

Mari Karmen Garmendia



Zaila egiten da katalaneratik euskarara datuak estrapolatzea, zeren egoerak desberdinak bait dira. Euskal kasuak kanpotik hurbiltzen garenoi hunkitzen gaitu zeren gauzak beren bide naturaletik jarraituko balute euskara desagertzeko zorian legoke. Aurrera egiten badu, Europan eta munduan parerik ez duen esfortzu bati esker da, zeinak aparteko zerbait lortu du: hizkuntza honen birreskuratzea.

Miguel Siguan

Badute bai, zer ikusirik, estruktura aldetik; adibidez, Euskal Herrian gizon eta emakumeen artean bereizten duzen bezala hika erabiltzerakoan, gure ere badugu horrelako zerbait eta baita estruktura sintatikoko batzuk ere. (...) Bihotz hitza da euskarak duen hitz politena eta gehien maite dudana. Bihotza badago, lagunak erreza go egiten dira.

Noriko Shirakutsi

Euskararen aldaki bat hedatzeko esfortzu handiak burutzen ari dira Eusko Jaurlaritzak subentzionaturako irakaskuntza sistimen bitartez. Euskararen barietate artifizial hau beren hizkuntzan egunero mintzatzen diren biztanleen ehuneko bostak baino gutxiagok erabiltzen dute, hiztunen gutxiengo batek erabiltzen duen forma arkaikoz sortua izan da eta "euskara batua"ren deitura handia jasotzen du, hau da, "vasco unificado". Eusko Jaurlaritzak sostengatzen duen ETBko filmeen bikoizketarako, Aldizkari Ofiziala eta lege eta dekreto ofizialen idazketarako erabiltzen dena da. (...) Euskarazko lexiko aberatsa duten pertsona anitzek batuazko telebistako programak arbuatzen dituzte eta beste erdarazko kanaletara jotzen dute, erretransmititzen den euskara fortzatu eta desaxolotia dela medio.

Euskerazaintza



Neri oso ondo iruditzen zaizkit hizkuntza-aren aldeko mugimenduak, Catalunya ugariak izaki. Adibidez bizi-kiletaz egiten diren ibilaldiak edota ez dakit ze moietako afari bat, ba begira, hizkuntza bultzatzeko modu baikor bat da. Ez zaidana ondo iruditzen, bortizkeria erabiltzea da. Batzuk defentsan egiten dutela diote, baina geroari begira arazoak sortu besterik ez du egiten.

Aina Moll



Begoña Etxeberria duzu izena, nongoa zara?

— Amerikarra.

— Nongoa?

— Californiakoa.

— Zenbat urte dituzu?

— Hogeitabat.

Begoña Etxeberria

(guraso aztandarreko amerikarra)

Jokin Aldazabalen galderak Donostiako Herri Irratian (irailaren 4ean)

— **Zer nolatan dakizu horren ongi euskaraz?**

— Nolatan dakidan hain ongi? Ama eta aitarekin ikasi nuen euskaraz txikitari eta Euskal Herrian hiruren bat hilabete egin ditut denetara.

— **Zure aitona-amonen etxera etorri zara Baztanera.**

— Bai, hala da.

— **Zeure etxean Californian, zer ari zara, hizkuntzalaritza ikasten, filologia edo horrelako zerbait?**

— Etxean ez baino eskolara joaten naiz, unibersitira, San Friscoren ondoan, han ari naiz estudiantzen filologia. Baina hortik egiten ditut aunitz gauzak antropologian, eta gauzak hartzen ditut edukazio honetan.

— **Beraz, linguistika ez da gehiegi zure alorra edo.**

— Ez, maite dut baina gutti ikasi dut horretan, lengoaia maite dut aunitz baina linguistika rudimentala.

— **Egun hauetan zer kausitu duzu interesgarri, gustoko, hitzaldi hauetan?**

— Egun hauetan ari naiz nere eskolako paper luze bat izkiriartzen, sei astetan egon naiz Frantzian eta Baztanen bertze sei aste. Eta han ibili naiz beti begiratzen noiz erabiltzen den euskara eta noiz espainola edo frantsesa. Indietan hori estudiantzen ari ziren, noiz erabiltzen duten

lengoaia, tendetan, elizan, kanpoan eta ez dakit non. Nik ez nenkien hemen horrelako gauzak egiten zirenik. Nere paperendako igual balioko dute lan hauek.

— **Donostia ezagutzen zenuen?**

— Nik ez, ezta batere, oraindik ere ez.

— **Oraindik ez duzu astirik izan.**

— Ez, ez, gutti.

— **Zenbat denboran geratuko zara Donostian aste honetan?**

— Banoa larunbatean edo etzi, aittaitekin berriro Frantzirat.

— **Lehen etorria al zinen Euskal Herrira?**

— Lehendabiziko aldia 1973ean sei urte nituelarik, gero 1980.ean eta oraingo hau. Beti zazpi urteren tartean.

— **Nola ikusten duzu Euskal Herria?**

— Oro maite dut hemen.

— **Den dena?**

— Orain arte ikusia bai bederen.

— **Zuk ttikitari uste zenuen bezalakoa da ala...**

— Ez, arrunt diferentia da, txiki nintzelarik uste nuen lehengusuek eta gehiago ibiltzen zirela euskaraz, aski gutti sartzen zuten erdera. Ez dena baino, oraingo honetan gehiago egiten dute erderaz. Euskal Herriko dantzak eta arrunt maite nituen —eta maite ditut— eta uste nuen bazekizkitela, baina ez dakite.

— **Ongi etorria Euskal Herrira, eta eskerrik asko.**





Torrealdaik puntua jarrita

Joseba Intxaustiri

— Buru-belarri ibili zara, beste batzuekin batera, «Euskal Hitz» Euskararen I. Erakusketa Orokorra asmatzen eta antolatzen.

Ez al duzu uste erakusketa hau II. Euskal Mundu-Biltzarraren euskalduntasuna lejitimatzeko erabiliko dela?



Lejitimazio-betekizun hori ere izan duen, edo izango duen, ala ez, arazo guztiz marjinala da lanean ibili garenontzat. Erakusketa bat, handiena izanik ere, beti da mikropolitikako anekdota bat, eta ez gehiagorik. Baina esanahi zabalagoko sintoma bat ere izan liteke. Bestalde, interpretazioetatik baino hobeki defini liteke, nik uste, bere edukinetatik «Euskal Hitz». Euskarari buruzko diskurtso berri bat gizarteratzea, besteak beste, erabat premiazkoa ikusi dugu. Ez dut dudarik: «Euskal Hitz»ek lagundu egin die Biltzar eraizaleei biltzar-oihartzunak gizartera pasatzen; baina, hain zuzen, egokiera horri esker egin da «Euskal Hitz», eta honek, seguraski, Biltzarrak baino bizitza luzeagoa izan lezaake, herritarragoa, eta herri-mailan hizkuntza plangintza beterraztean emankorragoa eta beregaina. Beldurrez begiratzen ditugun arrisku eta errealtate eskasago posible haiek, sortuko balira, praxi irekiago batekin gelditu beharko ditugu, edo ez dugu, bestela, behar den abiadan aurrera egingo euskararen agonia aurrean garaiz ibiltzeko. Agintarien eta euskaltzalegoaren arteko harremanen birmoldaketa hasiko bage-nu, guztion ametsetako plangintza lehenago etorriko litzateke, eta errazkiago beteko. Nork daki: beharbada, «Euskal Hitz»ekin ere hasi da elkar hizketa erosoago bat.

Puntako argitalpenak

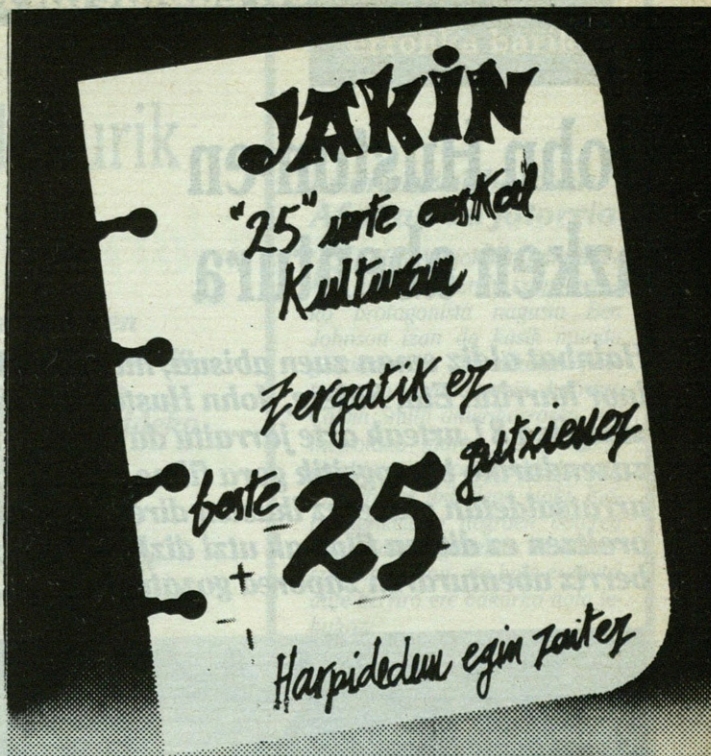
Donostiako «Verdes» liburudendak emandako datuak

Literatur liburuak:

- 1.— «Irene. Tempo di adaggio», Pako Aristi. Erein.
- 2.— «Saturno», Arantxa Urretabizkaia. Erein.
- 3.— «Olagarroa», Mario Onaindia. Elkar.
- 4.— «Manu militar», Joxe Austin Arrieta. Elkar.
- 5.— «Teseu», André Gide. Elkar.

Orotarikoak:

- 1.— «Larrun» aldizkaria, 5. zenbakia.
- 2.— «Euskal dialektologiaren hastapenak». Elkarren artean. UEU.
- 3.— «Euskal mitologia», Resano, Barandiaran... Pamiela.
- 4.— «Susa» aldizkaria, 21. zenbakia.
- 5.— «Euskal Gramatika. Lehen urratsak», Euskaltzaindia.



Aldizkari honi lagunduz, harpidedun eginez, zeure kulturari laguntzen diozu: euskal kulturari.

Bere historia osoan JAKIN beti ahalegindu da, eta gaur are gehiago ahalegintzen da, tresna bizia izaten euskal kulturari bultz egiteko eta azterketak bizkortzeko. Arintasuna eta sendotasuna bilatuz, egunkotasuna eta seriotasuna elkartuz, edozein arazotam sakontasuna lortu nahi du JAKINEK.

Hori dena aski arrazoi da, gure ustez, zure laguntza itzaroteko, eta harpidetza txartela bete dezazula eskatzeko.

Gure hitza ematen dizugu: harpidedunen ugartzeak ekar lezan irabazi oro aldizkaria hobetzeko izango da oso-osorik.

HARPIDETZA TXARTELA

JAKIN aldizkariaren harpidedun egin nahi dut.

Izena

Herria

Kalea

Tel

Gurutze (+) baten bidez adierazten dudun eran egingo dut uneko ordaintzea

☐ txeki bidez ☐ renbolsaz ☐ nire Banku Kontuaren bidez (bete behetako zati hau)

Banko o Caja de Ahorros

Banku edo Aurrezki Kutxa

N.º de cuenta / Kontuaren zenbakia

Sucursal / Sukurtsala

Titular de la cuenta / Kontuaren jabea

Entitate horretako nire kontuan zorpetu itzazue, mesedez, JAKINEK nire izenean aurkez diezazkizuen erreziboak. Agur.

Servanse adeudar en mi cuenta con esa entidad los recibos que a mi nombre les sean presentados por JAKIN. Atentamente.

Firmado / Zinatzailea

Domicilio / Heltzailea

John Huston-en azken abentura

Hainbat aldiz eman zuen abisua, hil zenerako ez zela inor harritu. Eta, halere, John Huston whiskyazale eta zinegilea 81 urteak arte jarraitu da lanean, berak zuzenduriko berrogeitik gora filme utziz. Larunbata arratsaldetan plazerez ikusten diren filmeak, eta inork oroitzen ez dituen filmeak utzi dizkigu Huston-ek. Berak berriz abenturaren zaporea gozatu du.



Hustondarrek ezin izan zuten beren azken filmea Venezian aurkeztu.

1906-ko abuztuaren seian jaio zen Missouri-ko estatuan. Aita antzesle eta ama kazetari, bere bizitzaren zatirik zabalena hartuko zuen zinemara iritsi arte, Huston gazteak ofiziorik desberdinenak saiatu zituen: bozeolari, erreportari, jockey, soldadu Mexikon. Griffith zinegilearekin lan egin zuen bere aitak eramane zuen lehen aldiz Hollywoode-
ra, eta Warner konpainiarako gidoigintzan hasi zen.

Zuzenduriko lehen filmea klasiko ia mitiko bat da. Hammeten «Maltiar belatza» nobelan oinarrituriko filmea 1941ean. Arrakasta, eta bere heriotzera arte jorratuko zuen lanbidean lehen urratsa. Hustonen filmegintza erabat aldakor eta eklektikoa izan da. Bere lanean hari gidatzailea bilatzen saiatu direnek, «galtzailearena» dela esan ohi dute. Hustonen heroiek galdu edo absurdo itxuraz amaitzen bait dute maiz. Berak berriz zera dio: «akitu beharrean aritzen dira nire filmetako zeinetan heroiak galdu edo irabazten duen aztertzen. Helburuak garrantzi ttipia du ni-

retzat, niretzat da abentura». Baina literatur lanen gainean egindako adaptazio eta bertsiok ere ematen diote bere ezaugarria Hustonen lanari: Carson McCullers, Melville («Moby Dick»), Tennessee Williams («Iguanaren gaua»), Kipling («Errege izan nahi zuen gizona»), Lowry («Sumendipean»), besteren artean.

Venezian heriotza

Bere azken filmea amaitu berri zuen. James Joyce irlandarraren «Dublindarrak» liburutik ateratako pasarte batean oinarriturik «The Dead» filmea burutu zuen, bere seme Tonyk gidoia egiten lagundu ziolarik, eta bere alaba Angelicak jokatzen zuelarik bertan. Venezian ospatzen ari den 44. mostrain aurkeztua izan da filmea. Filmea ikuskatu aurretiko txaloak epeldu egin ziren ondorenean, eta ikusleen memorian Hustonen beste filmeak gordeko dute ziur aski oihartzun sakonagoa: «Sierra Madreko altzorra», «Afrikako erregina» eta abar luze batek.

J.M. HERITZ

Ziprizptinak

Irlandako telebistak 25 urte

1961eko abenduaren 31an sortu zen «Radio Telefis Eireann» (RTE), Irlandako telebista nazionala. RTEeko sarea bi telebista katek, hiru irrati kanalek (horietako bakarra irlandaraz), herri irrati sare batek eta bi orkestrak osatzen dute. Arazorik larriena auzoko irlako telebista kateen konpetentzia dute, baina bai eta ere zentzuzko gairi buruz mintzatzeko dagoen zentsura: IRA, Sin-Feinn, INLA eta horrelakoak.

Los Angeles hiriko lehen antzerki bienala

Los Angelesen ospaturiko joku olinpikoekin batera eratu kultur egitarauaren ondorio zuzen omen da aurten hasita bi urtetan behin eratuko den antzerki bienala. Irailaren 25a bitartean hamaika herrialde desberdinetako 30 antzerki talde hurbilduko da lehen bienal horretara. Kana-dako «Le cirque du soleil», «Peter Brooken», «Mahabharata», Ingmar Bergmanek August Strindbergen «Julia andereino» egin lana, Catalunyako «Tricicle» eta abar luze bat.

Marc Chagallen erakusketarik handiena Moskun



Witebsken, Bielorrusian jaio zen Marc Chagall 1887an, 1923an emigratu zuen gaztaro-ko lanak bertan utziz. Bienbitartean, 1917an Arte Ederretako Herriko komisari izendatua izan zen. Irailaren 2an Pushkin museoan zabaldu zen erakusketa pintoreari eskeinitako handiena izango da, kolezio pribatueta gorde-tzen diren arte lanei SESBeko museotan gorde-tzen direnak gehitu bait zaizkie.

Lee Marvin liskareroari adio

Abuztaren azken asteburuan zendu zen Lee Marvin antzezle ipar-amerikarra 63 urte zituela bihotzekoak jota. 1950ean jokatu zuen bere lehen pertsonaia Henry Hathawayren filme batean. Gerora gaizto eta morroi latzen paperak egin izan ditu: «Liberty Valance» (Valance hil zuen gizona), «Irlandarraren taberna»... Liskarero eta borrokari irudiz igaro da zeluloidetik, nahiz eta bere karrera amaieran ogi puska bonadetsu gisa reziklatu nahi izan duten.

Kontxan apostueta- rako lekuri- k besterik ez dago

**Aurtengo Donostiako banderak badu ia jabea, zumaia-
rren hamalaukoak joan den igandean ateratako errenta azkenengo
mementuan pitzatzen ez baldin bada bederen. Esperotako
arraunaldia egin zuten Telmo Deun untziko gorriek eta, aldeko
zituzten apostuzaleen aurreikuspenak areago luzatzeko
botereaz txundituz, apenas ezertarako aukerarik gabe utzi
dituzte iadanik beste gipuzkoar untziak. Hurbilen segika
dituzten sanpedrotarrentzat zulo kitatu ezina suertatuko da
ziurrenik hamahiru segundutako abantaila galanta.**

GIPUZKOARREN nagusitasunak Biz-
kaitar traineruak bigarren txanda-
rako utziko zituela antzematen
erreza zen estropada hasi aurretik, aurtengo
denboraldian ikusitakoaren arauera. Hondarrabitarrengandik hasi eta zumaia-
rrenganaino, beste hiru gipuzkoar taldeak
—Orio, Donibane eta San Pedro— dexente
gehiago dira Mundaka edo Zierbanaren ondoan.

Donibaneko zein San Pedroko pasaitar-
ren alimoak zertxobait sendotu ziren Zumaia
beren tandatik kanpo geratzen zela
jakin ahal. Oriotarrak ere lehendabizikoan
zituzten beraiekin, eta gutxi baldin
bazen, baita bizkaitarrik onenak ere: mundakarrak.

Borrokarako pronto ziruditen hiru hama-
lauko giputzek beren artean, honek Zumaia-
ri gerra emateko tamainako itxaropen
apurra eragiten zuela gainera. Bienbitar-
tean ordea, apostuek Urola aldeko gorrien
alde jotzen zuten inolako zalantzarik gabe.

San Pedroko Fontanen mutilek egundo-
ko estropada izerditu zuten lehendabiziko
txanda hartan, Koxtapari popa erreztasu-

nez erakutsiz, Garmendiaren oriotarrek
pott egiten zuten bitartean izkinako kale-
tik. Hamahiru segundutako aldeaz irabazi
zuten Aita Manuelgo moratu kolorekoek,
Errekako arrosen aurretik, horien San Ni-
kolasek hogeitabat segundu geroago sar-
tzen zuelarik bere muturra.

Zumaia-
rren txandak mundu guztiaren er-
lojuak martxan jarri zituen. Eta Aristiren
Telmo Deunekoek segituan ipini zituzten
arraunak minutuko 39 joalditan. Untziaren
abailak itsasoa bera ere harriturik baretu
zuen, Luis Carrilgo berdeak berrogeita bost
segundu atzerago utziz. Tamainako erren-
taren jabe izaki, igandean ezingo dio inork
Zumaia-
ri derrebekorik eman ahal izango.
Itsasoaren borondatearen eskutik ez bada!

Getariatik Donostiarainoko tartean egin-
go dute arraun irailaren 20.ean Donostiako
108. banderako lehendabiziko hiru postu-
tan amaitzen dutenek. Kursaal kasinoak
apailaturiko demontreko estropada aurtengo
denboraldiko traineruen maratoni bihurtu-
ko da honela, zeinak erronka eta apostu-
rako ugari ekarriko duen datozen asteota-
ko poteotan.

G.A.

Larruazal beltzak Afrikan du jatorria

ERROMAN jokoan ipini atle-
tismoko mundu txapelketa-
ko protagonista nagusia Ben
Johnson izan da kasik mundu
guztiarentzat. Jamaikarra jaio-
tzez eta Kanadarekin korrika,
Calvin Smith amerikarraren 100
metrotako marka hautsi zuen,
gizakiaren historian abiadurarik
azkarrenez ibili dena izaki. Ipa-
rrameriketako negroen boterea
aspaldidanik gailendu da distan-
tzia laburretan, eta hala erakutsi
dute berriro ere bakarka nola le-
kukoz.

BAINA bigarren mailakoa ez
den bigarren protagonista
nabarmenik izan da Erromako
estadiumean: Afrikako atletis-
moa, zeinak europarrak nahiz
amerikarrak bentzutu dituen 400
metro baino luzeera handiagoko
proba gehiatsuenetan. Bost
urrezko domina eta beste bi zila-
rrezko afrikarrek eraman dituz-
tenak, kolokan geratu delarik gi-
sa honetan herrialde industriali-
zatuetako kirol 'teknika eta zient-
zia' prepotentzia. Hirugarren
munduko zenbait herrialde afri-
karrek lur jota laga dituzte neu-
rri handi batetan farmakoen
plangintzak eta entrenamendu
sofistikatuaren aurrerapenak.

KENIATARREK, esate batera-
ko, urrezko hiru domina es-
kuratu dituzte Wakihiu, Kip-
koech eta Konchellah korrikala-
rien zangoei esker. Halaber, Said
Aouita marrokiak eta Somaliako
Abdi Bilek ere diztira preziatue-
nak zintzilikatu zituzten lepotik
behera. Eta azkenik, zilarrezko
bi ere Nijeria eta Djibutira joan
ziren. Senegalgoak, tanzanoak,
Sudangoak eta beste ezer erdies-
teko daude oraindik, baina edo-
zein momentutan garaipenerako
pronto dira inoren harriturarik
gabe. Larruazal beltza nagusi
da. Eta Afrika, erne!, esnatzeko
dago.

GORKA ARRESE



Soldaduskari jarriak

Mila bederatzirehun larogei
eta seigarren urtean
hain zuzen ere maiatzak duen
hirugarren egunean
arratsaldeko seirak dira eta
sartu behar naiz trenean
egia esan bihotz taupadak
somatzen ditut barnean.

Euskal Herritik urrundu beharrak
beti ematen du pena
batez ere soldaduska bada
ondoren zain dagoena
hegoalderuntz gelditu gabe
gau guztian doa trenea
Zaragoza, Valentzia, Alikante
eta azkenik Cartagena.

Geltokira heldu garenerako
gure zain daude jadanik
artalde baten erara denok
hor goaz burumakurrik
kale zatarra eta hezurbeltza
ez dago hemen besterik
halako baten hor ikusten dut
trapu zikin bat zintzilik.

Itxura denez trapu hori da
koartelan adierazgarri
atea ireki orduko bistan
daude majina bat txarri
barrura sartuerazi gaituzte
ta berehala firme jarri
hain izuturik neure burua
ez dut euki behintzat sarri.

Afaria ere hemen jaten da
normalki baino goizago
ez nuke ukorik egingo
eman ezkerro gehiago
egia onartu beharko banu
janaria hain txarra ez dago
halare hemengo onena baino
etxekoa dut nahiago.

Lotaratu gara halako baten
beraz ez da gauza txarra
egia esan gogoia neukan
eta baita ere beharra
amets batetan ihesi nabil
eta zurrutxada edarrak
baina seietan oihuka dator
Kartagenako oilarra.

Komunak ere merezi dute
nere ustez aipamena
sarritan leku horra joateko
euki behar kemena
papertzat egunkariak duen
orrialde politena
eta aterik ez daukagunez
bistan daramagu dena.

Halako baten heldu zaigu ba
egun "garrantzitsu" hori
horrelakoan biltzen da hemen
sasikumea ugari
bandera azpitik pasaerazi
egin digute denori
hori dela eta egin ditugu
makina bat tontakeri.

Baten ustetan beharrezko da
gizon bihurtu gaitezen
hamaika mozolok oraindikan
jarraitzen du hori pentsatzen
instruzioa igaro dugu
eta aurkitzen naiz pozarren
nahiz soldautza dena bukatzeko
urtebete geratu arren.

Bertso hauetxek denbora pasa
koartelean einda dagoz
hango egoera azaldu nahian
nahiz izan pena edo poz
oraingo honetan Mutriku aldera
bidaltzen ditut nik gogoz
jendeak gure berri izan dezan
eta parte hartzeko asmoz.

JOSEBA MUGERZA

(Irakurle anonimo batek txiste
hauek bidali dizkigu
argitaratzeko. Ea ez diren
azkenak eta bera ere ez den
azkena)

ATSO ETA AGUREENA

Ba omen zihoazten bi atso kaletik,
eta bapatean beste aldera zihoazten bi
agureekin topatu ziren. Atso batek ho-
nela esan zion besteari.

—Joanita, goazen bi agure horiekin
parra batzu egitera,— eta burua oker-
tuz honelakoa bota zien agureei.

—Agur biejos txotxos!

—Agureek ederki aditu eta eran-
tzun egin zuten:

—Agur txotxos biejos!

ONFESIONARIOAN

—Aita Polikarpio, ez dakit zer gerta-
tzen zaidan azken bolara honetan,
baina nire partetan oso hazkure haun-
dia sumatzen dut, eta egia esan oso
keztatuta nabil, ez bait dakit zen egin
hori kentzeko.

—Ai alaba maitea!, ondo egin duzu
niregana etortzen hori soluzionatzeko.
Ondo dakizun bezala Jaungoikoaren
zerbitzariak hortarako gaude malkoen
haran honetan, gizakion penak kon-
tsolatzeko eta ahal dugun neurrian
konpontzeko. Eta kuriositate batez,
zenbat urtetxo duzu gaztetxo?

—Hirurogeitasei aita Polikarpio, hi-
rorogeitasei!

—Hirurogeitasei urte?!, alde hemen-
dik urdanga, zurea sarna da eta!!!

JUBILATUEN HANKA TARTEKOARENA

(Bi lagun en arteko solasaldia)

—Hik ba al dakik zer daraman jubi-
latu batek hanka tartean?

—Ez zekiat bada motel, zer darama
ba?

—Beste jubilaturen bat motel, beste
jubilaturen bat!!!



a ze flasha!



Kasu eman ezak, Filip

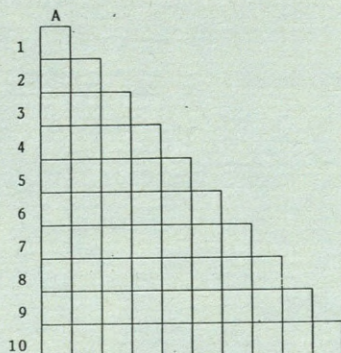
MITTERRAND-en partiduak, PSFk, Ipar Euskadin duen delegazioak argi eta garbi adierazia du agiri batean: Filip Bidartek euskaldunon ohorea hankapean erabiltzen du, Filip Bidart da Hexagonoan orain bertan den hiltzailerik gaizto eta lanjerosea, Filip Bidart polizia frantsesak harrapatzen duen egunean izugarri poztuko omen gaitu euskaldunok berri horrek. Baina ez dira, nonbait, sobera fio beren zakur urdinen efikaziaz eta Ipar Euskadiko politikari frantximantek justizia beren esku hartzea erabaki dute.

Argazkia erakutsiko ez bagenu, gezurretan ari garela esango luke betiko fidakaitz horrek, baina inork ezin ukatuko du erakusten dugun froga balios hau. Hortxe dituzue: eskuin muturrean duzuen —argazkian, ez politikan, segur— J.P. Destrade diputatu sozialista; hiruretan ezkerrean dena Daniel Poulou, Urruñako alkatea, hau ere terrorismoa —IKrena bederen— kondenatzen zalea, eta erdian bere anaia Michel. Ezkerretarago, eta atzetik eszenari erreparaka, Duboscq, Zuberoko jendeek ongi ezagutzen duten kazikea, beti bezala pipa —tabakoa erretzeko pipa autentikoa— eskuetan duela. Ezetz asmatu nori ari diren tiraka? Moleret apezpikuaren protestarik ez entzuteko berbarrietan tramankulu horiek ipinita, seguru ari direla Aita Iratzederri tiraka. Hau zen Beloken aurkitu ez zuten bakarra. Tira baino lehen Afrikara bidalia zuten.

MARTIN ARANA

1etik 10era bitarteko definizioak aurkitu ondoren, A zutabea mendia maite duenari ematen zaion izena aterako duzue.

(Soluzioak hurrengo astean).



- 1.— Kontsonantea.
- 2.— Ukapenezko perpausetan jartzeko erabiltzen den aditzondoa.
- 3.— Lekuari buruz galdetzeko erabiltzen da.
- 4.— Ukan aditzaren flexioa.
- 5.— Atera.
- 6.— Gipuzkoako herria.
- 7.— Herriko agintaria.
- 8.— Lotarako joera duena.
- 9.— Ihardespena.
- 10.— Haserre bizia, amorrua.

osasunaren arduraz

Laserra, medikuen arma berria

MALAGAN ospatu berri den Laserterapia-ko II. Sinposioan azken urteotan medikuntzaren alor ezberdinetan laserraren erabilerak suposatu duen aurrerakadaren zenbait adibide eman ziren.

Potentzia baxuko laserra odoluzki edo hemorroideetan ezarri edo aplikatzeak odol-galerak gutxitzen laguntzen du, benetako antiinflamatorio baten gisa jardunaz, 3. eta 4. mailako odoluzkietan izanik eraginkorrak. Laserra arau higieniko-dietetiko batzurekin batera erabiliz, eritasunak dakartzan molestiak desgertu edo gutxitu daitezke, inflamazioa gutxitzen den neurrian.

Traumatologi alorrean, orkatilako lokaduretan laserraren aplikazioak oso emaitza onak eman ditu: funtzioaren aldetik errekupeazioa azkarrago lortzen zen eta dezente diru gutxiagorekin bestalde. (ia erdi-prezioan).

Larruazaleko kirurgia txikia eta estetikari dagokionez ondorio bikainak lortu dira zenbait dermatosita, hemargiomak kasu, edema eta minen kontra laserra erabiliz, eta baita ehunen birsorkuntza edo erregerazioa bizkortzeko ere. Erreduren tratamenduan laserrak eragin positiboa du erasandako ehunen konponketa azkarrago gerta dadin.

Dena den, sinposioan beste gauza bat ere argi geratu zen: gaur egun edonork eskura dezakeela laser-aparatu bat, eta ez-jakinen eskuetan lesioak okerragotu daitezkeela. Beraz, Medikuntzan bere erabilera medikuen eskuetan geratu da soilik.

XABIER AGIRRE

Guztiok bat gatoz

DONOSTIAN izandako kongresista batzuri gertatua. «II. Euskal Mundu-Biltzarra»ren barruan. Egunerokora zihoazelarik, poliziak kontrol bat jarria zuen Donostiako paraje batetan. Hartatik igaro ziren kongresukideak ere, suerte on edo hobeagoaz. Ondoko komentarioak, benetan mamitsuak.

Alde batetatik, hura gertatzea txarra zela Biltzarraren helbururako, hots, Euskadiz eman nahi zen irudi berri horri buruz, elemendu «ez-positiboak» ekartzen zituen. Zer esango dute nazioarteko gomitatu illustreak? Ondorioz ez zen protestako agiririk etorri, ezta poliziaren jarrera salatzeko hitz hartzerik ere. Arazoa irudia zen. Eta irudia zaintzeko, Biltzarraren antolatzaileek xehetasun hura aurretik lotua behar zutela, halakorik gerta ez zedin. Kritika zorrotza guztiz, zertan ukatu.

Irudi-arazoa beraz. Irudiari begira antolatutako Biltzarrarekin, Jaurilaritzak adin txikiegian zaharkitu zaion larruazala gaztetu nahi duela dirudi. Lotara doazen hogeitamar urteko zenbait emakumek larruazala hidratatzeko maskaratxoak ipintzen dituzte aurpegian. Zientziaren munduan ere hain sinesgarritasun gutxi daukan gobernuak —horra hor EHU-UPVren txirotasuna— edertasun-maskara erosi du drogerian 600 milioitan.

EUSKAL gizartearen irudi berria eskaini nahi da beraz. Aukeraturako enbaxadoreekin berriz —puntako zientifikoak— nekez helduko da irudi hori nazioarteko entzulego edo zirkulu politikoetara. Ez gaitezen engaina kongresisten eritzi positibo eta xaboi-emaleekin. Ponpa handiko kongresuetara hain ohituta dagoen jende horren deklarazioek, aktoreek egin berri duten filmeari buruz egiten dituztenek adineko sinesgarritasuna merezi dute.

Bestetik, nekez irits daiteke horrelako Biltzar bat komunikabideetan behar bezalako oihartzunik jasotzera, halako prentsa-bulego ziztrina antolatzen bada. Prentsarako oharra kasik esku-programetara mugatu dira. Argazkierik ez. Deklaraziorik ez. Agian horren zioz esplikatutako baten batek Nafarroan eta Iparraldean —etsenpluz— Biltzarra lortzen ari den prentsa-projekzio ia hutsa. Baina ezin du horrek bakarrik guztia argitu. «Diario de Navarra»ren esperoko zabarkeriari oraingoan «Navarra Hoy»rena gehitu zaio, egunean eguneko informazioari zokotxorik ere eskaini ez duela. Euskarari buruzko kongresuan hori gertatu bada, zer esanik ez hurrengoetan. Irratietan ere berdintsu. Eta gauza bera Iparraldeko komunikabideetan, abertzaleak izaki ere. Hala gertatua ez da kasualitatea jakina. Askoz montante txikiagoko antolaketez proiektio hobeagoa lortu dute herrialde horietako komunikabideetan (Eusko Ikaskuntzaren azken kongresua, UEU, Korrika...). Herrialdeetasuna ez da tontakeria, eta kasu honetan garbi gelditu da nork darabilen insijnia modura. Normala bere tamalgarrian, faktura pasatzea.

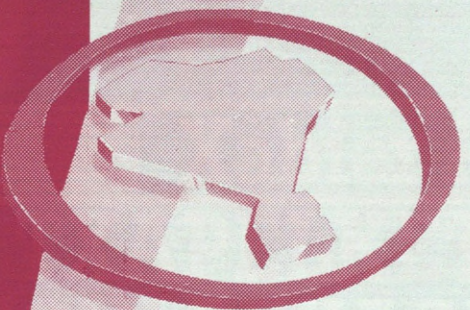
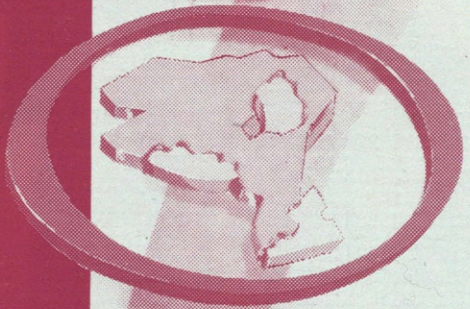
EUSKARAREN Kongresuan azaldu diren hizkuntzari buruzko ikuspegi politikoetan, deus berriarik ez da atzeman. Ongi dago esatea euskara guztiona dela, eta ez duela lisakar-iturburua izan behar. Ados. Betidanik. Horretan ez gara berriak, ez haiek,

ez gu. Baina adibidez «El Correo Español-El Pueblo Vasco»k —Euskadiko egunkaririk irakurriena— euskarari muzin egiten badio (burutu berria den kongresua barne), nekez esan daiteke horren errua euskaltzaleok edota euskararen aldeko militanteok dugunik. Horrelako sinplifikazioak zabarkerian bizi diren instituzio batzuren aurpegia garbitzeko baino ezer gutxiagorako balio dute. Baina, funtsean, guztiok ados gaude. Irudi-arazoa, oraingoan ere.

DISIDENTE papera jokatu nahi baina moduetan asmatzen ez duen kazetari batek proposamen arrunt interesgarria bota zuen donostiar egunkarian: kongresuetara agertutako atzerritar guztiei «euskal enbaxadore» titulua ematea. «Beren herrietara itzuliko direlarik, bandera ipini, eta listo». Baten bati galdera bat bururatu zitzaion, antza: «Bai, baina zein bandera?». Eta hauxe, elkar hizketa imajinario horren erantzuna: «Edozein. Inor ez da konturatuko eta». Kasu honetan, esan daiteke kazetari horrek kongresu erraldoi horren izpiritua ongi jasotzen asmatu duela. Herri honetan ez dago errepresiorik, eta beraz zertan antolatu torturari buruzko kongresurik? Gainera, gai horretan ez dago kontsentsu parlamentariorik. Pasa den uda ikusita, edonork esango luke banderen gatazka zer edo zer garrantzizkoa dela gure herrian, baina ikuspegi zientifiko batetatik, agian herri honek duen «trapuzaleatasuna»k alderdi patologiko hutsa da, herri honi irudi «hirugarren mundutiarra» emango liokeena. Irudi-arazoa, beraz. Bai, guztiok ados gaude herri honetan sakoneko arazoak badirela, baina hasteko irudi-arazo nagusia dagoela, lehen bait lehen konpondu beharrekoa.

JOSU LANDA

HERRI GINTZAN



Itxaron gabe, bete
eta bidaliezaguzu
ondoan doakizun txartela.

CAJA LABORAL POPULAR LAN KIDE AURREZKIA

- ▶ Euskal Herri osoan ordezkaturik dagoen Kutxa bakarra gara.
- ▶ Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bultzatzaile garen Entitatea.
- ▶ Eta gainera... hona gure gaztetasuna:

1959

1987

Lehen Bulegoa	175 Bulego
Lehen Bezeroa	700.000 Bezero
Lehen Milioia	185.000 Milioiko aurrezkia

- ▶ Horrexegatik, Lan Kide Aurrezkia "Euskadiko Kutxa" da.

Zatoz elkarlanean parte hartzera

ZURE NOMINA

LAN KIDE AURREZKIAN HELBIDERATUZ

HELBIDERATZE-TXARTELA

Lan Kide Aurrezkiaren _____ ko
bulegoan daukadan _____ kontu korrontearen bidez
kobratu nahi dut nere soldata.

IZENA

N.A.N.

ENPRESA

SINADURA:

Kupoi hau ebaki eta hona bidali:
LAN KIDE AURREZKIA, Marketing-eko Dptu. a
J. M. Arizmendiarrrieta, Pasealekua z/g
Arrasate, Gipuzkoa

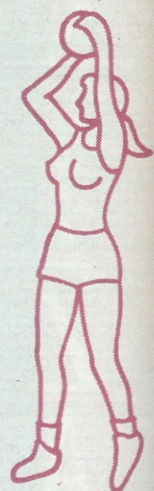


CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA

Euskadiko Kutxa

Kirola ta hizkuntza, horra hor bi gauza
luza dezaketenak herriaren hatsa;
baldin ez bazerauku erdalduntzen plaza,
salbaturen garela badut esperantza.

Ferrando Aire "Xalbador"



AURREZKI-KUTXA
MUNIZIPALA



CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL